อนุสรณ์

...นพระราชทานเพลิงศพ

▼ รองอำมาตย์ตรี เปรื่อง แสงเถกิง

▼ ณ เมรุวัดอัครวรรตดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม)

▼ ๑๖ มีนาคม ๒๕๐๖

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

- รองอำมาตย์ตรี เปรื่อง แสงเถกิง
- ณ เมรุวัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม)
- ๑๖ มีนาคม ๒๕๐๖

พระธรรมเทศนา

เรื่อง

ธรรมนิยามสูตร

กับ

ตอบปัญหาธรรม

เรื่อง

บุญ บาป นรก สวรรค์ คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่?

ของ

พระราชสิทธิมุนี (โชดก ป.๙)

พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

คำปรารภ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณพ่อ ณ เมรุวัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม) ลูก ๆ พร้อมด้วยญาติ พี่ น้อง ได้รำลึกถึงคุณูปการของคุณพ่อ ที่ได้บำเพ็ญมาโดยตลอด ในฐานะ ปิตุฐานิยะแก่บุตร ธิดา ทั้งหลาย จึงได้ปรึกษาตกลงพร้อมใจกัน กำหนดงานในเดือนมีนาคม ๒๕๐๖ และควรจะจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นการกตัญญูกตเวทิตานุสรณ์ จึงได้ไปกราบเรียนปรึกษาขอความกรุณาอุปถัมภ์จากพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระราชสิทธิมุนี (โชดก ป. ๙) อาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดมหาธาตุ พระเดชพระคุณท่านได้เมตตาให้หนังสือที่จะจัดพิมพ์ในงานนี้มา ๒ เรื่อง คือ พระธรรมเทศนา เรื่อง ธรรมนิยามสูตร กับตอบปัญหาธรรม เรื่อง บุญ บาป นรก สวรรค์ คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่ ? หนังสือทั้ง ๒ เรื่องนี้ โดยเฉพาะตอบปัญหาธรรม เรื่อง บุญบาป ฯ ท่านเจ้าคุณได้ปรารภว่า "เมื่อคุณโยมเปรื่อง ยังมีชีวิตอยู่มีความสนใจและชอบหนังสือ ตอบปัญหาธรรมนี้มาก" ลูก ๆ รู้สึกดีใจที่ได้จัดพิมพ์หนังสือในงานบำเพ็ญกุศลนี้ เหมาะสมอัธยาศัยและถูกความประสงค์ของคุณพ่อเป็นอย่างมาก ลูก ๆ พร้อมด้วยญาติพี่น้อง จึงขอขอบพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมุนี ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย และในงานนี้ วัดปรินายกระลึกถึงคุณพ่อที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลวัด และสร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐานถวาย จึงได้จัดพิมพ์หนังสืออิศรญาณภาษิต และชินปัญชรคาถา เป็นที่ระลึกด้วย รวมหนังสือที่จัดพิมพ์ในงานนี้มี ธรรมนิยามสูตร กับ ตอบปัญหาธรรม ๑ เล่ม ศิลปานุวัตรอนุสรณ์ ๑ เล่ม อิศรญาณภาษิต กับ ชินปัญชรคาถา ๑ เล่ม รวมเป็นหนังสือ ๓ เล่มด้วยกัน

อนึ่ง เมื่อวันที่คุณพ่อมรณกรรม ลูก ๆ ใคร่จะย้อนกล่าวถึงเหตุการณ์ในวันนั้น ซึ่งไม่มีใครคาดฝันและเป็นเวลากระทันหัน ซึ่งไม่ได้เตรียมการไว้ก่อน จึงมิได้กราบเรียนให้บรรดาญาติสนิท มิตรสหายและท่านที่เคารพนับถือกับคุณพ่อ ให้ทราบโดยทั่วกัน ถึงแม้จะได้ประกาศทางหนังสือพิมพ์ และประกาศทางวิทยุ เข้าใจว่าคงจะไม่ทราบทั่วถึงด้วยเหตุนี้ลูก ๆ และญาติพี่น้อง ต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย และในโอกาสนี้ ลูก ๆ พร้อมด้วยญาติ พี่น้อง ขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน พร้อมทั้งขอขอบพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระวิสุทธินายก เจ้าอาวาสวัดปรินายก และพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมุนี (โชดก ป. ๙) วัดมหาธาตุ กับพระเดชพระคุณท่านพระครูประสิทธิสมณการ วัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม) และ นาวาโท หยด ขจรยศ ไว้เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความเมตตา แนะนำและอุปถัมภ์ เริ่มต้นแต่วัน มรณกรรม และวัน บำเพ็ญกุศล สัตตมวารที่ ๑, ปัญญาสมวาร, ตลอดมาด้วยดี จนถึงวันพระราชทานเพลิงศพ กับทั้งขอขอบ พระเดชพระคุณแด่พระภิกษุสามเณรที่ได้เมตตาและสละเวลามา ในงานนี้ทุก ๆ ท่าน

ขออานิสงส์แห่งจริยธรรมวิทยาทาน และบุญกุศลที่ลูก ๆ พร้อมด้วยญาติ พี่น้อง ได้บำเพ็ญด้วยตั้งกัลยาณจิต เป็นกตัญญูกตเวทิตาสักการะอุทิศวิบากสมบัติ แด่คุณพ่อเปรื่อง แสงเถกิง ผู้วายชนม์ไปสู่ปรโลกแล้วนั้น หากดวงวิญญาณ ฯ ของคุณพ่อจะสถิตย์อยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นใดก็ตาม ขอจงได้ทราบเจตนา กุศลธรรมวิทยาทานอุทิศนี้ จงชื่นชมยินดีอนุโมทนา สำเร็จเป็นกุศลปัตตานุโมทนามัย โดยสมควรแก่คติวิสัย ในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

บุตร–ธิดา

นายเปรื่อง แสงเถกิง

ชาตะ 7 มกราคม 2438

มรณะ 27 กุมภาพันธ์ 2505

ศิริอายุ 67 ปี

อนึ่ง เนื่องจากคุณพ่อมรณกรรม ลูก ๆ ใคร่จะย้อนกล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนี้ ซึ่งได้มีโอกาสสั้นและเป็นเวลากระทันหัน ซึ่งไม่ได้เตรียมการไว้ก่อน จึงมิได้[illegible]ให้บรรดาญาติสนิท มิตรสหายและท่านที่เคารพนับถือคุณพ่อ ให้ทราบโดยทั่วกัน ถึงแม้จะได้ประกาศทางหนังสือพิมพ์ และประกาศทางวิทยุ เข้าใจว่าคงจะไม่ทราบทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ลูก ๆ และญาติพี่น้อง ต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย และในโอกาสนี้ ลูก ๆ [illegible]ญาติ พี่น้อง ขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน พร้อมทั้งขอขอบพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระวิสุทธินายก เจ้าอาวาส-วัดปริณายก และขอบพระคุณท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมุนี (โชดก ป. ๙) วัดมหาธาตุ กับพระเดชพระคุณท่านพระครูประสิทธิสมณการ วัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม) และ นาวาโท หยด ขจรยศ ไว้เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความเมตตา แนะนำและอุปถัมภ์ เริ่มต้นแต่วันมรณกรรมตลอดมาจนถึงบำเพ็ญกุศล สัตตมวารที่ ๑, ปัญญาสมวาร, [illegible] วันพระราชทานเพลิงศพ กับทั้งขอขอบพระเดช-พระคุณ[illegible]ความเมตตาและสละเวลามาในงานนี้ทุก ๆ ท่าน

[illegible]กุศลธรรมวิทยาทาน และบุญกุศลที่ลูก ๆ พร้อมด้วยญาติ พี่น้อง ได้บำเพ็ญด้วยตั้งกัลยาณจิต เป็นกตัญญูกตเวทิตา[illegible]คุณพ่อเปรื่อง แสงเถกิง ผู้วายชนม์ไปสู่ปรโลกแล้วนั้น หากดวงวิญญาณ ของคุณพ่อจะสถิตย์อยู่ ณ สรวง-สวรรค์ชั้นใดก็ตาม [illegible]กุศลธรรมวิทยาทานอุทิศนี้ [illegible] โดยสมควร[illegible]ในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

บุตร - ธิดา

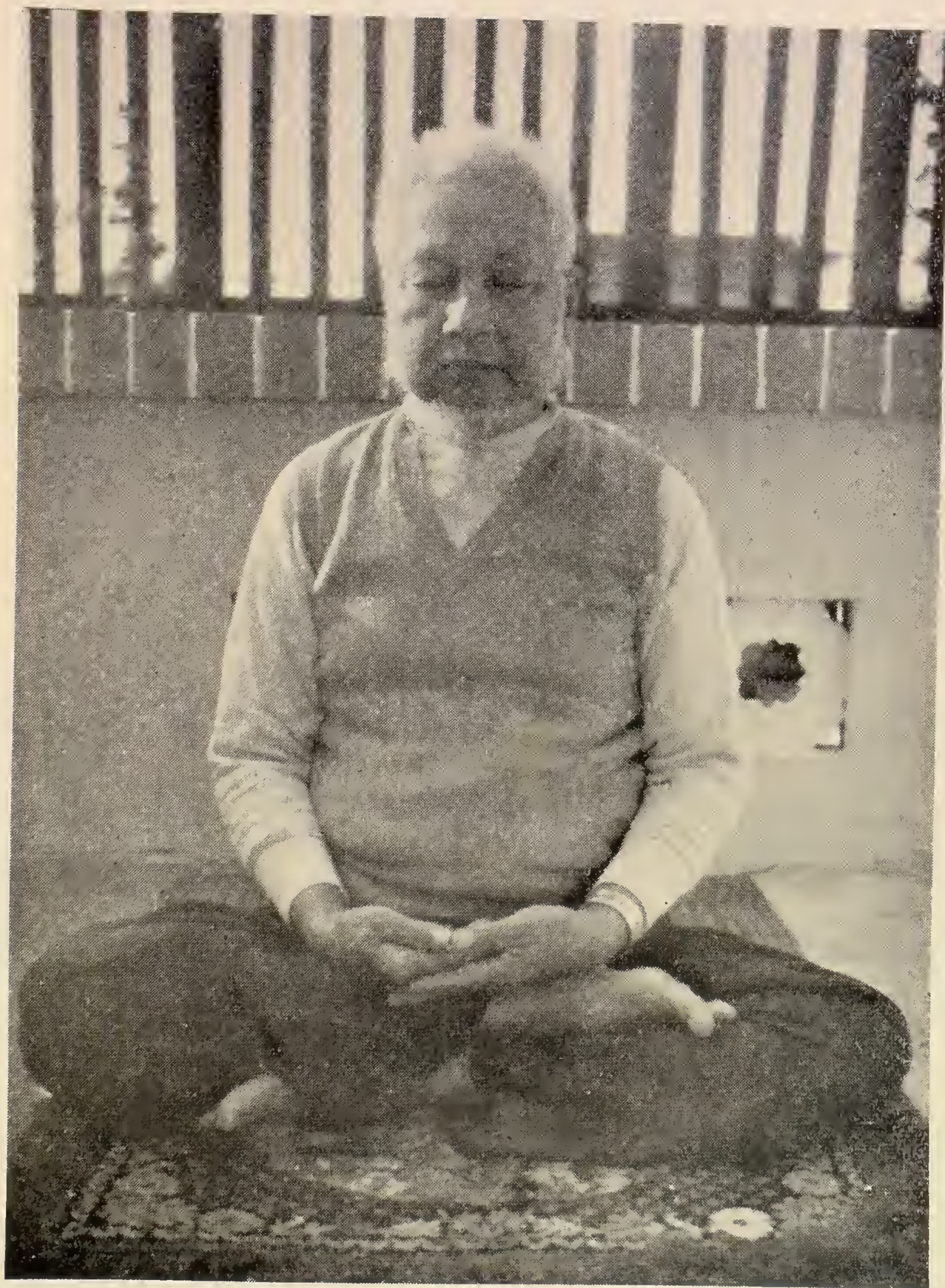

นายเปรื่อง แสงเถกิง

ชาตะ 7 มกราคม 2438

มรณะ 27 กุมภาพันธ์ 2505

ศิริอายุ 67 ปี

นายเปรื่อง แสงเถกิง

รูปชีวิตสุดท้าย กำลังปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ในวันบำเพ็ญกุศลสัตตมวารที่ ๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕
ณ บ้านเลขที่ ๓ ซอยโรงเลี้ยงเด็ก

คำไว้อาลัย

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาเอกในโลก เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ได้ตรัสไว้ว่า

สทฺโธ สีเลน สมฺปนฺโน ยโส โภคสมปฺปิโต
ยํ ยํ ปเทสํ ภชติ ตตฺต ตตฺเถว ปูชิโต

บุคคลผู้มีสัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล เพียบพร้อมด้วยยศและโภคะ ไปสู่ที่ไหน ๆ ก็ได้รับการบูชาด้วยลาภสักการะในที่นั้น ๆ เสมอ

อธิบายขยายความต่อไป

๑. คำว่า "มีสัทธา" ในที่นี้ ได้แก่มีปกติสัทธา คือ มีความเชื่อ ความเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย นิยมเรียกว่า โลกียสัทธาอย่างหนึ่ง มีภาวนาสัทธา คือความเชื่อ ความเลื่อมใสพิเศษ เกิดเพราะการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ถ้าได้ผลดีเต็มที่ นิยมเรียกว่า โลกุตตรสัทธาอย่างหนึ่ง

๒. คำว่า "ถึงพร้อมด้วยศีล" ในที่นี้ หมายความได้ ๒ อย่าง คือ ปกติศีล ได้แก่ศีลธรรมดาที่สามัญชนรักษากันอยู่นี้อย่างหนึ่ง ภาวนาศีล ได้แก่ศีลของท่านผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐานอย่างหนึ่ง

๓. คำว่า "ยศ" นั้นมีอยู่ ๖ อย่าง คือ บริวารยศ เกียรติยศ วรรณนยศ โภคยศ อิสสริยยศ สัมมานนยศ

๔. คำว่า "โภคะ" นั้นมี ๒ อย่าง คือ โภคะภายนอก ๑ โภคะภายใน ๑

ก. โภคะภายนอก ได้แก่ทรัพย์ และข้าวเปลือก เป็นต้น

ข. โภคะภายใน ได้แก่อริยทรัพย์ ๗ ประการ คือ สัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา

คนที่ถึงพร้อมด้วยสัทธา ศีล ยศ โภคะอย่างนี้ จะอยู่ในหมู่ใด คณะใด บ้านใด ตำบลใด อำเภอใด จังหวัดใด ประเทศใด ชาติใด ก็ทำให้หมู่ คณะ บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ ชาตินั้น ๆ เจริญรุ่งเรือง ตามสมควรแก่สัตติกำลังของตน ๆ คนอย่างนี้มีแต่ผู้ยกย่องสรรเสริญ อยู่ในมนุสสโลกก็บำเพ็ญแต่ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น แตกตายทำลายขันธ์ไปสู่โลกหน้า ก็มีแต่ความบันเทิงในสุคติโลกสวรรค์เหมือนกันกับนันทิยมาณพฉะนั้น คนดีอย่างนี้ เวลาจะแตกตายทำลายขันธ์ไปเสวยผลแห่งความดีของตนในโลกหน้า ท่านกล่าวว่า เป็นของง่ายเหลือเกิน เหมือนกับทุบถาดดินเหนียว แล้วถือเอาถาดทองคำ ฉะนั้น สมดังคำที่ปรากฏอยู่ในธรรมบทว่า

"มตฺติกปาตึ ภินฺทิตฺวา สุวณฺณปาตึ คหณสฺทิสํ หิ มนุสฺสสมฺปตฺตึ หิตฺวา ทิพฺพสมฺปตฺตึ คหณํ"

การละมนุสสมบัติ แล้วถือเอาทิพยสมบัติเป็นของง่ายมาก เหมือนกันกับการทุบถาดดินทิ้ง แล้วถือเอาถาดทองคำ ฉะนั้น"

คุณโยมเปรื่อง แสงเถกิง ก็ได้ดำเนินปฏิปทา สัมมาปฏิบัติตามเยี่ยงอย่างของคนดีอย่างนี้ ได้ชื่อว่าเป็นอุบาสกผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง บั้นปลายแห่งชีวิตอุทิศเลือดเนื้อทุกหยดหยาดเป็นพุทธบูชา เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างเคร่งครัดที่สุด รับประทานอาหารเพียงวันละครั้งเท่านั้น บางครั้งนั่งรวดเดียวตั้ง ๕ ชั่วโมง ๖ ชั่วโมง นอนดึก ตื่นดึก มีใจเบิกบานแจ่มใส บอกกับอาจารย์ว่า หายความข้องใจสงสัยในเรื่องรูปนามพระไตรลักษณ์ ความเกิดดับของรูปนามหมดสิ้น เป็นสุขใจมาก

ในการจากไปของคุณโยมเปรื่อง ผู้เพียบพร้อมด้วยความดีอย่างนี้ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกเป็น ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ รู้สึกว่าเสียดายคนดีที่หาได้ยาก หากอยู่ต่อไปก็จะได้บำเพ็ญประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่วงการพระพุทธศาสนา เป็นอย่างดียิ่ง

ประการที่ ๒ รู้สึกดีใจ เพราะคนดีอย่างนี้ อยู่ในมนุสสโลกยังจะต้องได้รับความลำบากอยู่ จากไปเสวยผลแห่งบุญเสียเร็ว ๆ ก็ดี ดุจรีบทุบถาดดินทิ้ง แล้วไปถือเอาถาดทองคำ ซึ่งวิเศษกว่าถาดดิน ฉะนั้น

บุญกุศลอันใดที่อาจารย์ได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ คุณโยมจะไปสถิตย์อยู่ในสถานวิมานแมนแดนใด ๆ ก็ตาม ขอคุณโยมจงได้อนุโมทนาสาธุการ แล้วเสวยผลแห่งความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้น ๆ เทอญ

(พระราชสิทธิมุนี)

คุณพ่อของลูก

เช้าวันนั้น ตรงกับวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ เป็นวันที่ลูกได้รับความเศร้าสลดใจอย่างสุดซึ้ง ในการมรณกรรมอย่างปัจจุบันทันด่วนของคุณพ่ออันเป็นที่เคารพรัก–และสุดบูชา พระคุณร่มโพธิ์ทองของลูกจากไปแล้ว เป็นการจากกัน อย่างไม่มีวันที่จะได้พบกันอีกในชาตินี้ คุณพ่อมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงไม่มีโรคภัยเบียดเบียนในระยะนี้เลย ทั้ง ๆ ที่ตอนบ่ายก่อนหน้านี้เพียง ๑ วัน ลูกยังได้สนทนากับคุณพ่ออย่างสนุกสนานทั้งทางโลกและทางธรรม ตลอดระยะเวลาที่สนทนากันรู้สึกว่าคุณพ่อเป็นสุขใจอิ่มเอิบ ก่อนจากกันคุณพ่อยังเตือนให้ลูกตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและมีความมานะบากบั่นในกิจการงาน ลูกจะมีความเจริญต่อไปภายหน้า สามารถดำรงวงศ์ตระกูลของเราได้เป็นที่เชิดหน้าชูตาสืบไป ลูกมิได้รู้ถึงลางร้ายที่จะเกิดขึ้นเลยว่าการสนทนาครั้งนี้จะเป็นครั้งสุดท้าย และนั่นคือเสียงสั่ง......ของคุณพ่อ

ลูกยังจดจำคำของคุณพ่อในวันนั้นไว้ได้ดี และจะรำลึกใส่ใจไว้ตลอดเวลา แม้ว่าการจากไปจะเป็นตามกฎธรรมดาของโลก แต่ด้วยดวงจิตที่ผูกพันอย่างเหนียวแน่นก็ทำให้รำลึกถึงอยู่มิรู้วาย และจะรำลึกถึงอยู่ตราบเท่าชีวิตของลูก ไม่ใช่เพราะคุณพ่อเพียงแต่เป็นผู้ให้กำเนิดเท่านั้นแต่เพราะเป็นคุณพ่อที่ดีของลูก เป็นผู้ปั้นลูกให้ดำรงชีวิตอยู่ในความดีความซื่อสัตย์สุจริต และจะพยายามตามคำสั่งสอนของคุณพ่อ จะเผชิญชีวิตต่อสู้ด้วยความอดทน ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ สุจริตด้วยจิตธรรมเผชิญชีวิตอยู่ในโลกได้ด้วยฐานะอันมั่นคง

คุณพ่อเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกในด้านความสัตย์ซื่อ ความรู้จักข่มใจ อดทน เสียสละ ธรรมของฆราวาส ๔ ประการ นี้ คุณพ่อมีอยู่อย่างบริบูรณ์

ตลอดชีวิตของคุณพ่อ ถือความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม เป็นสิ่งสำคัญในการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ไม่มีใครเลยที่ต้องผิดหวังหรือได้รับความเจ็บช้ำน้ำใจเพราะคุณพ่อ สมัยที่คุณพ่อรับราชการก็เป็นที่รักใคร่ของผู้บังคับบัญชา ตลอดจนเพื่อนฝูง สมัยที่คุณพ่อทำการค้าก็เป็นที่นิยมชมชอบเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้

ในด้านความรู้จักข่มใจ คุณพ่อมีอยู่อย่างน่าสรรเสริญ เกือบจะกล่าวได้ว่าตลอดชีวิตของคุณพ่อ ไม่เคยมีเรื่องวิวาทบาดหมางกับผู้ใด หากจะมีความไม่พอใจก็ไม่แสดงออก และตามปกติคุณพ่อก็ไม่ค่อยชอบพูดมาก เกรงใจแม้กระทั่งลูก ๆ ไม่สนใจเรื่องของคนอื่น และเผชิญต่อมรสุมชีวิตด้วยความอดทนโดยไม่สะดุ้งสะเทือนประการใด

คุณพ่อเป็นคนชอบทำงาน ทำมาเกือบตลอดชีวิต ไม่ยอมปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์ มีแต่ความมานะ อดทน บากบั่น

ในด้านการเสียสละ คุณพ่อก็ได้สละความสุขส่วนตัว เพื่อความเจริญของลูก ๆ ในด้านส่วนรวมก็ได้เสียสละทรัพย์ แรงงาน ในการทำบุญสุนทรทานอยู่เสมอไม่เคยขาด ได้สร้างโบสถ์ ร่วมสร้างตึกสงฆ์อาพาธ ที่ จ.ว. อ่างทอง สร้างศาลา สร้างหอกรรมฐาน และสร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐานถวายวัดปรินายก ผ่านฟ้า พิมพ์หนังสือเป็นธรรมทานแจกเป็นการกุศล ในชีวิตบั้นปลาย คุณพ่อก็ได้เข้าปฏิบัติธรรมบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน จนถึงกับตั้งใจว่าจะถือสมณเพศอีกครั้งต่อไปจนตลอดชีวิต

การสูญเสียคุณพ่อไปโดยกระทันหันเช่นนี้ ทำให้ลูกเศร้าสลดเสียใจอย่างสุดซึ้งที่จะพรรณนาได้ การรำลึกและความเคารพอย่างสูงสุดเป็นความกตัญญูที่ยังเหลืออยู่ และความรู้สึกของลูกนี้จะดำรงอยู่ในจิตใจจะบำเพ็ญ อยู่ในความสุจริต และปฏิบัติ โดยชอบธรรม ของลูกไปตลอดชีวิตโอกาสที่ลูกจะสามารถ แสดงความกตัญญูต่อคุณพ่อได้ ก็โดยปฏิบัติ ตามคำสั่งสอนของคุณพ่อ ฉะนั้น ขออำนาจบุญกุศลที่คุณพ่อได้บำเพ็ญจนเป็นปกติวิสัย จงเป็นดวงประทีปอันชัชวาล นำดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อสู่สรวงสวรรค์ชั้นฟ้า ไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพ สมดั่งมโนปรารถนาคุณพ่อได้บำเพ็ญศีล บำเพ็ญทานและวิปัสสนาภาวนาประกอบแต่กุศลในบั้นปลายของชีวิตไว้มากมายเพียงใด ขอให้กุศลกรรมที่คุณพ่อบำเพ็ญมาเป็นพาหะนำให้ข้ามพ้นจากอาสวกิเลส พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ถึง มรรค ผล นิพพาน ในอนาคตกาลโน้นเถิด.

ร.อ. วิชา แสงเถกิง
และ พี่ น้อง

เกียรติประวัติ

นายเปรื่อง แสงเถกิง

พ.ศ. ๒๔๓๘ ๗ มกราคม เกิด ณ ชาติภูมิ ตำบลบ้านรี อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๔๖๒ รับราชการเป็นครูโรงเรียนเพาะช่าง พระนคร

พ.ศ. ๒๔๖๙ รับพระราชทานสัญญาบัตรยศอำมาตย์ เป็น "รองอำมาตย์ตรี"

พ.ศ. ๒๔๗๐ ลาออกจากราชการ ประกอบอาชีพการช่างส่วนตัว

พ.ศ. ๒๔๗๓ เขียนภาพรามเกียรติ์ ที่ผนังด้านในพระระเบียงพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวัง จำนวนหลายห้อง เช่น

ห้องภาพตอนหนุมานอาสาเก็บสรรพยามาแก้หอกโมกขศักดิ์

ภาพตอนนางสีดาลุยไฟถวายสัตย์ต่อพระราม

ภาพตอนท้าวจักรวรรดิ์ออกรบมีลางร้าย

พ.ศ. ๒๔๗๕ ตั้งชื่อร้านอาชีพว่า "คณะช่าง"

พ.ศ. ๒๔๘๑ เดินทางไปดูงานการช่างและการพิมพ์ที่ประเทศญี่ปุ่น ด้วยทุนส่วนตัว และเป็นคนไทย "คนแรก" ที่ซื้อเครื่องพิมพ์ "อ๊อฟเซ็ท" เข้ามาสู่ประเทศไทยในคราวนั้น

พ.ศ. ๒๔๘๕ กรมแผนที่ทหารบกขอยืมเครื่องพิมพ์ "อ๊อฟเซ็ท" ไปใช้ราชการจนตลอดสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งนายเปรื่องให้ยืมด้วยความยินดี พร้อมทั้งพนักงานประจำเครื่องพิมพ์

พ.ศ. ๒๔๙๑ ยกฐานะร้าน "คณะช่าง" ขึ้นจดทะเบียนบริษัท เป็น "บริษัท คณะช่าง จำกัด"

พ.ศ. ๒๔๙๑ สร้างโบสถ์วัดตาลเจ็ดช่อ ที่จังหวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๔๙๗ สร้างหอธรรมกรรมฐาน ถวายวัดปรินายก

พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐาน ถวายวัดปรินายก พร้อมทั้งบริจาคเงินเป็นทุนตั้งมูลนิธิวิปัสสนาวัดปรินายกนั้นด้วย รวมเงินที่บริจาคครั้งนี้ ๒๐๐,๐๐๐ บาทเศษ

พ.ศ. ๒๕๐๔ ร่วมสร้างตึกสงฆ์อาพาธ ห้องพิเศษ ๑ ห้อง ที่จังหวัดอ่างทอง พร้อมทั้งอุปกรณ์ภายในห้องเสร็จ เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท

ภาพตอน หณุมานอาสาเก็บสรรพยา
มาแก้หอกโมกขศักดิ์

ภาพตอน นางสีดาลุยไฟถวายสัตย์
ต่อพระราม

ภาพตอน ท้าวจักรวรรดิออกรบแล้วมีลางร้าย
ท้าวจักรวรรดิก็ตายและจัดการปลงศพ

ภาพรามเกียรติ์ที่ นายเปรื่อง แสงเถกิง เชียนไว้ที่ผนังพระระเบียงพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) นำมาพิมพ์เป็นอนุสรณ์บางภาพ ฯลฯ

เนื่องจากภาพที่เขียนไว้ชำรุด ภาพไม่ชัดเจน เวลานี้ช่างกำลังซ่อมอยู่

ประวัติ

นายเปรื่อง แสงเถกิง

ประวัติบุคคลสำคัญของชาติก็ดี ของโลกก็ดี ส่วนมากกล่าวความเป็นมาตั้งแต่เกิด หรือกล่าวย้อนหลังขึ้นไปถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษอันดีงามของผู้นั้นบ้าง แล้วก็กล่าวถึงการดำเนินชีวิตครอบครัวและอาชีพตามลำดับมาจนถึงวาระสุดท้ายคือตาย จะเป็นด้วยเจ้าของประวัติไม่มีเวลาเขียนบันทึกวิธีแก้ไขปัญหาหรือเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับชีวิต หรือเคล็ดลับการดำเนินชีวิตของตนไว้ หรืออย่างไรไม่ทราบ จึงไม่มีเรื่องดังกล่าวปรากฏไว้ในประวัติ เป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่งนัก เพราะถ้าวิธีการแก้ไขเหตุการณ์หรือเคล็ดลับวิธีดำเนินชีวิตให้รุ่งโรจน์ของท่านเหล่านั้น จะได้ปรากฏอยู่ในประวัติด้วยแล้ว อนุชนรุ่นหลังได้อ่านทราบ ก็จะได้ยึดถือเป็นแนวทางดำเนินชีวิตกันต่อ ๆ มา เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

คนเราเกิดความคิดอ่านดี ๆ ขึ้น ในบางครั้งบางโอกาสเท่านั้น ถ้าไม่ได้จดบันทึกไว้ บางทีตนเองก็ลืมเสีย หรือว่าเพราะตนเองแก้ไขปัญหาชีวิตหรือมีวิธีการอันดีเกิดขึ้นก็จริง แต่รู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาของตนเองเห็นไม่เป็นความสำคัญอันใด จึงไม่สนใจที่จะจดบันทึกไว้ อย่างที่เรียกกันว่า "รู้เสียแล้ว ก็แล้วกันไป" ไม่จำเป็นที่จะต้องจดบันทึกไว้ ฉะนั้นผู้เขียนประวัติของผู้ตาย จึงได้แต่ถาม ๆ เรื่องราวเป็นเค้าความส่วนใหญ่ ๆ แล้วลำดับเรื่องประติดประต่อกันเข้ากับที่ผู้เขียนได้รู้เห็นมาบ้าง เมื่อผู้ที่ตายมีชีวิตเจริญก้าวหน้าใหญ่โตมาได้ ก็ต้องตัดสินเอาว่าเป็นผู้มีสติปัญญาสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ มาจนบรรลุความสำเร็จ ดังเช่นประวัติข้าราชการ

ผู้ใหญ่ ปรากฏว่าได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการสำคัญต่าง ๆ แล้ว ก็เขียนว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผลดีแก่ทางราชการ จึงได้เลื่อนยศเลื่อนเงินเดือนขึ้นตามลำดับเป็นธรรมดา เพราะถ้าทำงานไม่ได้ผล ก็ต้องไม่ได้เลื่อนยศเลื่อนเงินเดือนขึ้นมา แต่เนื้อหาที่แท้จริงซึ่งท่านผู้นั้นได้ไปทำอะไรบ้าง ด้วยวิธีการอย่างใด ซึ่งควรจะเปิดเผยได้นั้น เป็นสิ่งที่น่ารู้น่าศึกษาอย่างยิ่ง แต่หามีปรากฏในประวัติไม่ หมายความว่า เรารู้กันแต่ผล หารู้ต้นเหตุไม่

แม้ว่าจังหวะชีวิตของคนเราแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ต่างขึ้นอยู่กับกาลเวลา สถานะ ภูมิประเทศ และโอกาสก็จริง แต่เคล็ดลับหรือวิธีดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ เมื่อจดจำไว้ได้แล้ว ก็อาจจะนำไปปรับเข้าใช้กับเหตุการณ์เช่นนั้นหรือที่คล้าย ๆ กัน ซึ่งเกิดขึ้นในโอกาสต่อ ๆ มาอีกได้ ด้วยว่าประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอยของมันเองได้ โดยเหตุที่โลกหมุนอยู่ตลอดเวลา ก็ย่อมจะหมุนไปซ้ำรอยที่มันหมุนมาแต่ก่อนได้นั่นเอง

จะอย่างไรก็ดี บุคคลที่ประสพความสำเร็จรุ่งโรจน์ในชีวิตทุกคนมีประวัติควรแก่การศึกษา ควรยึดถือเป็นบุคคลตัวอย่าง เพราะบุคคลสำคัญต่างก็มีคุณสมบัติหลายอย่าง โดยเฉพาะที่สำคัญก็คือ มีความคิดก้าวหน้า–คิดล่วงล้ำไปกว่าที่มีและที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเสมอ แม้ นายเปร่อง แสงเถกิง นี้ ก็มีประวัติเช่นนั้นดุจกัน

เกิด

นายเปรื่อง แสงเถกิง หรือ "ครูเปรื่อง" เกิดเวลาเช้าวันอังคาร ที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๘ ตรงกับแรม ๘ ค่ำ เดือนยี่ ปีมะแม ณ ที่บ้าน ตำบลบ้านรี อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นบุตรคนที่ ๕ ของนายลอย นางวัน แสงเถกิง มีพี่น้องร่วมมารดาบิดา ๗ คน คือ

นายขุนทอง แสงเถกิง
นายถุงเงิน แสงเถกิง
อุบาสิกาเยื้อน จันทรสุข อยู่หอธรรมกรรมฐาน วัดปรินายก
นายผล แสงเถกิง
นายเปรื่อง แสงเถกิง
นางกรอง นุชเจริญ อยู่บ้านพานถม พระนคร
นายโปรด แสงเถกิง

พี่น้องของนายเปรื่อง ที่เป็นชาย (รวมทั้งนายเปรื่องด้วย) ถึงแก่กรรมไปก่อนหมดแล้ว ยังเหลือแต่พี่และน้องที่เป็นหญิง ซึ่งมีเพียง ๒ คน คงยังมีชีวิตอยู่ด้วยกันทั้ง ๒ คน

การศึกษา

ต้องขอขอบพระเดชพระคุณท่านพระมหาบั้น วัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม) พระนคร ผู้เป็นอาจารย์รับรองให้นายเปรื่องได้มาอยู่อาศัย ศึกษาเล่าเรียนวิชาหนังสือไทยและหนังสือขอมที่วัดนั้น โดยที่สมัยนั้นสถานการศึกษายังไม่แพร่หลาย และการคมนาคมจากอ่างทองมา

กรุงเทพ ฯ ก็ไม่สะดวกง่ายดายเหมือนดังสมัยหลัง ๆ นายเปรื่อง มีความคิดก้าวหน้าใคร่ต่อการศึกษา จึงตัดสินใจจากมารดาบิดาเข้ามาศึกษาหาความรู้ในกรุงเทพ ฯ ตั้งแต่อายุยังน้อย ท่านผู้รับให้อยู่อาศัยจึงนับว่าเป็นบันไดขั้นแรกให้นายเปรื่องได้มาอยู่ในกรุงเทพ ฯ ถิ่นที่เจริญ ครั้น พ.ศ. ๒๔๕๕ นายเปรื่อง อายุ ๑๗ ปี ได้เข้าศึกษาวิชาช่างวาดเขียน ณ โรงเรียนเพาะช่าง ศึกษาอยู่ ๔ ปี สอบไล่ได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูประถมวาดเขียน (ป.ป.ว.) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ เข้าใจว่าคงจะจบหลักสูตรของโรงเรียนในสมัยนั้น

รับราชการ

พ.ศ. ๒๔๖๐ นายเปรื่อง อายุย่าง ๒๑ ปี เข้ารับราชการทหารตามพระราชบัญญัติเกณฑ์ เป็นทหารรักษาวัง และได้ทำการสมรสกับ น.ส. ลำจวน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ในระหว่างที่รับราชการทหารอยู่นั้น เมื่อครบ ๒ ปี ออกจากการเป็นทหารแล้ว ได้เข้ารับราชการเป็นครูที่โรงเรียนเพาะช่าง พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้ลาราชการไปอุปสมบทที่วัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ ซึ่งเป็นวัดภูมิลำเนาเดิม ศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัย ๑ พรรษา ลาสิกขาบทแล้วกลับเข้ารับราชการเป็นครูต่อมาจนได้รับพระราชทานสัญญาบัตรยศอำมาตย์ เป็น "รองอำมาตย์ตรี" เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้รับพระราชทานเงินเดือน เดือนละ ๘๐ บาท ที่จริงค่าของเงินสมัยนั้นยังแพงมาก เงินเดือน ๘๐ บาท มีค่าพอจะรักษาเกียรติข้าราชการชั้นสัญญาบัตรไว้ได้เป็นอย่างดีทีเดียว

แต่เนื่องด้วย นายเปรื่อง เป็นผู้มีอัธยาศัยรักวิชาการช่างจริง ๆ อันศิลปการช่างนี้ย่อมสร้างเสริมจิตใจคนเราให้อ่อนไหวไม่อยู่นิ่ง ชอบที่

จะคิดเห็นสรรพสิ่งต่าง ๆ ไปในแง่ศิลป ให้ตรึกตรองดัดแปลงแก้ไขหรือสร้างสรรสิ่งที่คิดเห็นให้ดีประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไปอยู่เสมอ การดังกล่าวนี้เป็นงานที่จะต้องจัดทำตามอารมณ์ คือเกิดความรู้สึกนึกคิดดีขึ้นมาเมื่อใด ไม่ว่าเวลาใด ก็ต้องลงมือจัดทำทันที ไม่เลือกว่าเป็นเวลาค่ำคืนดึกดื่นอย่างไร ไม่อยู่ในกรอบขอบเขตของเวลาและระเบียบวินัยอย่างใด นายเปรื่อง แม้จะมีเงินเดือน ๆ ละ ๘๐ บาท อยู่แล้วก็ตาม ก็ได้ขอลาออกจากราชการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ เพื่อประกอบอาชีพวิชาช่างด้วยตนเองตามที่มีใจสมัครรักนั้น

รวมเวลาที่รับราชการเป็นครูมาประมาณ ๘ ปีเศษ ฉะนั้น ศิษย์และบุคคลที่รู้จักจำนวนมากด้วยกัน จึงเรียกนายเปรื่อง ว่า "ครูเปรื่อง" สืบมา

ประกอบอาชีพการช่างส่วนตัว

ชั้นแรกนายเปรื่องได้ตั้งร้านเล็ก ๆ ประกอบกิจการช่าง รับออกแบบและทำบล็อกอยู่กับหนังสือพิมพ์บางกอกการเมืองในสมัยนั้น ครั้น พ.ศ. ๒๔๘๓ ทางราชการกรมศิลปากรประกาศเชิญชวนช่างวาดเขียน ให้ไปสมัครวาดเขียน ภาพรามเกียรติ์ ที่ผนัง ด้านใน พระระเบียง พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวัง นายเปรื่องเป็นผู้มีความชำนาญสันทัดจัดเจนในวิชาช่างเขียนจริง ๆ เชื่อมั่นในฝีไม้ลายมือของตน จึงกล้าหาญเข้าสมัครรับเขียนภาพรามเกียรติ์ครั้งนั้นด้วย ได้เขียนไว้จำนวนหลายห้องด้วยกัน ดังที่ปรากฏภาพอยู่จนบัดนี้ (บางภาพก็ชำรุดไปเสียบ้างแล้ว) ช่างผู้จะสมัครเข้าไปเขียนภาพนั้น ถ้าหากไม่มั่นใจใน

ฝีมือของตนแล้ว เชื่อว่าไม่กล้าสมัครแน่ เพราะภาพนั้น ๆ ต้องการวิจิตรศิลป ต้องการความประณีต และภาวะสิ่งแวดล้อมตามสมควรแก่สภาพในตำนาน รามเกียรติ์ โดยช่างมีมโนภาพ ที่จะสร้างสรรขึ้นให้ปรากฏอย่างมีชีวิตชีวาจริง ๆ

น่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่า ภาพรามเกียรติ์ที่ผนังพระระเบียงนั้น ช่างเขียนมีฝีมือถึงขนาดกันจริง ๆ ถ้าจะไม่บอกนามผู้เขียนไว้แล้ว จะเห็นว่าเหมือนฝีมือช่างคนเดียวกันเป็นผู้เขียนโดยแท้

จะเป็นด้วยนายเปรื่องเป็นช่างมีฝีมือ ได้แสดงความสามารถเขียนภาพรามเกียรติ์ดังกล่าวนั้นด้วยก็ได้ เป็นชื่อเสียงพาลูกค้ามาสู่กิจการช่างของนายเปรื่อง ทำให้ร้านของนายเปรื่องเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วกว้างขวาง แม้หนังสือพิมพ์บางกอกการเมืองจะได้เลิกกิจการไป แต่นายเปรื่องกลับขยายโรงพิมพ์ไปทำงานอย่างอื่น นายเปรื่องได้รับซื้อโรงพิมพ์ของจีนผู้นั้นมาจัดดำเนินงานต่อไป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ตั้งชื่อร้านว่า "คณะช่าง" รับทำการช่างต่าง ๆ ออกแบบ เขียนป้าย เขียนโปสเตอร์โฆษณา ทำบล็อก ทำแม่พิมพ์ ตรายาง ตราโลหะ แกะสลักทุกชนิด รับตรวจงานก่อสร้าง ตลอดถึงรับพิมพ์หนังสือภาษาไทยทุกประเภท ล่วงมาอีกไม่นานนัก ก็ได้ซื้อแท่นพิมพ์หินไว้อีก ๒ แท่น สำหรับพิมพ์ภาพสอดสี กิจการค้าเจริญก้าวหน้ามาเป็นอย่างดี

ถึงกระนั้นก็ยังไม่เป็นที่จุใจ เพราะผลงานก็ดี เครื่องอุปกรณ์ก็ดี ในด้านศิลปการช่าง การพิมพ์นั้น ยังทำได้ดีไม่ถึงขนาดและไม่ทันสมัย นายเปรื่องพยายามคิดค้นหาวิธีและสังเกตการณ์ความก้าวหน้า ของวิชาการช่างอยู่เป็นนิจ จนในที่สุดได้ตัดสินใจออกไปดูงานการช่างและการพิมพ์

ที่ประเทศญี่ปุ่น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ด้วยทุนส่วนตัว และได้ซื้อแท่นพิมพ์ "ออฟเซ็ท" จากประเทศญี่ปุ่นมา ๑ แท่น (ซึ่งยังใช้การอยู่ที่บริษัทคณะช่าง ภายหลังได้ซื้อมาอีก ๑ แท่น รวมเป็น ๒ แท่นด้วยกัน จนบัดนี้) นายเปรื่องเป็นคนไทย "คนแรก" ที่ซื้อแท่นพิมพ์ออฟเซ็ทมาใช้การพิมพ์ในประเทศไทย ตอนนี้จะเห็นได้ว่า นายเปรื่องมีความคิดก้าวหน้ากล้าหาญสามารถเพียงใด การเดินทางไปต่างประเทศสมัยนั้นยังไม่สะดวกหรือมีการไปมากันอย่างแพร่หลายดังในระยะหลัง ๆ นี้ ต้องใช้ทุนรอนมาก ต้องไปในถิ่นที่พูดจากันคนละภาษา แต่นายเปรื่องยังกล้าตัดสินใจไปทั้งนี้ก็ด้วยความรักในวิชาช่างโดยแท้ งานชิ้นนั้นทำให้การช่างของไทยก้าวหน้าขึ้นอีกขั้นหนึ่ง อำนวยความสะดวกแก่การพิมพ์ ไม่น้อยหน้าประเทศใกล้เคียงกัน ต่อมาจึงมีผู้อื่นสั่งซื้อเครื่องพิมพ์ชนิดนี้มาใช้กันมากขึ้น

คุณภาพของแท่นพิมพ์ออฟเซ็ทนั้น เป็นวิชาช่างเฉพาะของฝ่ายการพิมพ์ แต่พอสรุปผลได้ว่า พิมพ์หนังสือเป็นแผ่น ๆ เล่มได้โดยตัวอักษรไม่หลุด ไม่หักหายไป พิมพ์ได้เรียบร้อยและทำเวลาได้รวดเร็ว ไม่เหมือนแท่นพิมพ์ชนิดพิมพ์หนังสือยกโดยใช้ตัวอักษรเรียงพิมพ์ ซึ่งเมื่อพิมพ์ไปมาก ๆ ตัวอักษรหรือส่วนประกอบ เช่น สระ ไม้หันอากาศอาจหลุดหายไปได้ หรือตัวอักษรสึกพิมพ์ไม่ติดก็ได้ เพราะเหตุนี้แท่นพิมพ์ออฟเซ็ทราคาจึงแพงมาก

พ.ศ. ๒๔๘๕ เกิดสงครามมหาอาเซียบูรพา ประเทศไทยต้องเข้าสู่ภาวะสงคราม ทางราชการกรมแผนที่ทหารบก มีความประสงค์จะใช้แท่นพิมพ์ออฟเซ็ทของคณะช่าง นายเปรื่องก็ยินดีให้กรมแผนที่ขอยืมแท่นพิมพ์ออฟเซ็ทนั้นพร้อมทั้งพนักงานประจำแท่นพิมพ์ด้วย กรมแผนที่ทหารบกได้ใช้ราชการอยู่ตลอดเวลาสงครามนานเกือบ ๕ ปี เมื่อสงคราม

สงบจึงได้นำส่งคืน อันนี้แสดงถึงน้ำใจเสียสละเพื่อประเทศชาติของนายเปรื่องที่ควรสรรเสริญแท้

พ.ศ. ๒๔๙๑ ภายหลังสงครามสงบเรียบร้อยแล้ว นายเปรื่องได้ปรับปรุงกิจการคณะช่างใหม่ ขอจดทะเบียนเป็นบริษัท ตั้งชื่อว่า "บริษัทคณะช่าง จำกัด" มีตนเอง บุตรและญาติเป็นผู้ถือหุ้น โดยนายเปรื่องเป็นประธานกรรมการ ดำเนินกิจการเป็นรูปบริษัทสืบมา และเพื่อให้บริษัทเจริญยิ่งขึ้น จึงได้ส่งบุตรชายไปศึกษาดูงานในประเทศญี่ปุ่นอีก ๕ ปี และกลับมาช่วยดำเนินงานของบริษัทอยู่จนบัดนี้

นายเปรื่องถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่กิจการของบริษัทคณะช่าง จำกัด อันเป็นผลงานของนายเปรื่องยังดำเนินต่อไป

รวมเวลาที่นายเปรื่อง ก่อตั้งดำเนินกิจการช่างแต่เริ่มแรกมาจนถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นเวลา ๓๕ ปีเศษ

บุตรธิดาผู้สืบเชื้อสาย

เกิดจากนางลำจวน

๑. นางระเบียบ สังกรณีย์

๒. นางสุภาพ บุษบงก์

๓. ร.อ. วิชา แสงเถกิง พ.บ.

๔. นายอนันต์ แสงเถกิง

เกิดจากนางจำเนียร

๕. น.ส. ปราณี แสงเถกิง

๖. น.ส. ปราณีต แสงเถกิง

๗. ด.ญ. ปราณอม แสงเถกิง

เกิดจากนางทองคำ ๘. ด.ญ. สุภา แสงเถกิง
๙. ด.ช. โสภณ แสงเถกิง
๑๐. ด.ช. เมธา แสงเถกิง
๑๑. ด.ญ. ทัศนีย์ แสงเถกิง

คุณงามความดี

นายเปรื่อง แสงเถกิง ใช้ลำแข้งและลำแขน สติบัญญา วิริยะอุตสาหะอันแรงกล้า พยายามตั้งตัวสร้างหลักฐานอาชีพ จนมีที่ดินและบ้านเป็นของตนเอง แจกจ่ายให้บุตรภรรยาพอมีอยู่อาศัยเป็นหลักฐานทุกคน รวบรวมเครือญาติที่มีความรู้ความสามารถให้ได้ทำงานในบริษัท ๆ มีความเอื้อเฟื้อต่อญาติพี่น้องเป็นอย่างดียิ่ง แม้จะมีหลักฐานมั่นคงสูงกว่าญาติพี่น้อง แต่ก็ไม่ทอดทิ้งพี่น้องลูกหลาน ให้การสงเคราะห์ตามสมควรทั่วถึงกัน จึงเป็นที่นับถือเอ็นดูของผู้ใหญ่ เป็นที่รักเคารพของผู้น้อย และญาติมิตรทั่วไปตลอดจนในวงการสาธารณกุศล

ข้อที่ควรสรรเสริญเป็นตัวอย่างอันสูงส่ง คือ ในปัจฉิมวัยแห่งชีวิต นายเปรื่องทราบดีว่าชีวิตคนเราจะต้องพบความตายแน่นอน จึงหันเข้าศึกษาหาความรู้ในเรื่องของชีวิต ค่อย ๆ ปลีกตัวหาโอกาสไปศึกษา มอบหมายงานทางบริษัทให้เจ้าพนักงานต่าง ๆ ดำเนินงานกันไป ตัวเองไปเยี่ยมดูกิจการเป็นครั้งคราว ไม่ประจำเหมือนดังแต่ก่อน ๆ ขอเวลาพักผ่อนและไปศึกษาหาความรู้ทางธรรม โดยไปฟังปาฐกถาและการบรรยายในที่ต่าง ๆ เช่น ที่พุทธสมาคม วัดมหาธาตุ วัดสามพระยา และ

วัดสร้อยทอง เชิงสะพานพระรามหก เป็นต้น มีความเลื่อมใสขึ้น บริจาคเงินสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมที่วัดสร้อยทอง และสร้างหอธรรมกรรมฐานถวายที่วัดปรินายก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ ค่อยมีความเข้าใจธรรมและเอิบอิ่มในธรรม รู้ชัดในสาระสำคัญของชีวิตเข้าทุกที ๆ ผลสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้เข้าปฏิบัติวิปัสสนา มอบตัวเป็นศิษย์ศึกษาวิปัสสนากับท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมุนี (ครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระอุดมวิชาญาณเถร เลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นราช เมื่อ ๕ ธ.ค. ๐๕) วัดมหาธาตุ ศึกษาปฏิบัติอยู่ตามระเบียบจนจบหลักสูตร จึงได้ลาออก

นายเปรื่อง มีศรัทธาเชื่อมั่นในธรรมปฏิบัติจริง ๆ นั่งฟังเทศนาก็ดี ฟังบรรยายธรรมก็ดี นั่งฟังด้วยความตั้งใจแน่วแน่ นั่งตัวตรงประนมมือฟังตลอดเวลา กิริยาอาการที่ปฏิบัติแสดงต่อพระธรรมด้วยความระมัดระวัง อ่อนน้อมเคารพจริง ๆ ไม่ชอบคุยธรรมะ ชอบแต่ปฏิบัติ

นายเปรื่อง มีความเคารพบูชาท่านเจ้าคุณอาจารย์พระราชสิทธิมุนีอย่างสุดซึ้ง ยากที่จะพรรณนาเป็นคำพูดได้ แม้ท่านเจ้าคุณอาจารย์ก็ตั้งเมตตาปรารถนาสงเคราะห์นายเปรื่องด้วยธรรมอย่างยิ่งดุจเดียวกัน ยากที่จะหาศิษย์และอาจารย์อย่างนี้ได้

นายเปรื่อง เป็นคนจริง คือทำอะไรก็ทำจริง แม้การปฏิบัติวิปัสสนาซึ่งเป็นการนั่งต่อต้านต่อความเจ็บเมื่อย ก็ทำจริง ๆ ออกจากที่ปฏิบัติแล้ว อยู่ที่บ้าน หรือไปไหน ๆ ก็ทำไว้ในใจ ซึ่งวิปัสสนาธรรม เสมอไม่จืดจาง ไม่ใช่ทำแบบทำนองชิมลาง หรือเพื่อบำบัดปัดเป่าความทุกข์ใจชั่วระยะหนึ่ง เมื่อทุกข์หายแล้วก็ละเลิกไป

นายเปรื่อง ชื่อว่าเกิดมาชาตินี้ได้กำไรทั้งในทางโลกและได้กำไรในการสร้างกุศลบารมีธรรมแก่จิตใจของตนเอง

นายเปรื่องเป็นผู้ที่มีความอดทนอย่างยิ่ง เจ็บป่วยที่ข้อเท้าเดินไม่ได้ ขยับเขยื้อนก็เกิดเจ็บปวด นายเปรื่องอดทนต่อทุกข์เวทนา ไม่ปริปากบ่นหรือครวญครางทุรนทุราย การเจ็บป่วยอันนี้ บางครั้งต้องนอนอยู่บ้านเป็นแรมเดือนแรมปักษ์ เป็นระยะเวลาหลายปี และอยู่คนเดียว มีลูกและคนคอยรับใช้อยู่บ้างเท่านั้น พอค่อยยังชั่วก็ออกจากบ้านไปวัดเพื่อการศาสนา บางครั้งแม้จะถูกคำกล่าวหาว่าร้ายอย่างหนัก แต่นายเปรื่องก็ต้านทานไว้ไม่ยอมให้เข้าไปสู่ดวงจิต ความอดทนอย่างนี้มีมากจริง ๆ ครั้งหนึ่งขับรถไปเอง ถูกรถผู้อื่นซึ่งเป็นรถเช่าชนเอาจนได้รับบาดเจ็บถึงกับแขนหัก รถเสียหายมาก นายเปรื่องไม่เอาโทษและค่าซ่อมแต่อย่างใด ด้วยทำไว้ในใจถึงวิปัสสนาธรรมอันมีสภาพเกิดดับอยู่เป็นธรรมดา ยกให้เป็นอโหสิกรรมแก่กันเสีย เพื่อไม่ต้องรับผลในอนาคตอีก

นายเปรื่องเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีรู้คุณ และพยายามตอบแทน ระลึกถึงพระมหาปั้น ผู้เป็นพระอาจารย์ชั้นแรก ระลึกถึงคุณของสำนักวัดจักรวรรดิ หาโอกาสบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายและไปมาหาสู่เยี่ยมสำนัก ถือโอกาสบำเพ็ญบุญสนองคุณสำนักอยู่ตลอดมา แม้เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว ลูก ๆ ก็คล้อยตามปฏิปทาของบิดา จึงนำศพบิดาไปฝากและบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ ณ ที่วัดนี้ เป็นสิ่งที่ควรสรรเสริญ

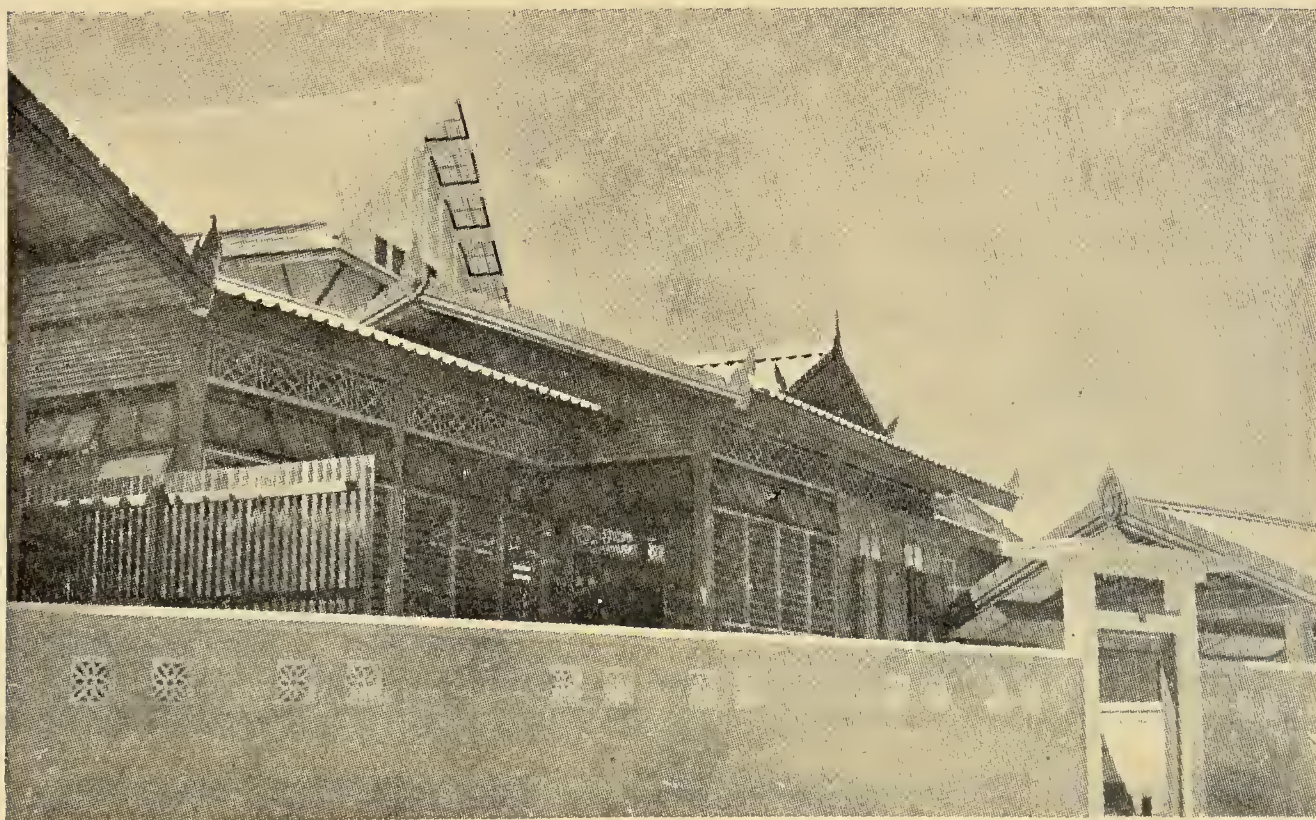
รถของนายเปรื่อง ได้เป็นรถการกุศล รับ–ส่ง–พระใช้ในกิจการเกี่ยวกับการพระศาสนา จะว่าเป็นการประจำวันก็ดูจะไม่ผิด ได้ปฏิบัติอย่างนี้มาไม่ต่ำกว่า ๕–๖ ปี

นายเปรื่อง เป็นผู้รอบคอบ เคารพในพระสงฆ์ยิ่งนัก ดังจะเห็นได้จากการก่อสร้างสำนักวิปัสสนาที่ถวายวัดปรินายกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยสร้างอาคารสถานที่ปฏิบัติ มีห้องน้ำ ไฟ มุ้งลวดกันยุง ศาลาที่พัก ทั้งฝ่ายของพระสงฆ์, ฆราวาสชายและหญิง มีกำแพงกั้นแบ่งอาณาเขตเป็นส่วนสัดสวยงาม เป็นที่สบายแก่ผู้ปฏิบัติธรรม นายเปรื่องเป็นผู้ออกแบบเองออกเงินสร้างเอง แต่เมื่อจะเปลี่ยนแปลงรายการก่อสร้างใดแม้เพียงเล็กน้อยที่จะให้เหมาะสมหรือเพิ่มความสวยงามขึ้นกว่าเดิม นายเปรื่องก็ต้องเรียนปฏิบัติขออนุญาตต่อเจ้าคุณเจ้าอาวาสทุกครั้งไป มิได้เปลี่ยนแปลงเอาเองโดยอำเภอน้ำใจเลย เกียรติคุณอันนี้ปรากฏใน ปสาทนียกถา ของท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสวัดปรินายก กล่าวในงานวันฉลองเปิดสำนักวิปัสสนา-กรรมฐาน เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๒ ดังต่อไปนี้ :–

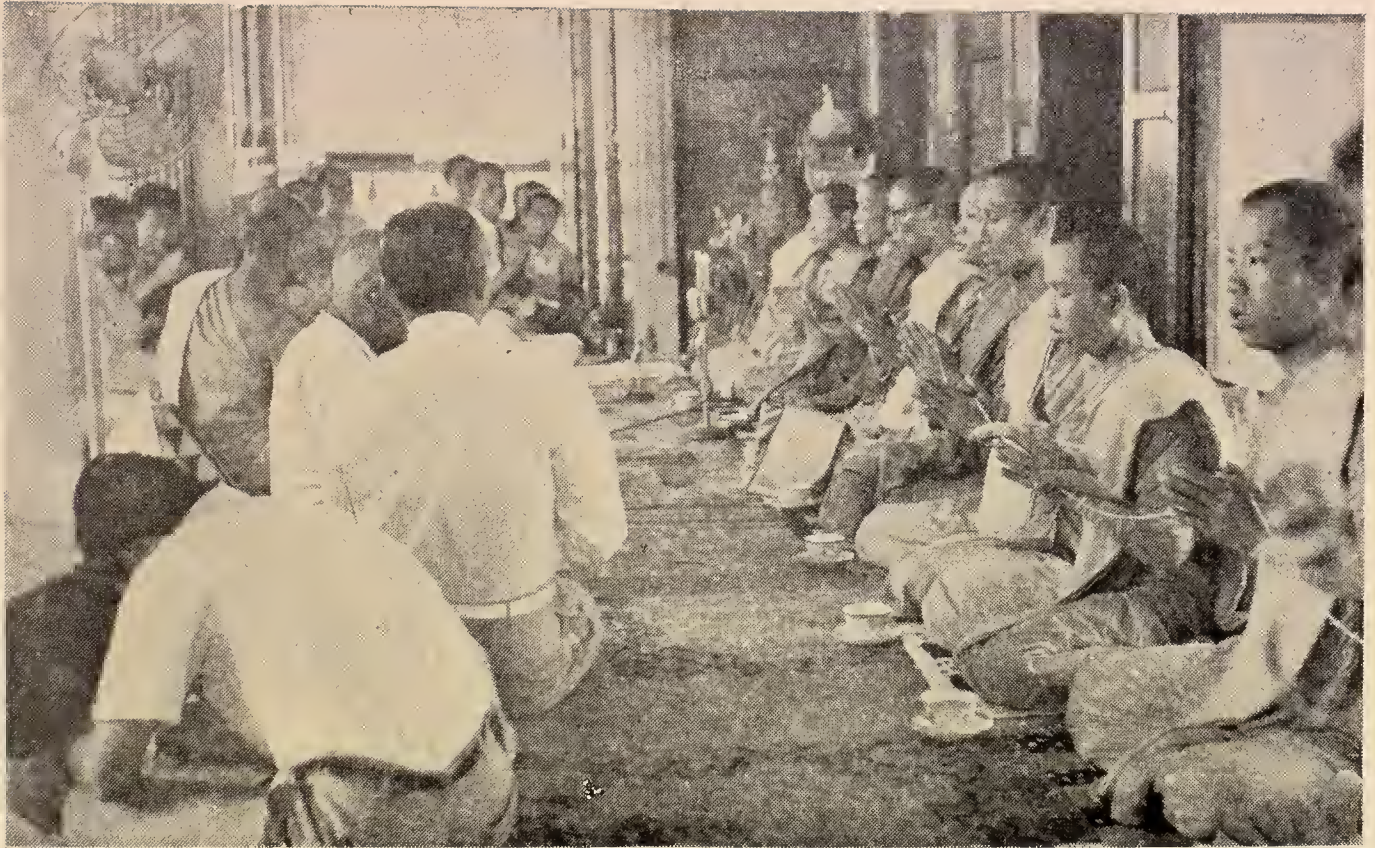

ซุ้มประตูกำแพงชั้นนอก สำนักวิปั้สสนากรรมฐาน
วัดปรินายก ผ่านฟ้า

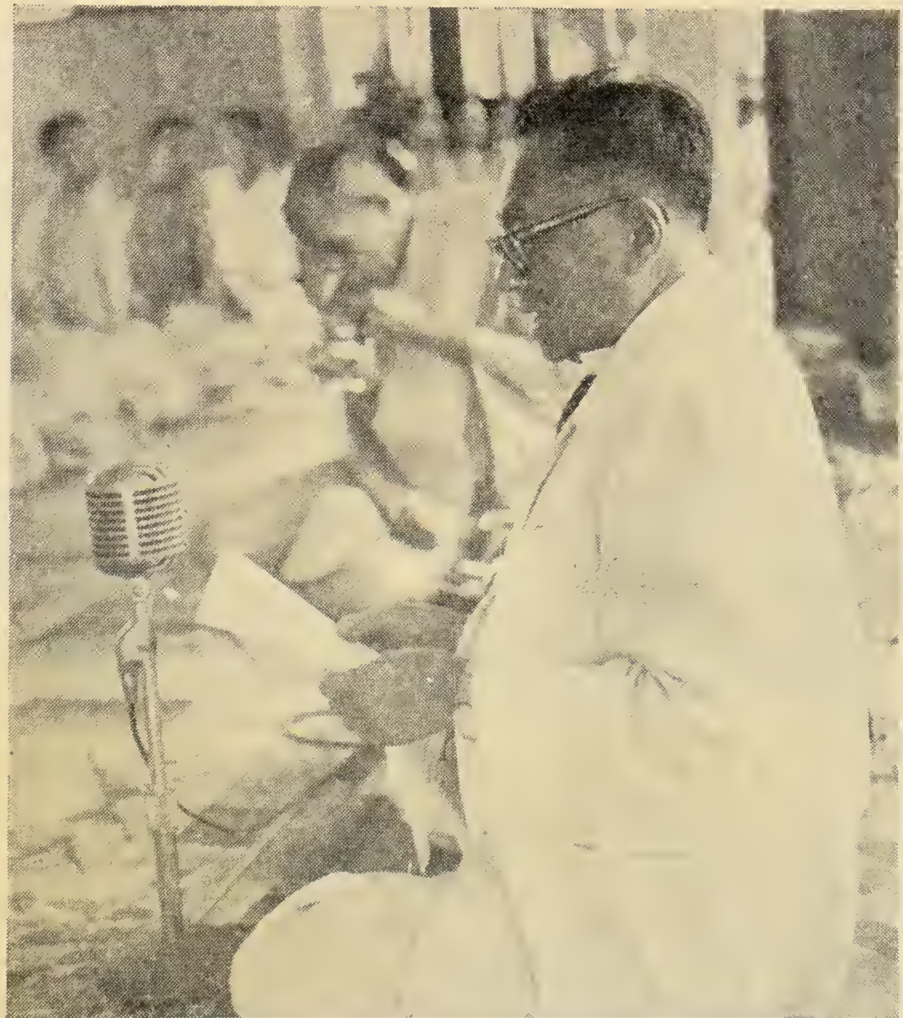
กำแพงชั้นใน หน้าสำนักวิปั้สสนากรรมฐาน
วัดปรินายก ผ่านฟ้า

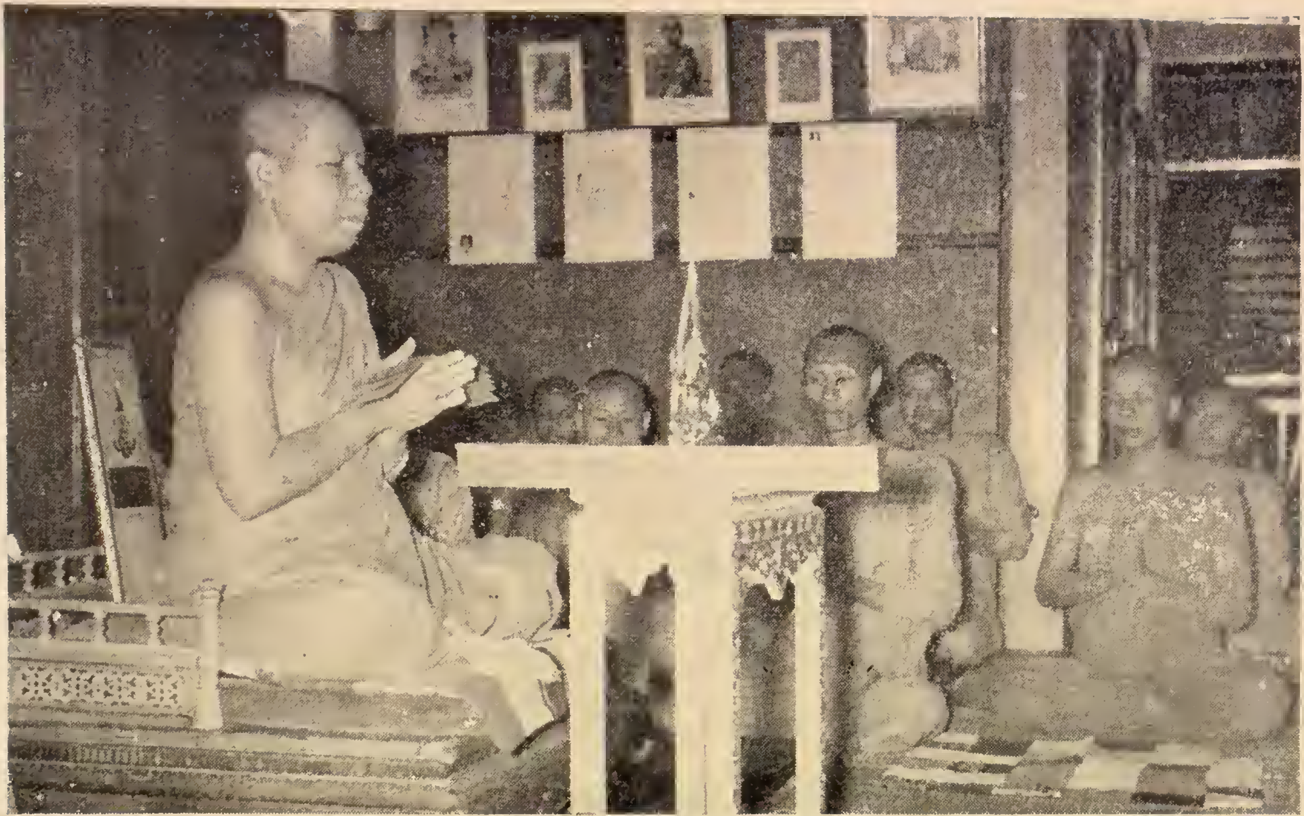

พระสงฆ์สมณศักดิ์ เจริญพระพุทธมนต์ และภาพล่าง กำลังถวายเครื่องไทยทาน ในวันฉลองสำนักวิปัสสนากรรมฐาน วัดปรินายก ผ่านฟ้า เมื่อ วันที่ 9 กันยายน 2502

นายเปรื่อง แสงเถกิง ผู้สร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐาน วัดปรินายกผ่านฟ้า กำลังจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และกล่าวคำมอบถวาย เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2502

ท่านเจ้าคุณพระอุดมวิชาญาณเถร (โชดก ป.๙)

กำลังแสดงพระธรรมเทศนา ที่สำนักวิปัสสนา ฯ ประจำทุก ๆ วันพระ ๘ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ

ภาพล่าง ท่านเจ้าคุณอาจารย์ ให้กรรมฐาน และสอบอารมณ์โยคี ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธินายก พระภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ปสาทนียกถา

"ในระยะอายุอาตมภาพนี้ ผู้ที่มั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินก็มีมาก ผู้มีศรัทธาก็มีมาก แต่ผู้ที่มี "โอกาส" นั้นรู้สึกว่ามีน้อย คุณเปรื่อง แสงเถกิง ดำเนินชีวิตอย่างผู้มีสติปัญญา สร้างตัวเองด้วยน้ำพักน้ำแรง จนมีหลักฐานเจริญพอควรแล้ว ไม่ประมาท มีศรัทธา (เชื่อกรรมและผลกรรม คือการทำ–ทำงาน ผู้ทำงานด้วยน้ำพักน้ำแรงของตน ย่อมรู้จักค่าของกรรมและรู้จักค่าของผลกรรม หรือจะเรียกว่ารู้จักค่าของน้ำเหงื่อก็ได้) โดยเฉพาะ "มีโอกาส" คือมีโอกาสได้บำเพ็ญมหากุศลสาธารณ-ประโยชน์โดยราบรื่นปลอดโปร่ง ไม่มีขัดข้อง บางคนมีทรัพย์ มีศรัทธา แต่ไม่มี "โอกาส" คือ ยังมีห่วงหน้าห่วงหลัง ห่วงความสุขสนุกสนานอยู่ ก็ไม่สามารถบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์เช่นนี้ได้

คุณเปรื่อง บริจาคเงินก่อสร้างอาคารเป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นที่อำนวยสันติสุขถวายวัดปรินายก เฉพาะครั้งนี้เป็นจำนวนเงินถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาท) เศษ โดยศรัทธาเป็นอสังขาริก ผ่องใสแท้ ทางวัดมิได้แนะนำชักชวนแต่ประการใดเลย จึงนับเป็นโชคใหญ่ของวัดปรินายก ซึ่งเป็นวัดเล็ก ๆ

ในการก่อสร้างสถานมหากุศลนี้ คุณเปรื่องมีความเคารพต่อวัดเป็นอย่างยิ่ง แม้ทางวัดจะอนุญาตสถานที่ให้ก่อสร้างแล้วก็ตาม แต่ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงรายการก่อสร้างสิ่งใดอย่างใด คุณเปรื่องได้ปรึกษาหารือแจ้งแก่ทางวัดก่อนทุกครั้ง อาตมภาพขอยกขึ้นสรรเสริญเป็นพิเศษ สมเป็นผู้หวังบุญหนักในธรรม เคารพเจ้าของผู้รับจริง ๆ ตลอดเวลาที่ก่อ

สร้างจนถึงแล้วเสร็จ คุณเปรื่องมาควบคุมดูแลลงมือหยิบจับจัดทำบางสิ่งบางอย่างด้วยตนเอง ดัดแปลงแก้ไขบางสิ่งที่ไม่เหมาะสมให้เหมาะสม นับได้ว่าสำนักวิปัสสนากรรมฐานสำเร็จด้วยน้ำพักน้ำแรง มันสมองของผู้สร้างตลอดทุกสิ่ง ตั้งแต่สิ่งเล็ก ๆ จนถึงสิ่งใหญ่ ๆ เริ่มแต่คิดออกแบบเขียนแบบ วางแผนการก่อสร้าง ดัดแปลง ตกแต่ง ฯลฯ ตลอดจนออกเงินเอง คุณเปรื่องมีความเพลิดเพลินเจริญใจอยู่ด้วยสำนักวิปัสสนา นั่ง, นอน, คิดตรึกตรอง, ว่าทำอย่างไรจึงจะดีจะเหมาะ อิงศิลปฝ่ายวัดให้สัมพันธ์กับพระอุโบสถและกระทรวงสหกรณ์ อันเป็นศิลปแบบไทย และสร้างกำแพงกั้นระหว่างพระอุโบสถและกุฏี ทำให้สะอาดสวยงาม ทั้งสถานที่ตรงนี้ก็เป็น "มุมสงบ" ดีอีกด้วย เมื่อเห็นคุณเปรื่องสร้างสำนัก ฯ นี้ ทำให้ภาพพระวิสาขามหาอุบาสิกาเดินขับร้องประทักษิณบุพผาราม ที่สร้างถวายพระ-พุทธเจ้าครั้งนั้นปรากฏแก่จิตใจอาตมภาพชัดเจนว่า ความปลาบปลื้มปีติที่ผลแห่งงานมหาบริจาคสำเร็จลงนี้เป็นความปลาบปลื้มอย่างยิ่ง สุดที่จะสรรคำพูดมากล่าว แม้คุณเปรื่องก็ได้รับความปีติอันนี้ เช่นพระวิสาขา-มหาอริยะสาวิกานั้นก็ปานกัน ความเหน็จเหนื่อยที่ก่อสร้างสูญหายไปสิ้นเหลือแต่ความเอิบอิ่มเป็นผลสืบไพศาล

คุณเปรื่อง มองเห็นกาลไกลว่า สำนัก ฯ นี้จะอยู่ยั่งยืนไปได้ต้องมีผู้ปฏิบัติ มีครูอาจารย์จึงได้จัดการส่งพระไปศึกษาอบรมในสำนักวิปัสสนา วัดมหาธาตุ ส่งเสียถวายอุปการะและติดตามขอพระอาจารย์ให้ช่วยอบรมเป็นพิเศษ ซึ่งก็ได้รับความเมตตาปรานีอย่างดีจากพระอาจารย์วิปัสสนาหลายรูป อนึ่งผู้เข้าปฏิบัติจำเป็นต้องมีอาหารเป็นที่สบาย ตลอดจนสถานที่ก็ต้องได้รับการบำรุงรักษาจึงได้บริจาคเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท

ตั้งไว้เป็นทุน "ประเดิมเริ่มแรก" สำหรับใช้ดอกผลมาบริหารสำนักฯ นี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ท่านสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาได้บริจาคสมทบช่วยหล่อเลี้ยงสำนักฯ และผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นคุณธรรมที่ประเสริฐอีกด้วย เป็นการแบ่งเบาภาระของวัด ของผู้ปฏิบัติ หวังว่ามหากุศลสถานแห่งนี้ จะได้รับความอุปถัมภ์ค้ำชูจากท่านสาธุชนทั้งหลายเป็นอย่างดี

อนึ่ง สำนักวิปัสสนากรรมฐานแห่งนี้ ได้ขออยู่ในความอุปถัมภ์ของสำนักวิปัสสนากรรมฐานวัดมหาธาตุ ซึ่งมีท่านเจ้าคุณพระอุดมวิชาญาณเถร เป็นพระอาจารย์ใหญ่ฯ ก็ได้รับทราบรับอุปถัมภ์ไว้แล้ว หวังว่าจะมีความเจริญรุ่งเรืองสืบไปตลอดกาล สมความมุ่งหวังที่คิดส่งเสริมวิปัสสนาของผู้สร้างและของวัดปรินายก

สุดท้ายนี้ อาตมภาพในนามของคณะสงฆ์วัดปรินายก ขออนุโมทนาสาธุการ ขออ้างอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยได้อภิบาลรักษาให้ คุณเปรื่อง แสงเถกิง พร้อมด้วยครอบครัวญาติวงศ์บริวาร จงมีความเจริญที่ฆายุมั่น วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ ปราศจากสิ่งสรรพภัยพิบัติ ได้มีส่วนแห่งทิฏฐธรรมอันพระอริยะได้บรรลุแล้ว ถึงอุดมสันติสุขอันเป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตสมมโนปณิธาน เทอญฯ"

ถ้าจะเปรียบเทียบฐานะของนายเปรื่อง กับผู้มั่งมีทั้งหลายแล้ว อาจกล่าวได้ว่านายเปรื่อง ยังไม่เข้าระดับกับผู้มั่งมีเท่าใดนัก แต่ไฉนนายเปรื่องจึงกล้าบริจาคเงินจำนวนมากๆ ออกสร้างสิ่งสาธารณกุศลได้ ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่า นายเปรื่องเป็นคนรู้จักพอใจในฐานะของตนเอง ทุกคนเกิดมาไม่ได้นำทรัพย์สมบัติอะไรมา แม้นายเปรื่องจะได้รับทรัพย์

สมบัติจากมารดาบิดามาบ้าง ก็เชื่อว่าไม่ใช่จำนวนหมื่นหรือแสนอะไร นายเปรื่องคงจะได้คิดต้นทุนดูแล้ว ปรากฏว่าตนเองมีกำไรเกินทุนหลายร้อยเท่าแล้ว จึงเกิดความภาคภูมิใจ อิ่มใจในฐานะของตนนั้นอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งที่เป็นการสำคัญก็คือนายเปรื่องฉวย "โอกาส" จนทำให้มีโอกาส (สมดังคำท่านเจ้าอาวาสวัดปรินายก) คำว่า "โอกาส" ในที่นี้ หมายถึงว่าความปลอดโปร่งหรือช่องว่างที่จะจัดจะทำอะไรได้ตามความสบายใจ ไม่ห่วงหน้าพะวงหลัง คือ นายเปรื่องมีความยับยั้งความละโมภมากไว้ได้ พอใจในทรัพย์สมบัติเท่าที่มีอยู่ แบ่งปันออกสร้างกุศลบารมีธรรม เพื่ออนาคตของตน ต่างกับผู้มั่งมีอื่น ๆ ในระดับเดียวกัน ซึ่งยังขาด "โอกาส" ช่องว่างที่จะบริจาคเพื่อสาธารณกุศลต่าง ๆ ที่ยังขาดแคลนอยู่มากมาย เช่นโรงเรียน โรงพยาบาล หรือตั้งเป็นทุนช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ผู้ยากจนเป็นต้น ศรัทธามีกันอยู่ทุกคน แต่ "โอกาส" นั้นหายาก หายากกว่าทรัพย์และศรัทธาเสียอีก

เมื่อต้นเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ นายเปรื่องบำเพ็ญกุศลถวายภัตตาหารพระที่สำนักวิปัสสนากรรมฐานวัดปรินายก ซึ่งได้เคยเป็นผู้จัดภัตตาหารและชักชวนบุตรภรรยา และเจ้าหน้าที่ของบริษัทนำภัตตาหารมาถวายอยู่เสมอๆ แต่ครั้งนี้จัดเป็นงานใหญ่ หลังจากนั้น นายเปรื่องก็หายไป ต่อมาทราบว่าไปเข้าปฏิบัติวิปัสสนาอยู่ที่บ้านสร้างใหม่ ในซอยสุทธิสารวินิจฉัย โดยอาราธนาเจ้าคุณอาจารย์ไปเข้าปฏิบัติ ณ ที่นั้นด้วย เป็นการปฏิบัติวิปัสสนาอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติอยู่จนถึงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธินายก เจ้าอาวาสวัดปรินายก พระครูนายกจริยานุวัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาส และข้าพเจ้าปรารภจะไปเยี่ยมหลายครั้ง

แต่ได้ทราบจากผู้ปรนนิบัติว่า นายเปรื่องไม่ประสงค์จะให้ใครไปเยี่ยมจึงแต่คอยถามข่าวก็ทราบว่าสบายดี เป็นอันว่าผู้จะไปเยี่ยมต้องงดการไปเยี่ยมด้วยเกรงว่าจะเป็นการรบกวนหรือขัดขวางความประสงค์ไป

ถึงมรณกรรม

ร้อยเอก วิชา แสงเถกิง บุตรชายเล่าให้ฟังว่า เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ได้ไปเยี่ยมคุณพ่อ เพราะไม่ได้พบกับคุณพ่อมานานแล้ว เนื่องด้วยไปราชการต่างจังหวัด ได้ฝืนข้อห้ามเข้าไปเยี่ยม ทั้ง ๆ ที่ไม่ทราบสถานที่ ๆ คุณพ่อไปปฏิบัติ แต่ได้พยายามติดต่อสอบถามจนพบ ต่อมาวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ได้ไปเยี่ยมอีกครั้งหนึ่ง และได้สนทนาอยู่เป็นเวลานานถึง ๕ ช.ม. และตอนสุดท้ายก็ชวนให้คุณพ่อกลับบ้าน (เดือนกุมภาพันธ์ปีนี้มี ๒๘ วัน) แต่นายเปรื่องตอบว่า ตั้งใจจะออกจากปฏิบัติวันที่ ๑ มีนาคม ซึ่งก็เหลือเวลาอีก ๒–๓ วันเท่านั้น ร้อยเอกวิชา ก็ต้องจำยอม

ระยะนั้น ท่านเจ้าคุณ อาจารย์ก็บังเอิญเดินทางไปสอนวิปัสสนา ณ ต่างจังหวัด จะกลับวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์

ประมาณวันที่ ๒๕–๒๖ กุมภาพันธ์ นายเปรื่อง ได้สั่งช่างผู้สร้างบ้านว่า วันที่ ๑ มีนาคม ให้ไปซื้ออิฐหักกากปูนในบริเวณที่เพลิงไหม้สวนมะลิ ขนไปวัดปรินายก จะลงมือก่อสร้างศาลาวิปัสสนาในสนามที่ยังว่างอยู่ในสำนักวิปัสสนากรรมฐานนั้น จะจัดเป็นศาลาแสดงธรรม มีห้องสมุด ที่อยู่ของพระอาจารย์ และใช้เป็นที่บรรยายอย่างอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้อาคารวิปัสสนาเดิมได้ใช้เป็นที่เฉพาะการปฏิบัติจริง ๆ

ถ้านายเปรื่องออกจากปฏิบัติกลับไปอยู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ตามที่ร้อยเอกวิชา ขอร้อง หรือพ้นวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ไปให้ถึงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ เมื่อเจ้าคุณอาจารย์กลับมาอยู่ด้วย นายเปรื่องจะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ? ไม่มีใครทราบ.....

แต่...ที่ทราบ คือ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ อันเป็นวันว่างที่ใคร ๆ มิได้พูดถึง เช้าวันนั้นมารมัจจุราชได้เข้ายายีบีฑานายเปรื่อง จนเป็นลมล้มลงจากเก้าอี้ที่นั่ง ผู้ปรนนิบัติรีบพาส่งโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เช้านั้นเป็นเวลาที่รถคับคั่ง แต่รถที่พามาก็ได้พยายามลัดเลาะขอทางมาได้อย่างรีบด่วน ถึงโรงพยาบาลนายแพทย์ตรวจแล้ว...บอกว่า หมดหวัง...จากไปเสียแล้วด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองแตก... โดยที่ลูก ๆ มิได้มีโอกาสรักษาพยาบาลสนองคุณแต่อย่างใดเลย...รวมอายุได้ ๖๗ ปีเศษ

บุตรภรรยา........... ต้องสูญเสียบิดา–สามี ผู้เป็นที่พึ่งอันยิ่งใหญ่ไป
ท่านเจ้าคุณพระอาจารย์ ต้องสูญเสียศิษย์ที่ดีไป
ญาติ.................... ต้องสูญเสียญาติผู้โอบอ้อมอารีไป
บริษัท คณะช่าง...... ต้องขาดประธานกรรมการผู้สามารถไป
วัดปรินายก............ ต้องสูญเสียมหาอุบาสกผู้อุปถัมภ์ไป
ท่านจากไปแล้ว ...... ยังเหลือแต่กิจการคุณงามความดี และสำนักวิปัสสนากรรมฐาน วิมานที่ท่านสร้างไว้.........

นาวาโท หยด ขจรยศ – *ผู้เรียบเรียง*

โปรดทราบ

พระธรรมเทศนา

เรื่อง

ธรรมนิยามสูตร

กับ

ตอบปัญหาธรรม

เรื่อง

บุญ, บาป, นรก, สวรรค์, คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่ ?

ของท่านเจ้าคุณ พระอุดมวิชาญาณเถร (โชดก ป. ๙) ได้แสดงและแต่งไว้ก่อนแล้ว

เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนม์พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ท่านเจ้าคุณพระอุดมวิชาญาณเถร ขึ้นเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ ชั้นราช มีราชทินนามว่า

"พระราชสิทธิมุนี"

ส่วนตำแหน่งของท่านยังคงเดิม ที่พิมพ์ออกนามเดิมของท่านไว้ในหนังสือเล่มนี้ ขอได้โปรดทราบตามนี้ด้วย เพราะพิมพ์ไว้ก่อนท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์

พระธรรมเทศนา

เรื่อง

ธรรมนิยามสูตร

พระธรรมเทศนา

เรื่อง

ธรรมนิยามสูตร

ของ

พระอุดมวิชาญาณเถร (โชดก ป.๙)

อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

แสดง เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕

เนื่องในการบำเพ็ญกุศลสัตตมวารที่ ๑ ศพนายเปรื่อง แสงเถกิง

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ จบ)

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ

บัดนี้ ท่านเจ้าภาพ คือ ภรรยา บุตร ธิดา ได้อาราธนาให้อาตมาภาพมาแสดงพระธรรมเทศนา เนื่องในการบำเพ็ญกุศลสัตตมวารที่ ๑ ศพคุณโยมเปรื่อง แสงเถกิง ผู้ถึงแก่กรรมคือตายไปแล้วนั้น คุณโยมเปรื่องไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่บิดาของข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าก็ถือเสมือนหนึ่งบิดาเสมือนหนึ่งญาติผู้สนิท เพราะคุ้นเคยใกล้ชิดสนิทกันดี ถวายความสะดวกแก่อาตมาให้ได้ทำกิจพระศาสนาอย่างเต็มที่ เช่น ถวายรถให้นายสวัสดิ์ขับรับส่งสอบกรรมฐานบ้าง ไปทำกิจพระศาสนาในที่ใกล้บ้าง ไกลบ้าง เช่นต่างจังหวัด มีนครปฐม ราชบุรี สระบุรี เป็นต้นบ้าง นอกจากนั้นเฉพาะส่วนตัวของอาตมาเอง จะไปไหนมาไหนก็ปวารณาไว้เสมอ จึงถือว่าเป็นญาติในทางธรรม สมด้วยเทศนานัยที่สมเด็จพระจอมไตรได้ตรัสไว้ว่า

"วิสฺสาสา ปรมา ญาติ"

"ความคุ้นเคย ชื่อว่า เป็นญาติสนิท" ดังนี้

ต่อไปนี้จะได้แสดงพระธรรมเทศนา เพื่อประดับสติบัญญาโสตสรง องค์ศรัทธาของท่านเจ้าภาพสืบต่อไป พระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ จะได้แบ่งแสดงเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ พรรณนาคุณงามความดีเกี่ยวกับผู้ตาย

ตอนที่ ๒ พรรณนาความกตัญญูกตเวทีของ ภรรยา บุตร ธิดา

ตอนที่ ๓ พรรณนาธรรมตามธรรมนิยามสูตร ซึ่งพระสงฆ์ ๙ รูป ได้สวดไปแล้วในวันนี้ –

อธิบายขยายความต่อไป

๑. ความดีของผู้ตาย

ความดีของผู้ตายแบ่งออกเป็น ๓ ภาค คือ –

ภาคที่ ๑ การสร้างตัวเอง

ภาคที่ ๒ สร้างผู้อื่น

ภาคที่ ๓ เป็นที่พึ่งของผู้อื่น

คุณโยมเปรื่อง ได้ไปมอบกายถวายตัวเป็นศิษย์ของอาตมา โดยถือดอกไม้ธูปเทียนไปขอสมาทานพระกรรมฐานมาปฏิบัติอยู่ที่บ้าน และเป็นผู้ที่รับพิมพ์หนังสือวิบัสสนาสาร เกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรมแผนกนี้เป็นคนแรก ดังนั้น ความสนิทสนมคุ้นเคยกันในฐานศิษย์กับอาจารย์ อุบาสกกับพระก็แน่นแฟ้นขึ้นเป็นทวีคูณ มีเรื่องอะไรในใจควรจะปรึกษาหารือก็ไปเรียน

ปรึกษา และเรื่องใดควรจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นซึ่งตัวเองได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ ก็เล่าให้ฟังเป็นกันเอง เป็นคนไม่มากไม่น้อย พอดี ๆ เป็นคนสุขุมเห็นกาลไกล ความดีของผู้ตายที่นำมาเล่าและจะเล่าต่อไปนี้เป็นเพียงเสี้ยวเดียวเท่านั้น

๑. การสร้างตัวเอง

การสร้างตัวเองแบ่งออกเป็น ๒ ทาง คือ ทางโลก ๑ ทางธรรม ๑

๑. ทางโลกนั้น คือ คุณโยมเปรื่องได้เล่าให้ฟังว่า เบื้องแรกแห่งชีวิตก็ยากจนมากอยู่ ได้มาก่อร่างสร้างตัวโดยตั้งโรงพิมพ์เล็ก ๆ ขึ้นกับจีนคนหนึ่ง กิจการก็ล้มลุกคลุกคลานมาโดยไม่ราบรื่นนัก ครั้นต่อมาก็พยายามทุกวิถีทางที่จะให้กิจการดีขึ้น เผอิญจีนคนที่ทำโรงพิมพ์นั้นได้เลิกงานโรงพิมพ์ไปประกอบอาชีพอย่างอื่น จึงได้รับช่วงโรงพิมพ์เล็ก ๆ นั้นมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตัวคนเดียว กิจการก็ค่อยดีขึ้น เจริญขึ้นมาโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงเป็นบริษัทคณะช่าง จำกัด ดังที่เห็นปรากฏอยู่ทุกวันนี้ กว่าจะได้อย่างนี้ ตัวเองก็วิ่งเต้นด้วยกำลังปลีแข้งตัวเป็นเกลียว ได้รับความทุกข์ยากลำบากกรากกรำเหน็ดเหนื่อยมามากเอาการอยู่ แต่ด้วยอำนาจแห่งความดี ด้วยอำนาจแห่งการกระทำดีที่ถูกต้อง คือ กระทำตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ๔ ประการ เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ จึงเป็นผลให้ตนได้ดีสืบมา ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ประโยชน์ในภพปัจจุบันทันตาเห็น หมายความว่า บุคคลเราถึงจะยากจนเข็ญใจอย่างไรก็ตาม ถ้าไม่ประมาทและมีหลักธรรมเป็นเรือนใจแล้ว ผู้นั้นย่อมสร้างตัวเองได้ไม่ยากจน มีแต่ร่ำรวยมั่งคั่งสมบูรณ์ขึ้นไปโดยลำดับ ๆ หลักธรรมสร้างตัวเองนั้นมีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ในอาชีพของตน คือ มีความพอใจ มีความเพียรไม่ย่อหย่อน ไม่ท้อถอยในงานอาชีพของตนนั้น ๆ เอาใจฝักใฝ่ไม่ทอดธุระ หมั่นตริตรองพินิจพิจารณาหาเหตุผล หาทางก้าวหน้าของงานและเงินอยู่เสมอ ไม่นอนนาน ไม่นอนอืด ไม่นอนบิดขี้เกียจ เพราะนอนนานงานได้น้อย ถ้าใช้บ่อย ๆ เงินก็หมด เมื่อเงินมีหน้าก็สดใส เงินหมดไปก็หน้าแห้ง ๆ ดังนั้น คุณโยมเปรื่อง จึงขยันเป็นพิเศษ เป็นเหตุให้ตั้งตัวได้ดังที่เห็นเป็นประจักษ์พยานแก่ตาแก่ใจของลูก ๆ หลาน ๆ ญาติมิตรผู้สนิทคุ้นเคยอยู่แล้วนั้น

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รักษาทรัพย์สมบัติที่แสวงหามาได้ด้วยความหมั่น ไม่ให้เป็นอันตราย รักษาการงานของตัวไม่ให้เสื่อมเสียไป โดยเว้นจากอบายมุขทั้ง ๖ มีไม่ดื่มน้ำเมา ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่เล่นการพนัน ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร ไม่เกียจคร้านทำการงานเป็นต้น จึงเป็นเหตุให้ตนพอมีพอกิน ไม่น้อยหน้าต่ำตาคนอื่นตั้งตัวได้ คือ มีข้าวกิน มีดินอยู่ มีอู่นอน เท่านี้ก็เป็นสุขของมนุษย์ในโลกได้

๓. กัลยาณมิตตตา มีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว โบราณท่านสอนไว้ว่า "คบคนดีมีศรีแก่ตัว คบคนชั่วอัปราชัย" ดังนี้ คุณโยมเปรื่องก็พยายามตั้งตนอยู่ในคุณธรรมข้อนี้เป็นอย่างดีเสมอมา จึงเป็นเหตุให้ไม่เดือดร้อน อาศัยผลแห่งความขยัน อาศัยผลแห่งความดีของตนเป็นต้นเหตุ เป็นปัจจัย จึงได้รับความสุขตลอดมา

๔. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก เรียกว่า เป็นผู้รู้จักประหยัด รู้จัก

ประมาณ พึ่งตัวเองแท้ ๆ โดยถือหลักธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า สุขของคฤหัสถ์นั้นมีอยู่ ๔ อย่าง คือ–

๑. สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์

๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค

๓. สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินใคร

๔. สุขเกิดแต่ประกอบการงานที่ปราศจากโทษ

คุณโยมเปรื่อง ได้ตั้งตนไว้ในคุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ จึงสามารถสร้างตัวเองได้ ถึงจะไม่ได้เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีก็นับว่ามีความเป็นอยู่ดีกว่าคนอื่น ๆ อีกตั้งหลายหมื่นหลายแสนคน

๒. สร้างผู้อื่น

คำว่า ผู้อื่น ในที่นี้ หมายเอาอันโตชน คือ ครอบครัว ได้แก่ลูก และปริวารชน คือ บริวาร ได้แก่หลาน ๆ และญาติมิตร ข้างฝ่ายบิดามารดาเป็นต้น คุณโยมเปรื่องตั้งอยู่ในหน้าที่ที่ดีของสามี และตั้งอยู่ในหน้าที่ที่ดีของพ่อต่อลูก ตัวอย่าง เช่น

๑. ห้ามลูกไม่ให้ทำความชั่ว

๒. ให้ลูกตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ลูกได้ศึกษาศิลปวิทยา

๔. หาสามี ภรรยา ที่สมควรให้

๕. มอบทรัพย์ให้ในสมัย

ปรากฏว่า คุณโยมเปรื่องเอาใจใส่ดูแลพวกลูก ๆ หลาน ๆ ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนตามสมควรแก่ฐานะ มีอาชีพ มีที่อยู่ มีครอบครัวเป็นหลักฐานกันแทบทั้งนั้น เว้นเสียแต่ผู้ที่ยังเยาว์อยู่ ทั้งนี้ก็ชื่อว่า คุณโยมได้

สร้างผู้อื่น ซึ่งอยู่ภายใต้บารมีของตนให้ได้รับความสุขความเจริญในทางโลก ได้ทำหน้าที่แห่งบุพพการีบุคคลมาเป็นอย่างดีแล้ว

๓. เป็นที่พึ่งของผู้อื่น

ข้อนี้หมายความว่า คุณโยมเปรื่อง เมื่อตนเองได้สร้างฐานะของตนพอมีพอกินแล้ว ญาติ มิตร สหาย ซึ่งได้มาพึ่งพาอาศัยได้รับการสงเคราะห์อนุเคราะห์ไปตามควร บางคนตกทุกข์ได้ยากมา ก็มาขอยืมเงินทองไปตั้งเนื้อตั้งตัว คุณโยมก็ได้สงเคราะห์ไปด้วยน้ำใจอันเต็มเปี่ยมด้วยเมตตาปรานีเอ็นดู สงสาร เพื่อนมนุษย์ร่วมโลกด้วยกัน ผู้ตกทุกข์ได้ยากบากหน้าเข้ามาพึ่งพาบารมี มีใจโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นอย่างดี แม้โรงพิมพ์ที่บริษัทคณะช่างทุกวันนี้ สามารถให้เกิดผลประโยชน์แก่อันโตชน ปริวารชนและคนอื่น ๆ ได้มากอยู่ ทั้งนี้ก็เพราะความเฉลียวฉลาดสามารถของคุณโยมเปรื่องเป็นมูลฐาน เป็นพลวปัจจัย ดังนั้น คุณโยมจึงชื่อว่า **"เป็นที่พึ่งของผู้อื่น"**

การยกเอาความดีของคุณโยมเปรื่องมาพรรณนาให้ท่านเจ้าภาพฟังนี้ ยกมาเพียงส่วนน้อย ๆ เท่านั้น ส่วนความพิสดารดังประจักษ์แก่ตาแก่ใจ ของภรรยา ลูกหลาน ญาติ มิตร เพื่อนสนิทเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

คุณงามความดีของคุณโยมเปรื่อง แสดงถึง ทั้ง ๓ ประการนี้ คือ สร้างตัวเอง สร้างผู้อื่น และเป็นที่พึ่งของผู้อื่น ชื่อว่า เป็นความดีเกี่ยวกับทางโลก แต่ยึดธรรมเป็นหลักปฏิบัติไว้ภายใน เป็นแก่นอันแข็งแกร่ง อยู่ภายในใจของตัวเองตลอดมา จึงมีรากฐานมั่นคงดีดุจเสาคอนกรีตมีเหล็กอยู่ข้างในฉะนั้น

๒. ความดีในทางธรรม แบ่งออกเป็น ๔ ประการ คือ–

ประการที่ ๑ คุณโยมเปรื่องได้ตั้งตนอยู่ในฆราวาสธรรมทั้ง ๔ เป็นอย่างดี คือ

๑. มีสัจจะ ซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ต่อครอบครัว ต่อเพื่อนฝูง ต่อหน้าที่ ต่อประเทศชาติ ต่อพระศาสนา ต่อญาติมิตร

๒. มีทมะ รู้จักข่มจิตของตน รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว รู้จักให้อภัยกัน รู้จักรักษาน้ำใจกัน ในระหว่างครอบครัว ญาติมิตร เพื่อนสนิท

๓. มีขันติ คือ ความอดทน เช่น ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ มาจนตลอดรอดฝั่ง จนกระทั่งอวสาน

๔. จาคะ บริจาคสิ่งของ ๆ ตนให้แก่ผู้อื่น เพื่ออนุเคราะห์ เพื่อบูชาคุณ เพื่อบุญกุศล เช่น ตักบาตรเป็นนิตย์ ด้วยจิตมหากุศลเป็นต้น

ประการที่ ๒ คุณโยมเปรื่องตั้งมั่นอยู่ในสังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ –

๑. ทาน ให้ปันสิ่งของ ๆ ตนแก่คนที่ควรให้ปัน

๒. ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน คือ พูดดี มีศีลธรรม

๓. อัตถจริยา ประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว

คุณธรรมทั้ง ๔ ประการ นี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นไว้ได้เป็นอย่างดี คุณโยมเปรื่องก็ได้ดำเนินตามปฏิปทาสัมมาปฏิบัตินี้เสมอมา จะพึงเห็นได้จากการตายของคุณโยมนี้แหละเป็นพยาน ดังจะได้ยกมาพอเป็นตัวอย่าง :–

ท่านทั้งหลายจงดูพยานซิ ! นั่น คือ พวงหรีดที่แขวนเป็นทิวแถวห้อยระย้าอยู่ตามฝา พวงหรีดเหล่านี้ มีผู้นำมาเพื่อบูชาศพของคุณโยม

การบูชาศพก็คือ บูชาคุณงามความดีที่คุณโยมได้สร้างไว้ในเมื่อมีชีวิตอยู่นั่นเอง นอกจากนั้นแขกที่มาในงานก็มากมายเหลือล้น มีทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตต่างก็พากันทำบุญอุทิศให้ บางท่านมิได้เป็นญาติเป็นมิตรกันเลย แต่ก็มาได้ทั้งนี้เพราะความดีของคุณโยม เพราะบุญกุศลของคุณโยมที่ได้ทำไว้เป็นเครื่องดึงดูด เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจให้พากันหลั่งไหลมาร่วมกันเป็นสมานจิต อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ มีแต่ผู้เสียดายอยากจะให้มีชีวิตอยู่ต่อไปอีก บางคนยังพูดว่า คนอื่นตายสัก ๑๐๐ คน ก็ไม่เสียดายเท่านายเปรื่องตายคนเดียว ดังนี้ก็มี ข้อนี้ก็เป็นสักขีพยานชี้ให้เราท่านทั้งหลายเห็นได้เด่นชัดแล้วว่า คุณโยมเป็นคนดีมาก ดีทั้งทางโลก ดีทั้งทางธรรม จึงนำมาแต่อิฏฐวิบูลมนูญผลแก่ตน แก่ครอบครัว ประเทศชาติ ศาสนา ญาติสนิทมิตรสหาย ดังบรรยายมาด้วยประการฉะนี้

ประการที่ ๓ คุณโยมเปรื่องตั้งมั่นอยู่ในสัมปรายิกัตถประโยชน์

สัมปรายิกัตถประโยชน์ แปลว่า ประโยชน์ในภพหน้า ๔ อย่าง คือ

๑. สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เช่นเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แล้วละชั่วประพฤติดี มีกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต มีจิตเลื่อมใสในพระรัตนตรัยอย่างหนักแน่น ไม่หวั่นไหว

๒. สีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ

๓. จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน เช่น สร้างเสนาสนะ โบสถ์ กุฎิ วิหาร ห้องกรรมฐาน กฐินทาน ผ้าป่า โรงพยาบาล เป็นต้น

๔. ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้จักทาง ๕ สาย คือ ทางไปอบาย ทางไปมนุษย์ ทางไปสวรรค์ ทางไปพรหม และทางไปนิพพาน

คุณโยมเปรื่อง นับว่าเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม ๔ ประการนี้เป็นอย่างดี ตัวอย่าง เช่น ได้บริจาคสร้างห้องที่วัดสร้อยทอง เป็นเงินจำนวนหมื่น บริจาคสร้างที่วัดมหาธาตุ วัดระฆัง วัดปวิเวการาม จังหวัดนครนายก ก็เป็นเงินจำนวนหมื่นเช่นกัน นอกจากนี้ยังบริจาคสร้างหอปฏิบัติที่วัดปรินายกแบบทันสมัย มีของใช้สอยครบทุกอย่าง แม้ชาวต่างประเทศก็ได้มาอาศัยปฏิบัติอยู่ที่นี่เป็นจำนวนมากหลายคน จนถึงกับมาขอบวช มอบกายถวายชีวิตไว้กับพระพุทธศาสนาก็มี ดังที่ปรากฏในภาพยนตร์ซึ่งคุณอนันต์ ลูกชายของโยมได้ถ่ายไว้แล้วนั้น ประมาณค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ๒๐๐,๐๐๐ บาทเศษ และคุณโยมเปรื่องยังได้หามูลนิธิมาไว้เป็นทุนในอนาคตต่อไปอีกด้วย ขณะนี้มีทุนอยู่แล้ว ๓๕๙,๙๓๙ บาท ที่กล่าวมานี้เฉพาะที่นึกได้ ที่นึกไม่ได้ ที่ไม่ได้เห็นด้วยตา เช่น สร้างโบสถ์ที่จังหวัดอ่างทอง และสร้างโรงพยาบาล ทำบุญตักบาตรเป็นต้น ก็ยังมีอยู่อีกมากมายหลายแห่ง ด้วยหลักฐานเหตุผลดังพรรณนามานี้ ชื่อว่า คุณโยมเปรื่องได้ยึดมั่นอยู่ในประโยชน์ภพหน้า ได้เตรียมเสบียงไว้ก่อนตายพร้อมมูลหมดแล้ว โดยนึกเห็นด้วยปัญญาของตนเองว่า

"ยศและลาภหาบไปไม่ได้แน่
เว้นเสียแต่ต้นทุนบุญกุศล
ทั้งสมบัติทั้งหลายให้ปวงชน
ร่างของตนเรายังเอาไปเผาไฟ"

โบราณท่านสอนไว้ว่า "ให้เตรียมตัวก่อนตาย" เพราะตายแล้วบุญกุศล คุณงามความดีต่าง ๆ เท่านั้น จะติดสอยห้อยตามไปได้ดุจเงาตามตนฉะนั้น อันรูปนามร่างกายของเรานี้ อุปมาเหมือนกันกับหม้อดินไม่กี่วันก็จะแตกตายทำลายขันธ์ไป เมื่อตายไปบุญกับบาปจะได้นำเราไปหามเราไป แห่เราไป ดังคำที่ปู่ย่าตายายได้เตือนไว้ว่า

"สองคนหาม สามคนแห่ คนหนึ่งนั่งแคร่ สี่คนแก่เราไป" ดังนี้

สองคนหาม ได้แก่ บุญ กับ บาป บุญหามขึ้นสวรรค์ บาปหามลงนรก ดังพระบาลีว่า

ธมฺโม ปาเปติ สุคตึ บุญหามไปสู่สุคติ

อธมฺโม นิรยํ เนติ บาปหามไปลงนรก

สามคนแห่ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

คนหนึ่งนั่งแคร่ ได้แก่ "ใจ" คอยบังคับอยู่ที่กายของเราทุกก้าว

สี่คนแก่ไป ได้แก่ ชาติ คือ ความเกิด ชรา ความแก่ พยาธิ ความเจ็บไข้ มรณะ ความตาย ดังที่แห่โยมไปเสียแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ นี้

เพราะฉะนั้น เราต้องเตรียมตัวก่อนตาย ดังที่ท่านสอนไว้ว่า

เตรียม สร้างทางชอบไว้ หวังกุศล
ตัว สุขส่งเสริมผล เพิ่มให้
ก่อน แต่มฤตยูดล เผด็จชีพ เทียวนา
ตาย พรากจากโลกได้ สถิตย์ด้าว แดนเกษม

อันสังขารเกิดขึ้นแล้ว　　แตกดับ
เพราะว่าสังขารนับ　　เยี่ยงหม้อ
มีเกิดแก่ตายยับ　　ตลอดทั่ว กันนา
มีมิไม่เหลือล้อ　　เพิ่มพื้นพสุธา
พระผู้ทรงฤทธิ์รู้　　หนทาง
วิถีสงบคือจิตวาง　　ยึดมั่น
ดับขันธ์กิเลสจาง　　จากจิต
จิตดับสังขารดับดิ้น　　สุขแท้ทางธรรม

ประการที่ ๔ คุณโยมเปรื่องตั้งมั่นอยู่ในปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่ง ประโยชน์อย่างสูงสุด ได้แก่ การเจริญวิปัสสนากรรม-ฐาน เพื่อให้ได้บรรลุ มรรค ผล นิพพาน

คุณโยมเปรื่อง ได้ตระหนักแน่ชัดในใจแล้วว่า บุญกุศลเท่านั้นจะให้เกิดความสุขแก่ตนทั้งในภพนี้และภพหน้า ดังที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดา ได้ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายไว้ว่า

"มา ภิกฺขเว ปุญฺญานํ ภายิตฺถ สุขสฺเสตํ อธิวจนํ"

ดูกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย พวกท่านอย่ากลัวบุญ คำว่า บุญ บุญนี้ เป็นชื่อของความสุข ดังนี้

ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ

บุญทั้งหลายเป็นที่พึ่งพาอาศัยของสรรพสัตว์ในโลกหน้า

เพราะฉะนั้น คุณโยมเปรื่องจึงมิได้นิ่งนอนใจ คอยเงี่ยหูฟังอยู่เสมอ เมื่อได้โอกาสก็รีบไปขอสมาทานกรรมฐานมาปฏิบัติอยู่ที่บ้าน จนได้ฟังเทศน์ลำดับญาณไปแล้ว ถึงกระนั้น ก็ยังไม่อิ่ม ยังไม่พอ ยังได้

พยายามไปศึกษาเล่าเรียนที่พุทธสมาคมบ้าง ที่วัดมหาธาตุบ้าง คุณโยม เต็ม สุวิกรม ซึ่งมาฟังเทศน์อยู่ที่นี่คงรู้ดี เพราะไปเรียนที่พุทธสมาคมด้วยกัน

ก่อนที่จะถึงอวสานแห่งชีวิต คุณโยมเปรื่องก็ดูเหมือนจะรู้ดีว่า ถ้าเลยวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ไปแล้ว อาจจะมีชีวิตอยู่ไปได้นานประมาณ ๑๕ ปี จึงจะตาย ดังนั้น คุณโยมจึงไม่ได้ประมาท รีบทำบุญที่เป็นกามาวจรกุศล นิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพลที่หอปฏิบัติธรรมวัดปรินายก แล้วขอสมาทานวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อบำเพ็ญโลกุตตรกุศลต่อไปในวันนั้น ตั้งแต่วันนั้นมาคุณโยมเปรื่องก็พยายามเจริญวิปัสสนากรรมฐานอย่างเต็มที่ จนถึงกับได้ปลีกตัวออกไปปฏิบัติอยู่โดยเอกเทศส่วนหนึ่ง กลางทุ่งนา ซอยพร้อมมิตร มีคุณปรีดา ติดตามไปปฏิบัติอยู่ด้วย อาตมาผู้เป็นพระอาจารย์พลอยไปอยู่ที่โน้น เพื่อสอบอารมณ์ให้ทุก ๆ วัน ถ้าว่าง ตัวเองก็ได้ปฏิบัติไปด้วย เมื่อมีธุระก็ได้รีบทำให้เสร็จ ๆ ไป เริ่มตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๐๕ เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ รวมเวลาเกือบ ๒ เดือน

ในเวลาปฏิบัตินั้น คุณโยมเปรื่อง มีศรัทธาจริง ตั้งใจจริง ปฏิบัติจริง อาหารก็รับประทานเพียงหนเดียวเท่านั้น ราวกับว่าพระธุดงค์เคร่งครัดที่สุด หนวดเคราก็ไม่ได้สนใจใยดีอะไรเลย บอกว่าเอิบอิ่มไม่หิว ไม่ง่วง นอนดึก ๆ ตี ๑ ตี ๒ ตี ๓ เกือบทุกวัน และก็ตื่นเช้ามืดอีกด้วย

ตื่นเช้าขึ้นก็มากราบ แล้วเล่าอารมณ์ปฏิบัติให้ฟัง ปรากฏว่าได้ผลดีมาก ผู้ปฏิบัติก็พอใจมาก เบื้องแรกว่าจะอยู่ไม่กี่วัน แต่เมื่อปฏิบัติจริง ๆ ก็เกิดศรัทธาแก่กล้า ได้ผลดี จึงอยู่ต่อไปจนได้เดือนเศษ ๆ เมื่อ

สอบอารมณ์เสร็จแล้ว คุณโยมเปรื่องก็ถามข้อข้องใจสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติของตนเองบ้าง เกี่ยวกับมีคนสงสัยบ้าง เช่น สงสัยว่ากำหนดพองยุบ ไม่ถูก ดังนี้เป็นต้น อาตมาได้พยายามอธิบายจนเข้าใจได้ดีทุกแง่ทุกมุมทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่ญาณที่ ๑ จนถึงมรรคญาณ ผลญาณ ปัจจเวกขณญาณ เป็นปริโยสาน ปรากฏว่าคุณโยมเปรื่องพอใจ ดีใจ เป็นอย่างยิ่ง

เป็นอันได้ความว่า คุณโยมเปรื่อง ได้ดำรงตนไว้ในประโยชน์ทั้ง ๓ คือ ประโยชน์ภพนี้อย่างหนึ่ง ประโยชน์ภพหน้าอย่างหนึ่ง ประโยชน์อย่างยิ่งได้แก่การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งมรรค ผล นิพพาน อย่างหนึ่ง ถึงจะตายก็เป็นผู้ไปดี เพราะมีธรรมเป็นเรือนใจ มีบุญกุศลเป็นผลกำไรไว้แล้ว ไม่เสียชาติเกิด ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นคนพบพระพุทธศาสนา เป็นผู้เข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง บุคคลเช่นนี้ สมเด็จพระชินสีห์ได้ตรัสไว้ว่า

๑. สาราทายี เป็นผู้ถือเอาแต่แก่น คือ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา

๒. วราทายี เป็นผู้ถือเอาแต่สิ่งที่ประเสริฐ

๓. ตาทิโส เป็นผู้หนักแน่นมั่นคงต่อพระรัตนตรัย

๔. สปฺปุริโส เป็นสัตบุรุษ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ประชุม รู้จักเลือกบุคคล

๕. วิจกฺขโณ มีปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องหาแนวทางอันถูกต้อง แล้วดำเนินไปตามนั้น

๖. **อาทิยติ สารมิเธว อตฺตโน** เป็นผู้เลือกถือเอาแต่สาระแก่นสาร อันจะได้ติดตามตนไปสู่ปรโลก เรียกว่า มาดี ไปดี อยู่ดี กินดี ถึงจะเป็นอยู่ในเมืองมนุษย์ก็มีกาย วาจา ใจอันบริสุทธิ์ เป็นที่พึ่งพาอาศัยของลูก หลาน วงศ์วารญาติมิตร มีจิตเป็นบุญเป็นกุศลตั้งตนไว้ชอบ นำมาแต่ระบอบแห่งความดี อันจะเป็นสง่าราศีแก่ผู้คบค้าสมาคม ตัวอย่างเช่น นำลูก หลาน วงศ์วาร ญาติมิตร ให้เกิดจิตศรัทธาแล้ว พาทำบุญทำทาน เลี้ยงพระ เจริญกรรมฐาน เป็นต้น บ่อย ๆ

อุปมาเหมือนกันกับต้นไม้ใหญ่ในป่า อาศัยภูเขาใหญ่แล้วเจริญงอกงามขึ้น แตกกิ่งก้านสาขา ผลิใบ ผลิดอก ออกผล เป็นที่พึ่งพาอาศัยของวิหคนกทั้งหลายฉันใด กุลบุตร กุลธิดา ได้อาศัยผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว อาศัยผู้นำดี ย่อมเอาอย่าง คือดำเนินตาม ปฏิบัติตามปฏิปทาสัมมาปฏิบัติของผู้นั้น ข้อนี้สมด้วยพระธรรมเทศนาที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสไว้ในติกนิบาตอังคุตตรนิกายว่า

ยถาปิ ปพฺพโต เสโล อรญฺญสฺมึ พฺรหาวเน
ตํ รุกฺขา อุปนิสฺสาย วฑฺฒนฺเตเต วนปฺปตี

เหมือนอย่างว่า ภูเขาศิลาในดงใหญ่ ต้นไม้เจ้าป่าอาศัยภูเขานั้นแล้ว ย่อมเจริญงอกงามขึ้นมาโดยลำดับ ๆ แม้ฉันใด

ตเถว สีลสมฺปนฺนํ สทฺธํ กุลปุตฺตํ อิธ
อุปนิสฺสาย วฑฺฒนฺติ ปุตฺตทารา จ พนฺธวา
อมจฺจา ญาติสงฺฆา จ เย จสฺส อนุชีวิโน

บุตร ภรรยา พี่น้อง เผ่าพันธุ์ อมาตย์ ญาติมิตร อาศัยกุลบุตรผู้มีศีล มีศรัทธา ในพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมเจริญด้วยคุณธรรม ๕

ประการ คือ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา พากันตั้งอยู่ในศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม เหมือนกันกับผู้เป็นหัวหน้า ฉะนั้น

ตฺยาสฺส สีลโต สีลํ จาคํ สุจริตานิ จ

ปสฺสมานานุกุพฺพนฺติ เย ภวนฺติ วิจกฺขณา

ชนเหล่าใด มีปัญญา ได้เห็นศีลธรรม ได้เห็นการกระทำบุญทำทาน ได้เห็นความสุจริตทาง กาย วาจา จิต ของผู้ที่ตนอาศัยอยู่นั้น ย่อมพากันเอาอย่าง คือ ทำตาม ประพฤติตาม ปฏิบัติตาม

อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน มคฺคํ สุคติคามินํ

นนฺทิโน เทวโลกสฺมึ โมทนฺติ กามกามิโน

ชนเหล่านั้น ครั้นพากันประพฤติธรรม อันเป็นทางนำตนไปสู่สุคติในโลกนี้อย่างนี้แล้ว ย่อมจะมีแต่ความชื่นชมยินดี ปีติ โสมนัส มีแต่ความรื่นเริงบันเทิงใจในเทวโลก ดังนี้

เพราะฉะนั้น คุณโยมเปรื่อง ก็เป็นผู้ไปดี ถึงแม้ว่าในเวลาแรก ๆ จะมีความโกรธอยู่บ้างก็จริง แต่ต่อมาได้สติแล้วเปลี่ยนอารมณ์มากำหนดวิปัสสนาต่อไป ใจก็สงบระงับเพราะอำนาจแห่งมรรคกรรม ที่ตนได้ทำไว้เป็นพลวปัจจัย จึงไปสู่สุคติเต็ม ๑๐๐ % ถึงรูปร่างจะแตกสลายไป แต่ชื่อเสียง ความดียังคงอยู่ ดังพระบาลีว่า

"รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ"

ถึงรูปร่างของผู้ตายจะแตกดับย่อยยับไปก็ตามเถิด แต่ชื่อและโคตร คือ ชื่อเสียงคุณงามความดี มิได้ย่อยยับแตกดับไปตาม ดังนี้

ได้พรรณนาความดีเด่น ของผู้ตายมาเป็นเวลานาน พอสมควรแล้ว ได้เนื้อหาเป็น ๒ ทาง คือ ทางโลก ๑ ทางธรรม ๑

ทางโลกแบ่งเป็น ๓ ตอนคือ ตอนสร้างตัวเอง ๑ ตอนสร้างผู้อื่น ๑ ตอนเป็นที่พึ่งของผู้อื่น ๑

ทางธรรมแบ่งเป็น ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ตั้งตนไว้ในสังคหวัตถุ ๔

ประการที่ ๒ ตั้งตนไว้ในทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔

ประการที่ ๓ ตั้งตนไว้ในสัมปรายิกัตถประโยชน์ ๔

ประการที่ ๔ ตั้งตนไว้ในปรมัตถประโยชน์ เรียกว่า ได้บำเพ็ญสมบัติมาครบ ๓ ประการแล้ว คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ บุคคลเช่นนี้หาได้ยากมาก เพราะสมบัติก็มี ศรัทธาก็มาก ทรัพย์ภายนอกก็มี ทรัพย์ภายในก็พร้อม

กัณฑ์ที่ ๑ ว่าด้วยความดีของผู้ตาย จบเพียงเท่านี้

กัณฑ์ที่ ๒ ความดีของเจ้าภาพ

เจ้าภาพผู้บำเพ็ญบุญกุศลอุทิศผลให้คุณโยมเปรื่องวันนี้ คือภรรยาบุตรธิดา คุณโยมเปรื่องได้ทำหน้าที่แห่งสามีที่ดีตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาอย่างสมบูรณ์แล้ว เช่น ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา ไม่ดูหมิ่นไม่ประพฤติล่วงใจ มอบความเป็นใหญ่ให้ ให้เครื่องแต่งตัว เป็นต้น ผู้เป็นภรรยาก็ต้องตอบแทนให้ตรงกัน ครอบครัวจึงจะเจริญและราบรื่น เช่น จัดการงานดี สงเคราะห์คนข้างเคียงของผัวดี ไม่ประพฤติล่วงใจผัว รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาไว้ได้ ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง เป็นต้น

ถ้าใครไม่ทำตามนี้ชื่อว่า บกพร่องในหน้าที่ของสามีภรรยา เพราะไม่มีหลักธรรมเป็นเรือนใจ หาความเจริญได้ยาก ถ้าทำได้ ทำถูก ก็มีแต่ความสุข ความเจริญ

ส่วนหน้าที่แห่งพ่อที่ดีของลูกนั้น ได้บรรยายมาแล้ว เหลือแต่หน้าที่ของลูกที่จะต้องตอบแทนบุญคุณของคุณพ่อ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎกว่า พ่อแม่เป็นผู้มีบุญคุณต่อลูกมาก เพราะเหตุดังนี้คือ

๑. **ท่านเป็นพระพรหมของลูก** คือ ท่านประกอบไปด้วยเมตตา ความรักใคร่ลูก กรุณา ความสงสารลูก มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อลูกได้ดี อุเบกขา ความวางเฉยในเมื่อลูกเป็นฝั่งเป็นฝา มีหลักฐานมั่นคง เลี้ยงตัวได้แล้ว

๒. **ท่านเป็นเทวดาของลูก** เพราะสอนลูกให้รู้จักเทวดาทั้ง ๓ คือ **เทวดาโดยสมมติ** ได้แก่ พระราชามหากษัตริย์ **เทวดาโดยกำเนิด** ได้แก่ เทวดาบนสวรรค์ ซึ่งเกิดเพราะผลแห่งความดีที่ได้ประกอบไว้ในเมื่อตนยังมีชีวิตอยู่ในมนุสสโลก เช่น ได้มีหิริโอตตัปปะ ได้เลี้ยง พ่อ แม่ อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ผู้เจริญโดยชาติ โดยคุณ โดยวัย พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่ส่อเสียด ไม่ตระหนี่ ไม่โกรธ รักษาสัตย์ เป็นต้น ตายแล้วไปเกิดบนสวรรค์ เรียกว่า เทวดา **เทวดาโดยความบริสุทธิ์** ได้แก่ท่านผู้ทรงศีล ทรงธรรม คือ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่สมมติสงฆ์ จนถึงอริยสงฆ์ เป็นที่สุด

๓. ท่านเป็นอาจารย์ของลูกก่อนกว่าอาจารย์อื่น ๆ เพราะท่านได้แนะนำพร่ำสอนมาตั้งแต่อ้อนแต่ออก เช่นสอนให้รู้จักเรียกพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อาว์ สอนให้รู้จักรักษาตัวเป็นต้น

๔. ท่านเป็นอาหุเนยยบุคคลของลูก คือ เป็นพระของลูก ควรรับเครื่องสักการะบูชาของลูกทุกประการ ดุจพระสงฆ์ผู้เป็นเนื้อนาบุญของชาวโลก ฉะนั้น โบราณท่านเล่านิทานไว้ว่า พ่อนอนเจ็บอยู่บ้านนึกอยากรับประทานกล้วยสุก ลูกบ่มกล้วยแล้วถือถาดไปวัดเพื่อจะถวายพระ พระองค์นั้นท่านเป็นพระอรหันต์ ได้เจโตปริยญาณ รู้ใจผู้อื่น ไม่ยอมรับกล้วย บอกให้เอาไปถวายพระที่อยู่บ้านก่อน ลูกก็กลับไปบ้านไม่เห็นพระกลับไปวัดอีก ท่านบอกมาอีก กลับไปกลับมาอยู่อย่างนี้ถึง ๓ ครั้ง จึงนึกได้ว่า พระอยู่บ้านก็คือพ่อนั่นเอง จึงได้เอากล้วยให้พ่อก่อน แล้วจึงได้นำไปถวายพระอีก ท่านจึงรับไว้ฉัน นิทานเรื่องนี้ชี้ให้เห็นแล้วว่า พ่อแม่ เป็นพระของลูก ลูกปฏิบัติผิด ปฏิบัติไม่ดีในพ่อ–แม่ ได้รับโทษ เช่นมิตตวินทุกุมาร และพระมหาโมคคัลลานะในชาติก่อนๆ โน้น เป็นตัวอย่าง ส่วนลูกที่ประพฤติดี ประพฤติชอบในพ่อและแม่นั้น ย่อมมีแต่ความสุขความเจริญ ถึงคราวคับขันก็พ้นทุกข์ได้ เช่นสุวรรณสามดาบส เป็นตัวอย่าง

เนื่องจากพ่อและแม่เป็นผู้มีบุญคุณต่อลูกมาก จนไม่สามารถจะนับจะประมาณได้ องค์สมเด็จพระจอมไตรได้ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกใจความว่า ลูกจะเอาพ่อมานั่งอยู่บนบ่าซ้าย เอาแม่มานั่งอยู่บนบ่าขวาถ่ายอุจจาระปัสสาวะรดลงไปบนบ่า ป้อนข้าวน้ำให้อยู่บนบ่าจนท่านตาย ลูกก็ไม่สามารถจะทดแทนค่าข้าวป้อนน้ำนมที่ท่านให้ถนอมกล่อมเกลี้ยงบำรุงเลี้ยงฟูมฟักมาเป็นนักหนา ถึงยามหิวก็หาอาหารมาให้ ถึงยามไข้ก็บำรุงปรุงจนหาย ทั้งเปรี้ยวหวานสาระพัดจัดหามาให้ครบ จะเที่ยงสายบ่ายเย็นไม่ได้ว่าเลย ขอแต่ให้ลูกได้กินได้สุข ตัวจะทุกข์ก็ยอม หรือลูกผู้ใดสามารถสถาปนาพ่อแม่ไว้ในตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดิน และอัครมเหษีของพระเจ้าแผ่นดิน ก็ไม่สามารถตอบแทนบุญคุณของท่านได้

พระพุทธองค์ทรงแนะนำไว้ มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๑ หน้า ๒๐๓ ใจความว่า ลูกพึงตอบแทนดังนี้ คือ –

๑. ท่านได้เลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ

๒. ทำกิจการงานของท่าน

๓. ดำรงวงศ์กุล

๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน

เพียงเท่านี้ก็ยังตอบบุญแทนคุณท่านไม่พอ ท่านแสดงว่า ถ้าลูกผู้ใดชักนำพ่อแม่ผู้ไม่มีศรัทธา ให้ตั้งอยู่ในศรัทธา ผู้ไม่มีศีลให้ตั้งอยู่ในศีล ผู้ไม่ได้บริจาคทาน ให้ได้บริจาคทาน ผู้ไม่ฟังธรรม ให้ได้ฟังธรรม ผู้ไม่เจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน ให้ได้เจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน คือ ให้ท่านได้รู้ทาง มรรค ผล นิพพาน ลูกผู้นั้นจึงจะชื่อว่า ได้ตอบบุญแทนคุณของพ่อแม่อย่างเต็มที่ คือ คุ้มค่าข้าวป้อนน้ำนมของท่าน

การที่ท่านเจ้าภาพ คือ บุตรธิดา ได้พากันบำเพ็ญบุญกุศลมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งวันนี้ เป็นเวลา ๗ วันแล้ว ต่างก็พากันวิ่งเต้นช่วยเหลือกันอย่างสุดความสามารถ แทบจะไม่ได้หลับนอนพักผ่อนกันเลย ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความ กตัญญูกตเวที ต่อคุณพ่อ อย่างถูกต้อง ตามหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาเป็นนิมิตรเป็นเครื่องหมายของลูกที่ดี สมด้วยพระบาลีว่า

นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา

ความเป็นผู้กตัญญู รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วแก่ตน กตเวทีกระทำการตอบแทน เป็นเครื่องหมายของคนดี

เมื่อผู้ตายได้ตายไปแล้ว ผู้เป็นอยู่จะมาร้องไห้หากัน เศร้าโศก เสียใจ ก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรแล้ว มีอยู่ทางเดียว คือ ทำบุญอุทิศให้ ดังที่ท่านเจ้าภาพได้พากันบำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ และจะได้บำเพ็ญต่อ ๆ ไป องค์สมเด็จพระจอมไตรได้ตรัสสอนไว้ในติโรกุฑฑกัณฑ์ว่า

๑. **อยญฺจ โข ทกฺขิณา ทินฺนา สงฺฆมฺหิ สุปติฏฺฐิตา** ทักษิณาทาน คือทานกุศลที่ท่านเจ้าภาพได้ถวายแล้วนั้น ชื่อว่า ตั้งมั่นดีแล้วในพระสงฆ์

๒. **ทีฆรตฺตํ หิตายสฺส ฐานโส อุปกปฺปติ** ทักษิณาทานนั้นย่อมเข้าไปสำเร็จเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ตายนั้นโดยเร็วพลัน ทั้งตลอดกาลยืดยาวนานด้วย

๓. **โส ญาติธมฺโม จ อยํ นิทสฺสิโต** เป็นการแสดงออกชี้บอกให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่า นี่แหละเป็นญาติธรรม คือ ธรรมของผู้เป็นญาติที่มีต่อผู้ตาย

๔. **เปตาน ปูชา จ กตา อุฬารา** ชื่อว่า เจ้าภาพได้พากันกระทำการบูชาแก่ผู้ตายอย่างโอฬาร

๕. **พลญฺจ ภิกฺขูนมนุปฺปทินฺนํ** ชื่อว่า ได้เพิ่มพูลกำลังกาย กำลังใจ ให้แก่ภิกษุทั้งหลายด้วย

๖. **ตุมฺเหหิ ปุญฺญํ ปสุตํ อนปฺปกํ** ท่านเจ้าภาพทั้งหลาย ก็ได้ประสพบุญนับไม่ถ้วน คือ บุญนั้นต้องเป็นของผู้ทำก่อนใครทั้งหมด ใครทำใครได้ ส่วนผู้ที่ตายไปนั้นจะได้รับก็ต่อเมื่อเราอุทิศให้ แล้วมารับอนุโมทนา อุปมาเหมือนกันกับเราจุดเทียนไว้ แล้วมีผู้มาจุดต่อไปอีกฉะนั้น

กัณฑ์นี้ ได้แสดงความดีของเจ้าภาพ ที่ได้ทำการตอบแทนบุญ

คุณระหว่างสามีกับภรรยา ระหว่างพ่อกับลูกเป็นประการที่ ๑ แสดงถึงความกตัญญูกตเวทีของเจ้าภาพเป็นประการที่ ๒ แสดงถึงหลักธรรมที่ควรปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระไตรปิฎก ๖ ประการ เป็นประการที่ ๓ ก็เป็นอันยุติลงคงไว้เพียงเท่านี้

กัณฑ์ที่ ๒ เกี่ยวกับเจ้าภาพ จบ

กัณฑ์ที่ ๓ ธรรมนิยามสูตร

กัณฑ์นี้ จะได้แสดงถึงเนื้อหาของธรรมที่ได้นำมาเทศน์ ตามที่พระสงฆ์ ๙ รูป ได้นำมาสวดมนต์เป็นพิเศษในวันนี้ ซึ่งท่านเจ้าภาพก็คงฟังไม่รู้เรื่อง เพราะท่านสวดเป็นภาษามคธ เพราะฉะนั้น ขอท่านทั้งหลายจงตั้งใจฟังโดยเคารพ จะได้ตั้งปัญหาถาม ตอบ เป็นข้อๆ ไปดังนี้ คือ:-

ถามว่า ธรรมนิยามสูตร หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบว่า หมายความว่า พระสูตรที่แสดงถึงความเป็นไปของสภาวธรรม ซึ่งนิยมเรียกว่า สามัญญลักษณะ คือ ลักษณะที่มีทั่วไปแก่รูปนามทั้งปวง มีอยู่ ๓ อย่าง ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ถามว่า ใครเป็นผู้แสดงไว้ มีใจความโดยย่อว่าอย่างไร ?

ตอบว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้แสดงไว้ มีใจความย่อว่า เมื่อพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่พระเชตวัน อันเป็นอารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในเมืองสาวัตถี ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้วตรัสว่า

"อุปฺปาทา วา ภิกฺขเว ตถาคตานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ ฐิตา วา สา ธาตุ ธมฺมฏฺฐิตตา ธมฺมนิยามตา สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา"

เป็นต้น ใจความว่า "ดูกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย พระตถาคตเจ้าจะอุบัติขึ้นมา หรือไม่อุบัติขึ้นมาในโลกก็ตาม ธาตุอันนั้นก็ยังตั้งอยู่ตามเดิม ยังตั้งอยู่ตามปกติ ยังตั้งอยู่ตามธรรมดา คือสังขารทั้งหลายทั้งปวง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

พระตถาคตได้รู้แจ้งแทงตลอดด้วยพระองค์เองก่อนแล้ว จึงได้ทรงชี้แจงแสดงไขประกาศเปิดเผย ทำให้เข้าใจง่าย เมื่อพวกภิกษุได้ฟังดังนั้นต่างก็พากันชื่นชมยินดีปีติโสมนัสต่อธรรมภาษิตของพระพุทธองค์เป็นพิเศษ

ถามว่า ข้อว่า "สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา" หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบว่า หมายความว่า สังขารทั้งหลายทั้งหมดไม่เที่ยง สังขารในที่นี้ ได้แก่ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ย่อลงมาสั้น ๆ ได้แก่ รูปกับนาม รูปกับนามนี้มีอยู่ที่บุคคลทุกคน ที่ว่า ไม่เที่ยงนั้น คือ ตายไป ดับไป สิ้นไป หมดไป ทนอยู่ไม่ได้ เช่น ศพนี้เป็นพยาน

ถามว่า ข้อว่า "สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา" หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบว่า หมายความว่า สังขารทั้งหลายทั้งหมดเป็นทุกข์ สังขารในที่นี้ก็ได้แก่ขันธ์ ๕ ย่อลงมาได้แก่รูปกับนามเช่นเดียวกัน ที่ว่าเป็นทุกข์นั้นเพราะทนอยู่ไม่ได้ เป็นของน่ากลัว เช่น ศพนี้เป็นพยาน

ถามว่า ข้อว่า "สพฺเพ สงฺขารา อนตฺตา" หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบว่า หมายความว่า ธรรมทั้งหลายทั้งหมดเป็นอนัตตา ธรรมในที่นี้ก็ได้แก่ขันธ์ ๕ ย่อลงมาก็คือรูปกับนามเช่นเดียวกัน ที่ว่าเป็นอนัตตา

นั้น เพราะไม่มีสาระแก่นสาร ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร ๆ สิ้นทั้งมวล เช่น ศพนี้เป็นพยาน จะบังคับว่าอย่าตายก็ไม่ยอมฟังเป็นเด็ดขาด

ถามว่า จะปฏิบัติอย่างไร จึงจะเห็นพระไตรลักษณ์ได้ตามนัยแห่งพระสูตรนี้ ?

ตอบว่า ต้องปฏิบัติตามสติปัฏฐาน ๔ คือ ลงมือเจริญวิปัสสนา-กรรมฐาน เอาขันธ์ ๕ คือ รูปนามดังกล่าวนั้นมาเป็นอารมณ์ โดยวิธีเดินจงกรมบ้าง นั่งกำหนดบ้าง นอนกำหนดบ้าง ยืนกำหนดบ้าง กำหนดเวทนาบ้าง กำหนดจิตบ้าง กำหนดธรรมบ้าง ตามนัยแห่งสติปัฏฐานทั้ง ๔ และต้องทำให้ถูกหลัก ๓ ประการ คือ–

๑. อาตาปี มีความเพียรเผากิเลสให้ร้อนทั่ว

๒. สติมา มีสติอยู่กับรูปนาม

๓. สมฺปชาโน มีสัมปชัญญะ คือ รู้รูปนามอยู่ทุกขณะ

ถามว่า พระไตรลักษณ์ปรากฏแก่ผู้ปฏิบัตินั้น เป็นอย่างไรบ้าง ?

ตอบว่า พระไตรลักษณ์จะปรากฏแก่ผู้ปฏิบัติได้เป็น ๓ ตอน คือ–

ตอนที่ ๑ จัดเป็นชั้นตรี จะปรากฏได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักใหญ่ ๆ ที่ได้ให้ไว้แล้วนั้น ประมาณสัก ๒–๓ วัน สมาธิดีขึ้น สติทันปัจจุบันมาก ศีลก็บริสุทธิ์ดี จิตก็สงบดี รูปนามปรากฏชัด แยกรูปแยกนามได้ดี เป็นญาณที่ ๑ ชื่อว่า นามรูปปริจเฉทญาณ รู้เหตุรู้ปัจจัยของรูปนาม เช่นบางครั้ง รูปเป็นเหตุ นามเป็นผล บางครั้ง นามเป็นเหตุรูปเป็นผล เป็นญาณที่ ๒ ชื่อว่า ปัจจยปริคคหญาณ ต่อนั้นไปก็เห็นรูปนามเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยจินตามยปัญญา เช่นพิจารณาเห็นว่า คุณโยมเปรื่องนี้เคยมากราบมาไหว้ทุก ๆ เช้า ที่บ้านทุ่งนาแล้วสอบ

กรรมฐาน ถามข้อข้องใจสงสัยต่าง ๆ ทุก ๆ วัน วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ อาตมาจากไปบอกว่า คุณโยมตั้งใจทำให้ดีนะ อาจารย์จะไปทำกิจพระศาสนาสัก ๕ วันก็จะกลับมาอยู่เป็นเพื่อน ครั้นกลับมาถึงกุฏิวันที่ ๒๘ ตอนบ่าย ได้ทราบข่าวว่า โยมตายเสียแล้ว โอ! รูปนามเอ๋ย เห็นหน้ากันอยู่หลัด ๆ ก็มาพลัดพรากจากกันไปเสียแล้ว จากไปอย่างไม่มีวันจะกลับมาหาอีกแล้ว พระยามัจจุราชเอ๋ย ช่างใจดำอำมหิตอะไรอย่างนี้หนอ จะรอให้ศิษย์กับอาจารย์ได้สั่งลากันสัก ๑ วันก็ไม่ได้ นี่แหละท่านทั้งหลายเป็นอนิจจัง คือ ไม่เที่ยงแท้ เป็นทุกขัง คือ ทนอยู่ไม่ได้ เป็นอนัตตา คือ บังคับบัญชาไม่ได้ มีเงินล้านก็เชื่อใจไม่ได้ ดังนั้น รูปนามนี้จึงเป็นพระ-ไตรลักษณ์ เห็นพระไตรลักษณ์อย่างนี้ ยังปลอมอยู่ ยังไม่แท้ ยังหลอกได้ จัดเป็นเพียงชั้นต่ำ ๆ ชั้นต้น เป็นเพียงชั้นตรีเท่านั้น แต่ก็เป็นเหตุให้เกิดสังเวชสลดใจอยู่ สำหรับผู้มีปัญญา และนอกจากนี้ก็ยังมีอยู่อีกมาก เช่น เห็นว่าขันธ์ ๕ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน เป็นต้น

ตอนที่ ๒ จัดเป็นชั้นโท พระไตรลักษณ์จะปรากฏได้ ต่อเมื่อผู้นั้นปฏิบัติต่อไปมิได้ประมาท มีสติติดต่อกันดี รู้ทันปัจจุบัน สติ สมาธิ ปัญญา จะแก่กล้าขึ้นมาโดยลำดับ ๆ จนสามารถพบสันตติขาด คือ รูปนาม เกิดขึ้น และดับไปในขณะปัจจุบัน เช่น ขณะกำหนดว่า พองหนอ จะเห็นรูปนามเกิดขึ้นและดับลงไปจริง ๆ ในขณะนั้น โดยมิได้จำของใครมา โดยมิได้นึกคิดเอาเอง โดยมิได้ดันเดาหรือคาดคะเนเอา เพราะเพิกสันตติ คือ ความสืบต่อของรูปนามได้แล้ว อนิจจังก็ปรากฏตามความเป็นจริง เพิกอิริยาบถเสียได้ ทุกขังก็ปรากฏ เพิกฆนสัญญาเสียได้ อนัตตาก็ปรากฏตาม

ความเป็นจริง เมื่อผู้ใดเห็นอนิจจัง ผู้นั้น ก็ชื่อว่าเห็นทุกขัง และอนัตตา ด้วย เพราะอยู่ด้วยกัน

เห็นพระไตรลักษณ์อย่างนี้ จัดเป็นญาณที่ ๔ คือ อุทยัพพยญาณ ผู้ที่ปฏิบัติถึงญาณนี้จึงจะชื่อว่า ได้พบได้เห็นพระไตรลักษณ์อย่างแท้จริง แม้พบแล้วมีชีวิตอยู่ได้เพียงวันเดียวแล้วตายก็ยังดีเสียกว่าบุคคลผู้ไม่เห็น แต่มีชีวิตเป็นอยู่ได้ตั้ง ๑๐๐ ปี ดังพระบาลีที่องค์สมเด็จพระชินสีห์ได้ตรัสไว้ ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกว่า

โย จ วสฺสสตํ ชีเว อปสฺสํ อุทยพฺพยํ
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย ปสฺสโต อุทยพฺพยํ

"ผู้ใดเป็นอยู่ตั้งร้อยปี แต่ไม่เห็นพระไตรลักษณ์ ผู้นั้นสู้บุคคลผู้เห็นพระไตรลักษณ์ เพียงวันเดียว ขณะเดียว แล้วตายเสีย ไม่ได้" ดังนี้

ในญาณนี้ คุณโยมเปรื่อง แสงเถกิง ได้ปฏิบัติมาอย่างดีแล้ว จนเอาลูกประคำมานับดูว่า ชั่วโมง ๑ มีถึง ๑๐๕–๑๐๘ ครั้งก็มี นั่งเพียง ๕ นาที ๑๐ นาที ๓๐ นาที ก็มี เห็นความเกิดดับของรูปนามได้มาก นับว่าคุณโยมไม่เสียชาติเกิดแล้ว ถึงจะตายก็ไปดีมากอยู่ ไม่ไปชั่วเป็นแน่นอนแล้ว เพราะมีเรือรองรับ มีเครื่องรับประกันเป็นอย่างดีหาได้ยากมาก ชื่อว่า มาดีไปดีแล้ว ผู้อยู่เบื้องหลังเสียอีกยังจะสู้ไม่ได้

ตอนที่ ๓ จัดเป็นชั้นเอก ได้แก่ ผู้นั้นปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อ ๆ ไปมิได้ขาด จนสามารถเห็นเฉพาะความดับไปของรูปนาม เห็นรูปนามเป็นของน่ากลัว เห็นทุกข์โทษของรูปนาม เบื่อหน่ายในรูปนาม อยากหลุดพ้นจากรูปนาม ตั้งใจปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง วางเฉยในรูปนาม ต่อแต่นี้ไปเป็นอนุโลมญาณ หรือ สัจจานุโลมิกญาณก็เรียก เห็นอริยสัจ ๔

เห็นพระไตรลักษณ์ชัดเจนแจ่มแจ้งมาก คือ สามารถจะรู้ได้ว่า รูปนามดับลงไปตอนไหน เมื่อไร จับปัจจุบันได้แน่นอน ไม่เคลื่อนคลาด ต้องถึงตรงนี้ จึงจะชื่อว่าได้เห็นพระไตรลักษณ์ถูกต้องตรงตามธรรมนิยามสูตรนี้ เมื่อเห็นอย่างนี้แล้วรับประกันได้อย่างเด็ดขาดว่า ไม่ไปอบายภูมิแน่นอน สมด้วยพระบาลีในภัทเทกรัตตสูตรว่า

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย　　นปฺปฏิกงฺเข อนาคตํ

อย่าเอารูปนามอดีต รูปนามอนาคต มาเป็นอารมณ์ เพราะรูปนามอดีตก็ดับไปแล้ว รูปนามอนาคตก็ยังมาไม่ถึง

ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ　　ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสติ

ผู้ที่ได้รูปนามปัจจุบันเป็นอารมณ์ จึงจะเห็นแจ้งในที่นั้น ๆ ได้ จะไม่ง่อนแง่นคลอนแคลน จะไม่กำเริบ นี่แหละเป็นทางแห่งสันติแท้

ต่อจากนั้น ก็จะเข้าเขตโคตรภูญาณ หน่วงนิพพานเป็นอารมณ์ ทิ้งรูปนามหมดสิ้น ต่อจากนั้น มรรคญาณก็จะเกิดประหารกิเลส คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสได้เด็ดขาด มีนิพพานเป็นอารมณ์ เป็นโลกุตตรเหนือกามโลก รูปโลก อรูปโลก ต่อจากนั้น เป็นผลญาณ ทรงอยู่ ๒ ขณะจิตบ้าง ๓ ขณะจิตบ้าง สุดแท้แต่มันทบุคคล ติกขบุคคล ต่อจากนั้นไปจึงลงภวังค์ แล้วขึ้นวิถีจิตไหน เป็นปัจจเวกขณญาณ

พระไตรลักษณ์ปรากฏแก่ผู้ปฏิบัติเป็น ๓ ตอน ดังบรรยายมาฉะนี้

ถามว่า เมื่อเห็นพระไตรลักษณ์แล้ว จะมีประโยชน์อย่างไรบ้าง ?

ตอบว่า มีประโยชน์มากมายหลายประการ จะยกมาพอเป็นตัวอย่าง คือ –

๑. รู้หนทางแห่งความบริสุทธิ์ของกาย วาจา ใจ เพราะอำนาจแห่ง ศีล สมาธิ ปัญญา

๒. รู้จักสภาวะอันแท้จริง ซึ่งเป็นอมตมรดก ที่สมเด็จพ่อทรงพร่ำสอนนักหนา เช่น รู้ปัจจุบัน รู้รูปนาม รู้พระไตรลักษณ์เป็นไปตามความเป็นจริง

๓. จะได้ถอนกิเลสอันเป็นเหตุนำสรรพสัตว์ไปสู่อบายภูมิ คือ สักกายทิฏฐิ เห็นว่า เป็นตัว ตน เรา เขา ๑ วิจิกิจฉา สงสัยลังเลใจในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บุญ บาป นรก สวรรค์ มรรค ผล นิพพาน ๑ สีลัพพตปรามาส ยึดมั่นศีลพรตโดยเข้าใจว่า คนจะถึงมรรค ผล นิพพานได้ด้วยศีล ด้วยวัตรอันไม่ถูกต้อง ๑

๔. จะได้มีชีวิตอันประเสริฐ ไม่เสียชาติเกิด ไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

๕. จะได้ พ้นจากกิเลส และกองทุกข์ ตามสมควร แก่วาสนา บารมีของตน ๆ

๖. จะได้พบแต่แก่นธรรมตั้งแต่ต่ำจนถึงสูง

๗. ชื่อว่า ได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยปฏิบัติบูชาอันยอดเยี่ยม ดังที่ตรัสแก่พระอานนท์เป็นตัวอย่าง

๘. ชื่อว่า เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อพระพุทธเจ้ามาก เช่น พระติสสเถระ พระพุทธองค์ทรงยกย่อง ชี้ให้ภิกษุถือเอาเป็นตัวอย่าง

๙. ชื่อว่า ได้บำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

๑๐. ชื่อว่า ได้เจริญสติปัฏฐานทั้ง ๔ อันเป็นหนทาง นำไปสู่พระ-นิพพาน

๑๑. ชื่อว่า เป็นผู้ไม่ประมาท

๑๒. ชื่อว่า ปฏิบัติถูกต้องตามพระไตรปิฎก

๑๓. ชื่อว่า ได้บำเพ็ญอัฏฐังคิกมรรคทั้ง ๘ ได้ปฏิบัติตามทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา

๑๔. ชื่อว่า ได้จรรโลงไว้ซึ่งปฏิบัติศาสนา

๑๕. ชื่อว่า ได้ช่วยกันเผยแผ่กองทัพธรรมของสมเด็จพ่อ ให้เจริญวัฒนาสถาพรสืบต่อไป

๑๖. ชื่อว่า เป็นผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง

๑๗. ชื่อว่า เป็นผู้ถือเอาแต่แก่น

๑๘. ชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ โสมนัส เพื่อบรรลุ มรรคผล นิพพาน อันเป็นยอดปรารถนาของชาวพุทธ เป็นจุดเด่นในพระพุทธศาสนา

๑๙. ชื่อว่า เป็นผู้ดำเนินตามรอยพระบาทยุคลของสมเด็จพ่อ และเหล่าพระอริยสาวกทั้งหลาย

๒๐. ชื่อว่า เป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี้แหละ ชื่อว่า เป็นผล เป็นอานิสงฆ์แห่งการปฏิบัติตามธรรมนิยามสูตร

วันนี้ ได้แสดงพระธรรมเทศนาเนื่องในงานบำเพ็ญกุศลสัตตมวารที่ ๑ ศพของคุณโยมเปรื่อง แสงเถกิง ที่คณะเจ้าภาพ คือ ภรรยา บุตรธิดา ได้ร่วมกันจัดทำบำเพ็ญขึ้น เพื่ออุทิศผลให้แก่ผู้ตาย ซึ่งได้จากไปอย่างไม่มีวันจะกลับมาหาลูกอีกแล้ว ก็นับว่า สมควรแก่เวลาแล้ว

สรุปใจความได้ย่อ ๆ ดังนี้ คือ –

๑. พรรณนาความดีของผู้ตายทั้งทางโลกและทางธรรม คือ สร้างตัวเองโดยยึดมั่นอยู่ในทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ สร้างผู้อื่น เป็นที่พึ่งของผู้อื่น ตั้งอยู่ในฆราวาสธรรม ยึดมั่นอยู่ในสังคหวัตถุ ยึดมั่นอยู่ในสัมปรา-ยิกัตถประโยชน์ และปรมัตถประโยชน์

๒. พรรณนาความดีของเจ้าภาพ คือ การตอบแทนบุญคุณของกันและกันในระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อกับลูก พรรณนาถึงความกตัญญูกตเวทีอันเป็นเครื่องหมายของคนดี และพรรณนาถึงวิธีทำบุญอันถูกต้องตามหลัก ๖ ประการ ในติโนกุฑฑภัณฑ์

๓. พรรณนาเนื้อธรรมตามนัยแห่งธรรมนิยามสูตร เริ่มแต่ต้นจนอวสาน โดยตั้งปัญหาถามและตอบเป็นข้อ ๆ ไป ก็นับว่าจบเนื้อถ้อยกระทงความลงเพียงเท่านี้

ในที่สุดนี้ ขอประมวลบุญกุศลมาตั้งจิตอุทิศให้คุณโยมอีกครั้งหนึ่ง คุณโยมเอ๋ย วันนี้ เป็นวันพระ ถ้าโยมอยู่ป่านฉะนี้ ก็คงจะอยู่วัดหรือเตรียมตัวไปวัดแล้ว เพื่อนั่งกรรมฐานและฟังธรรม แสวงหาบุญกุศลเพื่อหวังผลอันเลอเลิศต่อไป ทำไมโยมจึงรีบด่วนจากอาจารย์ไปหนอ ตกลงกันไว้แล้วว่า จะคอยอาจารย์อยู่จนกว่าจะกลับมามิใช่หรือ ทั้งห่วงอาจารย์และคิดถึงอาจารย์อยู่เสมอ สั่งลูก สั่งคนรถให้ไปคอยรับอาจารย์อยู่ทุกวัน บัดนี้อาจารย์จะไม่ได้เห็นหน้าโยมอีกแล้ว อนิจจาน่าสังเวชสลดใจอะไรอย่างนี้ เห็นหน้ากันอยู่หลัด ๆ ก็มาพลัดพรากจากไปเสียแล้ว จากไปอย่างไม่มีวันจะกลับมาหากันอีกเสียด้วย คุณโยมเอ๋ย พระยามัจจุราชช่างไม่ปรานี ทำไมไม่ส่งสารลูกนกลูกกาบ้างหนอ จะรอให้สร้างความดีสืบอายุพระพุทธ-ศาสนาต่อไปสักนิดก็ไม่ได้ ทั้งดีใจและทั้งเสียดาย ที่ดีใจ เพราะโยมได้สร้างบุญไว้มาก โยมไปดีแล้ว ที่เสียดายเพราะเสียดายคนดี ถ้าอยู่ก็จะ

เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา คือ จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ภิญโญยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกมาก

ท่านทั้งหลายเอ๋ย "มัจจุราช นายเรา เอาเป็นแน่ เว้นเสียแต่ เร็วช้า อย่าสงสัย คืนและวันพลันเปลี่ยนหมุนเวียนไป เราก็ใกล้ป่าช้า มาทุกวัน"

บุญกุศลที่ลูก ๆ หลาน ๆ ญาติสนิทมิตรสหายได้พากันบำเพ็ญมา ตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ อันเป็นส่วนอามิสทานก็ดี บุญกุศลอันเป็นส่วนธรรมทาน ที่อุบาสกอุบาสิกา ภิกษุสามเณร แห่งสำนัก วิปัสสนากรรมฐาน วัดมหาธาตุ วัดปรินายก ได้พากันบำเพ็ญร่วมกันมาในวันที่ ๔ ก็ดี ที่เจ้าภาพ คือ ภรรยา บุตร ธิดา ได้ร่วมกันบำเพ็ญในวันนี้ก็ดี จงมาสโมสรประชุมกันเป็น พลวปัจจัยอันแก่กล้า อำนวยวิบากสมบัติให้แก่คุณโยมเปรื่อง แสงเถกิง ตามสมควรแก่คติวิสัย ในสัมปรายิกภพนั้น ๆ เถิด คุณโยมเอ๋ย เมื่อทราบ ด้วยญาณวิถีอันใด แล้วขอจงมาอนุโมทนารับส่วนบุญเสียแต่บัดนี้ ขอให้ โยมจงได้รับความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป บนเมืองแมนแดนสวรรค์โน้น แล้วทำ วิปัสสนา ต่อจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์เถิด อย่าได้กลับมาเวียนว่ายตาย เกิดในห้วงมหรรณพภพสงสารอันแสนทุรกันดารนี้ต่อไปอีกเลย

สหา โสตฺถี ภวนฺตุ โว ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย อดิสัยบุญเขต กับอานิสงส์แห่งอามิสทาน ธรรมทาน และผลแห่งความ กตัญญูกตเวทีต่อบิดานี้ ขอให้ท่านเจ้าภาพพากันมีแต่ความสุขสวัสดีตลอด กาลเป็นนิตย์ สถิตย์มั่นอยู่ในสัจจธรรม นำตนให้พ้นทุกข์ ประสพสุข อันไพบูลย์ คือ มรรค ผล นิพพาน ด้วยกันทุกท่านเทอญ.

ตอบปัญหาธรรม

เรื่อง

บุญ บาป นรก สวรรค์ คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่ ?

ตอบปัญหาธรรม

ของ

พระอุดมวิชาญาณเถร (โชดก ป. ๙)

พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

เมื่อข้าพเจ้าไปอบรมนักศึกษาแห่งหนึ่ง มีนักศึกษาถามปัญหาในที่ประชุมรวม ๗ ข้อด้วยกัน เห็นว่าอาจจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่าน นักศึกษา นักปฏิบัติธรรมและท่านผู้สนใจอื่น ๆ อีก จึงได้นำมาบันทึกไว้โดยถืออุดมคติที่ว่า

"เห็นแล้วจดไว้ทำให้แม่นยำ
เหมือนทราบแล้วจำไว้ได้ทั้งมวล
เมื่อหลงลืมไปจักได้สอบสวน
คงไม่แปรปรวนจากที่จดลง"

คำถามและคำตอบ

๑. ถามว่า คนมีทุกข์หรือคนบาปหนานั้น สาเหตุเป็นมาอย่างไร และบุคคลจำพวกนี้ เมื่อตายไปแล้ว จะได้ไปสวรรค์หรือตกนรก ถ้าตกนรกจะได้ตกทั้ง ๘ ขุมหรือเพียงแต่ละขุม ๆ

๑. ตอบว่า คนมีทุกข์กาย เช่น โรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เพราะโทษปาณาติบาต คือ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เบียดเบียนผู้อื่น สัตว์อื่น ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว

คนมีทุกข์ยากลำบาก หรือคนที่ยากจนเข็ญใจไร้ทรัพย์อับปัญญา เพราะโทษที่ตนเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว ไม่ได้ทำบุญทำทานไว้ในปางก่อน ดังมีหลักฐานรับรองไว้ว่า

หลิทฺโท ทุกฺขิโต ปุพฺเพ ทานสีลาวิจิณฺณตา
เอวํ ปสฺสสิ โยทานิ กตฺตพฺพํ กุสลํ พหุํ

คนที่ยากจนเข็ญใจไร้ทรัพย์อับปัญญาในชาตินี้ เพราะชาติปางก่อนโน้นเป็นผู้ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่ได้ทำบุญทำทานไว้ ไม่ได้รักษาศีล ไม่ได้เจริญกรรมฐาน ครั้นมาเกิดในชาตินี้ จึงเป็นผู้ยากจน มีแต่ความทุกข์ยากลำบาก อดอยากยากแค้นแสนทุกข์ทรมาน เมื่อผู้ใดรู้อยู่เห็นอยู่อย่างนี้แล้ว ผู้นั้นจงอย่าประมาท รีบพยายามทำแต่ความดีทางกาย วาจา ใจ ให้มากๆ คือ ทำทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศลให้เต็มที่

ส่วนคนบาปหนานั้น สาเหตุมาจากความประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ ได้แก่ประพฤติกายทุจริต ๓ คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดประเวณี ประพฤติวจีทุจริต ๔ คือ พูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อไร้สาระประโยชน์ ประพฤติมโนทุจริต ๓ คือ โลภอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

บุคคลเหล่านี้ ถ้าเขารู้ตัวว่าเป็นคนทุกข์ยากลำบาก เป็นคนยากจนเข็ญใจแล้วไซร้มิได้ประมาทมัวเมา รีบปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อย่างนี้ คือ

๑. ไม่ขี้เกียจ ไม่ขี้โกง ไม่สูบฝิ่นกินกัญชา ไม่กินเหล้าเมาสุรา ไม่ไปหาอบายมุข

๒. รู้จักประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายแต่พอควร

๓. เริ่มรีบบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา

เมื่อปฏิบัติตนได้อย่างนี้ ก็มีหวังจะได้อยู่ดีกินดีมั่งคั่งสมบูรณ์ มั่งมีศรีสุข ไม่เป็นคนทุกข์ยากลำบาก ไม่ยากจนเข็ญใจ เมื่อแตกตายทำลายขันธ์ยังมีหวังจะได้ไปสู่สุคติ คือ มนุษย์ เทวดา และมีหวังจะได้ไปเกิดเป็นพรหม และมีหวังจะได้ไปสู่พระนิพพาน ตามสมควรแก่บารมีที่ตนได้ทำไว้

ตรงกันข้าม ถ้าหากว่าถอยหลังลงคลอง ก่อกรรมทำชั่วทางกาย วาจา ใจ มีประการต่าง ๆ แล้วไซร้ ก็จะได้พบแต่ความยากจนข้นแค้นแสนเข็ญ เข้าในหลักของโบราณว่า "ยิ่งอดยิ่งอยาก ยิ่งทุกข์ยิ่งยาก" เอาตัวไม่รอด เมื่อแตกตายทำลายขันธ์ก็จะได้ไปตกนรกไม่ใช่แต่เพียง ๘ ขุมเท่านั้น อาจจะได้ตกมากถึง ๔๕๖ ขุมก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่บาปกรรมที่ตัวเขาทำไว้

ตัวอย่าง เช่น นายจุนทสูกริก ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของพระพุทธ-ศาสนา มีเรื่องเล่าไว้ว่า สมัยเมื่อพระพุทธเจ้าของเราประทับอยู่ที่พระเวฬุวันมหาวิหาร ปรารภถึงนายจุนทสูกริก แล้วแสดงธรรมให้พระสงฆ์ฟัง ความย่อว่า นายจุนทสูกริกนั้น เป็นคนทำแต่ความชั่ว ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นประจำเป็นเวลานานถึง ๕๕ ปี ไม่ได้ทำบุญกุศลอะไรไว้เลย เขาเกิดมาเพื่อสร้างบาปแท้ ๆ วันหนึ่งเขาป่วยหนัก ความร้อนของอเวจีนรกปรากฏแก่เขา เขาจึงร้องเหมือนกันกับหมู แล้วจึงคลานไปคลานมาอยู่ภายในบ้านของเขานั่นเอง ทั้งร้องทั้งคลานอยู่อย่างนี้เป็นเวลา ๗ วัน พวกภิกษุเดินผ่านประตูบ้านไปได้ยินเสียงร้อง นึกว่าเป็นเสียงหมู เวลากลับมาจึงได้กราบทูลพระ-พุทธเจ้าว่า "เสียงหมูร้องที่บ้านของนายจุนทสูกริกได้ ๗ วันกับวันนี้ คงจะทำมงคลอะไรสักอย่างหนึ่งพระเจ้าข้า" พระพุทธองค์จึงตรัสว่า "ภิกษุ

ทั้งหลาย นั่นไม่ใช่เสียงหมูร้อง ความร้อนของอเวจีมหานรกปรากฏแก่เขา เขาร้องและคลานไปมาอยู่ในบ้านครบ ๗ วันแล้ว วันนี้เขาตายและเกิดในอเวจีมหานรกแล้ว'' ดังนี้ พวกภิกษุกราบทูลว่า ''ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนที่ทำบาปหยาบช้าอย่างนี้ อยู่ในโลกนี้ก็เศร้าโศกถึงขนาดนี้ ตายแล้วก็จะไปเกิดในที่เศร้าโศกอีกหรือพระพุทธเจ้าข้า'' สมเด็จพระบรมศาสดาจึงตรัสว่า

''อาม ภิกฺขเว ปมตฺโต นาม คหฏฺโฐ วา โหตุ ปพฺพชิโต วา อุภยตฺถ โสจติเยว''

ถูกแล้วภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าคนประมาทแล้ว จะเป็นคฤหัสถ์ก็ตาม เป็นบรรพชิตก็ตาม ย่อมเศร้าโศกในโลกทั้ง ๒ เป็นแน่แท้ ดังนี้ แล้วตรัสพระคาถานี้เป็นหลักฐานยืนยันไว้อีกว่า

อิธ โสจติ เปจฺจ โสจติ ปาปการี อุภยตฺถ โสจติ
โส โสจติ โส วิหญฺญติ ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมตฺตโน

บุคคลที่ทำแต่บาปไว้ ย่อมเศร้าโศกในโลกนี้ ตายไปแล้วก็เศร้าโศก เขาย่อมเศร้าโศกในโลกทั้ง ๒ เขาย่อมเศร้าโศก เขาย่อมเดือดร้อน เพราะผลกรรมที่เศร้าหมองของตน ดังนี้

๒. ถามว่า คนมีสุขหรือคนมีบุญนั้น บุพเพสันนิวาสมาจากบุคคลจำพวกไหน ทำไมพระพุทธองค์ผู้รู้ยิ่งเห็นจริงด้วยพระองค์เองแล้ว จึงไม่บัญญัติให้บุคคลที่เกิดมาในโลก เป็นคนมีความสุขและเป็นคนมีกุศลด้วยกันทุกคน ทางธรรมวินัยและทางโลกบัญญัติไว้อย่างไร ?

๒. ตอบว่า คนมีสุขหรือคนมีบุญกุศลนั้น บุพเพสันนิวาสมาจากจำพวกคนบุญ คือคนจำพวกนั้นทำแต่บุญ ทำแต่กุศล จึงมีผลให้ได้รับแต่ความสุข สมดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสรับรองไว้ว่า

"มา ภิกฺขเว ปุญฺญานํ ภายิตฺถ สุขสฺเสตํ อธิวจนํ"

ดูกร ท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย พวกท่านอย่าพากันกลัวบุญ คำว่า "บุญบุญ" นี้ เป็นชื่อของความสุข

สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย การทำบุญไว้มากๆ ให้เกิดแต่ความสุข เมื่อจะกล่าวโดยย่อๆ แล้ว ก็เนื่องมาจากเหตุ ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เพราะคนจำพวกนั้นเป็นคนมีศรัทธา ได้ทำบุญกุศล คือ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาไว้ในชาติปางก่อนโน้น เรียกว่า ปุพฺเพกตปุญฺญตา ความเป็นผู้ได้ทำบุญไว้ในปางก่อน คือบุพเพสันนิวาส นั่นเอง ข้อนี้องค์สมเด็จพระชินสีห์ก็ได้ตรัสไว้ว่าเป็นมงคลอันสูงสุดประการหนึ่ง ในมงคล ๓๘ ประการ

ประการที่ ๒ เพราะในปัจจุบันนี้เป็นผู้ตั้งตนไว้ในทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล และทั้งเป็นผู้ตั้งตนไว้ในคุณธรรม ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ในการประกอบกิจเครื่องเลี้ยงชีวิตก็ดี ในการศึกษาเล่าเรียนก็ดี ในการทำธุระหน้าที่ของตนก็ดี

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รักษาทรัพย์ที่ตนแสวงหามาได้ด้วยความหมั่น ไม่ให้เป็นอันตรายก็ดี รักษาการงานของตัวไม่ให้เสื่อมเสียไปก็ดี

๓. กัลยาณมิตตา คบแต่เพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. สมชีวิตา ความเป็นผู้รู้จักประหยัด เลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก

เมื่อผู้ใดประกอบด้วยคุณธรรมดังกล่าวมา มีทาน ศีล เป็นต้นนั้น ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้ยึดมั่นไว้ได้ซึ่งประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า ย่อม

จะมีแต่ความสุข ความเจริญ ย่อมจะมีแต่ความมั่งคั่งสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ภายนอก และทรัพย์ภายใน เพราะทำแต่บุญกุศลอันจะอำนวยผลนำตนมิให้ทุกข์ยากลำบาก เรียกว่า เป็นผู้มาดี ไปดี อยู่ดี กินดี องค์สมเด็จพระ-ชินสีห์ได้ทรงแสดงบุคคลไว้ ๔ จำพวก ซึ่งมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๑ หน้า ๑๘๓ ใจความว่า

บุคคลมี ๔ จำพวก คือ:-

๑. **อุฏฺฐานผลุปชีวี น กมฺมผลุปชีวี** บุคคลบางคนอาศัยผลแห่งความขยันหมั่นเพียรของตนเป็นอยู่ มิได้อาศัยผลแห่งกรรมเป็นอยู่

๒. **กมฺมผลุปชีวี น อุฏฺฐานผลุปชีวี** บุคคลบางคนอาศัยผลกรรมเป็นอยู่ มิได้อาศัยผลแห่งความขยันหมั่นเพียรเป็นอยู่

๓. **อุฏฺฐานผลุปชีวี เจว กมฺมผลุปชีวี จ** บุคคลบางคนอาศัยความขยันหมั่นเพียรเป็นอยู่ด้วย อาศัยผลกรรมเป็นอยู่ด้วย

๔. **เนว อุฏฺฐานผลุปชีวี น กมฺมผลุปชีวี** บุคคลบางคนไม่อาศัยผลแห่งความขยันหมั่นเพียรเป็นอยู่ และไม่อาศัยผลแห่งกรรมเป็นอยู่

หมายความว่า คนจำพวกที่ ๑ มีความสุขอุดมสมบูรณ์ มั่งมีไม่ยากจน เพราะผลแห่งความขยันในชาตินี้ คนจำพวกที่ ๒ บุญเก่าทำมาดีถึงชาตินี้ไม่ขยันหากยังร่ำรวยมั่งคั่งสมบูรณ์อยู่ เช่นได้รับมรดกตกทอดมาจากบิดามารดา ปู่ย่า ตายายเป็นต้น คนจำพวกที่ ๓ ชาตินี้ก็ขยันด้วย ชาติก่อนก็ทำมาดีด้วย บุญทั้งชาตินี้และชาติก่อนช่วยกันให้ผล จึงมีแต่ความสุขความเจริญ คนจำพวกที่ ๔ ชาตินี้ก็ขี้เกียจ มัวแต่แส่หาอบายมุขทั้ง ๖ ทั้งบุญเก่าก็ไม่มี ตกลงก็ยิ่งทุกข์ยิ่งยาก ยิ่งอดยิ่งอยากจนตลอดชาติ

ตัวอย่างสำหรับคนมีบุญ มีความสุข ได้แก่นางวิสาขามหาอุบาสิกา ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ และในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ นางได้ทำบุญไว้มาก แล้วปรารถนาให้ได้ตำแหน่งอุปัฏฐายิกาผู้เลิศ ครั้นมาถึงศาสนาของพระพุทธเจ้าของเรานี้ นางเป็นหญิงที่มีบุญมาก มีความสุขมาก เป็นผู้เลิศกว่าใคร ๆ ทั้งหมดในฝ่ายอุปัฏฐายิกาผู้ถวายปัจจัย ๔ อุปัฐากพระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระสงฆ์ วันหนึ่ง ๆ ไปสู่วัดเพื่อทำบุญอย่างน้อยวันละ ๒ เวลา เช้าเพลก็ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์มีพระพุทธองค์เป็นประธาน เย็นก็ถวายเครื่องดื่ม ไม่เคยไปวัดมือเปล่าเลย

เพราะเหตุผล ตัวอย่าง หลักฐาน ดังที่ได้แสดงมานี้ก็พอชี้ให้เห็นได้แล้วว่า การที่บุคคลจะมีสุขหรือทุกข์นั้นมิได้ขึ้นอยู่กับพระพุทธเจ้า ขึ้นอยู่ที่ตัวของบุคคลแต่ละคนนั่นเอง ใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว พระพุทธเจ้ามิได้เป็นเจ้าของแห่งบุญและบาป เป็นแต่ผู้ชี้บอกหนทางให้เท่านั้น คือชี้บอกว่า

๑. ทางนี้ คือ โลภะ โทสะ โมหะ ไปอบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน

๒. ทางนี้ คือ ศีล ๕ กุศลกรรมบถ ๑๐ ไปสุคติ มีมนุษย์เป็นต้น

๓. ทางนี้ คือ มหากุศล มีให้ทาน ฟังธรรมเป็นต้น ไปสวรรค์

๔. ทางนี้ คือ เจริญสมถกรรมฐาน ไปพรหมโลก

๕. ทางนี้ คือ เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ไปพระนิพพาน

ส่วนการเดินทางตามที่พระองค์ทรงชี้บอกนั้น เป็นหน้าที่ของบุคคลแต่ละคน เข้ากับตำราโบราณว่า **"กินเองจึงจะอิ่ม กินเองจึงจะอ้วน"**

ถ้าพระพุทธองค์ทรงชี้บอกแล้ว แต่เราไม่เชื่อและไม่เดินไปตามทางนั้น เราก็ไปไม่ถึงที่ดีเป็นแน่ ดุจบุคคลเชิญรับประทานอาหาร เมื่อเราไม่รับประทาน เราก็ไม่อิ่มเป็นแน่นอน จะอ้วนแทนกัน อิ่มแทนกันไม่ได้ ตัวอย่างคือ พระเทวทัตต์ แม้พระพุทธองค์ทรงบวชให้ ทรงเทศน์ให้ฟังชี้บอกแนวทางให้ทุกแง่ทุกมุม ก็ไม่รับเอาไปปฏิบัติ กลับไปทำชั่วจนต้องพาตัวไปตกอเวจีนรกหมกไหม้อยู่ตลอดกาล ฉะนั้น

ในทางธรรมวินัยท่านบัญญัติไว้ว่า เป็นเพราะกรรมของแต่ละบุคคลที่ตนได้ทำไว้นั่นเอง เป็นผู้จำแนกแจกสรรพสัตว์ให้เป็นไปต่าง ๆ กัน ดังมีบาลีรับรองไว้ว่า

"กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตตาย"

"กรรมย่อมจำแนกสรรพสัตว์ให้เลวและประณีตต่าง ๆ กัน"

ดังนั้น ด้วยอำนาจแห่งผลของกุศลกรรม คือผลแห่งทาน ศีล ภาวนานั่นเอง ที่ตกแต่งให้บุคคลได้รับความสุข ผู้ที่ไม่ได้ให้ทาน ไม่ได้รักษาศีลและไม่ได้เจริญภาวนา ก็จะได้รับแต่ความทุกข์ยากลำบากนานาประการ

ในทางโลกก็เพราะเป็นผู้ขี้เกียจทำความดี มีแต่ทำความชั่ว เช่นดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน ไม่มีศีลธรรม ไม่มีวัฒนธรรมเป็นต้น ผลที่ได้รับจึงมีแต่ความทุกข์ยากลำบาก ไม่มีความสุข ถ้ามีศีลธรรมดี มีวัฒนธรรมดี รู้จักสร้างตัวเอง มีความขยันหมั่นเพียรดี เว้นอบายมุข คือทางแห่งความเสื่อม ทางแห่งความฉิบหายเสียได้ทั้ง ๖ ข้อแล้ว ย่อมจะมีแต่ความสุขกายสบายใจ มีแต่ใจบุญใจกุศล ให้ผลเป็นสุขในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ

๓. ถามว่า สวรรค์และนรกนั้นมีจริงหรือ บุคคลตามข้อ ๑ และ

ข้อ ๒ นั้น เมื่อตายแล้ว จะได้ไปตกนรก และไปเกิดบนสวรรค์จริงหรือไม่ ? ใครจะเป็นผู้พิสูจน์ได้ มีอะไรเป็นเครื่องอ้าง ?

๓. ตอบว่า สวรรค์และนรกนั้นเป็นของมีจริงเต็ม ๑๐๐% คนจำพวกที่ ๑ ทำชั่ว คือคนบาปหนานั้นต้องไปอบายภูมิ ๔ มีนรก เป็นต้นแน่นอน คนจำพวกที่ ๒ ทำดี มีทำบุญให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม เจริญภาวนาเป็นต้น ต้องไปสวรรค์แน่นอน ดังมีบาลีเป็นหลักฐานรับรองไว้ว่า

น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน
อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคตึ

บุญกับบาปทั้ง ๒ อย่างนี้ มีผลไม่เหมือนกัน คือ บาปนำไปตกนรก บุญนำไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ดังนี้

ผู้ที่จะพิสูจน์บุญบาป สวรรค์ นรก เป็นต้นได้นั้น ต้องเป็นผู้มีปัญญา และปัญญาที่จะพิสูจน์ได้นั้น ก็ต้องคู่ควรกัน อุปมาเหมือนคลื่นวิทยุ ถ้าคลื่นไม่ตรงกัน ก็รับกันไม่ได้ ข้อนี้ก็เหมือนกัน

ปัญญานั้นมีอยู่ ๓ ขั้น คือ ขั้นต่ำ ขั้นกลาง และขั้นสูงสุด

ปัญญาขั้นต่ำ ได้แก่ปัญญาธรรมดาของสามัญชน ซึ่งเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกก็นับตั้งแต่ ก. ไก่ ข. ไข่ เป็นต้น จนจบมหาวิทยาลัยได้ ดร. สำเร็จปริญญาเอกเป็นที่สุด ทางธรรมก็นับเอาตั้งแต่ น.ธ. ตรี จนถึงประโยค ป.ธ. ๙ ความรู้ทั้งหลายแหล่เหล่านี้ก็ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ ยังอยู่ไกลกันมาก คนละมุมโลกทีเดียว

ปัญญาขั้นกลาง ได้แก่ปัญญาที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เช่น คิดสร้างรถยนต์ เรือยนต์ เรือบิน ระเบิด อาวุธชนิดต่าง ๆ ตลอดจนจรวดที่จะไปโลกพระจันทร์ พระอังคาร เป็นต้น ในทางธรรม ก็ได้แก่

ปัญญาที่สำเร็จมาจากการคิดทั้งหมด ปัญญาทั้งหลายเหล่านี้ก็ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้เช่นเดียวกัน

ปัญญาชั้นสูงสุด ได้แก่ภาวนามยปัญญา คือปัญญาที่สำเร็จมาจากการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เอารูปกับนามเป็นอารมณ์ เช่นเจริญสติปัฏฐานทั้ง ๔ เมื่อเจริญถูกหลักแล้ว จะเกิดปัญญาขึ้นมา ๑๖ ขั้น คือ

๑. นามรูปปริจเฉทญาณ ปัญญาขั้นนี้เห็นรูปกับนามเท่านั้น ยังพิสูจน์ไม่ได้

๒. ปัจจยปริคคหญาณ ปัญญาที่เห็นเหตุปัจจัยของรูป นามขั้นนี้ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๓. สัมมสนญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามเป็นของไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ปัญญาขั้นนี้ยังอยู่ในจินตามยปัญญา สำเร็จมาจากการคิด ยังพิสูจน์ไม่ได้

๔. อุทยัพพยญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นความเกิดดับของรูปนามขั้นนี้จัดเป็นภาวนามยปัญญา เห็นพระไตรลักษณ์ขนาดกลางก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๕. ภังคญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นเฉพาะความดับไปของรูปนาม ปัญญาขั้นนี้ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๖. ภยญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามเป็นภัย น่ากลัว ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๗. อาทีนวญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นทุกข์ โทษของรูปนามก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๘. นิพพิทาญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามเป็นภัย มีทุกขโทษเกิดความเบื่อหน่าย ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๙. มุญจิตุกัมยตาญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามเป็นทุกขโทษ เบื่อหน่ายอยากหลุดพ้นไป ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๑๐. ปฏิสังขาญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามเป็นเช่น ญาณ ๖,๗,๘ นั้นแล้ว ตั้งใจปฏิบัติอย่างเข้มแข็งเต็มที่ ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๑๑. สังขารูเปกขาญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามตามญาณที่ ๖–๗–๘–๙–๑๐ แล้ว วางเฉย ไม่กลัว ไม่ดีใจ ไม่เบื่อ ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๑๒. อนุโลมญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นพระไตรลักษณ์ชัดเจนแจ่มแจ้ง เริ่มรู้อริยสัจธรรมทั้ง ๔ แต่ยังไม่เต็มที่ ยังเป็นโลกียะอยู่ ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๑๓. โคตรภูญาณ ปัญญาพิจารณาเห็นรูปนามเป็นเช่นญาณ ๖–๗–๘–๙–๑๐–๑๑–๑๒ แล้ว ตัดขาดจากรูปนาม ทิ้งรูปนาม ยึดพระนิพพานเป็นอารมณ์ ตัดขาดจากโคตรของปุถุชน เข้าสู่เขตของโลกุตตระนิดหนึ่ง อยู่ในระหว่างกึ่งกลางของโลกียะกับโลกุตตระ อุปมาเหมือนกันกับบุคคลเข้าประตูห้อง ขาข้างหนึ่งอยู่ในประตู อีกข้างหนึ่งอยู่นอกประตู จะบอกว่าอยู่ในห้องก็ไม่ได้ จะบอกว่าอยู่นอกห้องก็ไม่เชิง คงอยู่ในระหว่างกึ่งกลางนั่นเอง ถึงปัญญาขั้นนี้ก็ยังพิสูจน์ไม่ได้

๑๔. มัคคญาณ ปัญญาที่ตัดกิเลสขาด เป็นสมุจเฉทปหาน เป็นโลกุตตระ มีนิพพานเป็นอารมณ์ คือละสักกายทิฏฐิความเห็นผิด คือเห็นว่าบุญบาปนรกสวรรค์ไม่มี ตายแล้วไม่เกิดเป็นต้น ละวิจิกิจฉา คือความสงสัยลังเลใจในเรื่องพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บุญ บาป นรก สวรรค์ มรรค ผล นิพพาน ละสีลัพพตปรามาส คือการยึดถือศีลพรตนอกจากพระพุทธศาสนา เมื่อจะกล่าวโดยองค์ธรรมแล้วได้แก่ละทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต

๔ ดวง คือโลภมูลจิต ๔ ดวงนั่นเอง กับโมหจิต คือ วิจิกิจฉาอีก ๑ ดวง ดวงนี้แหละที่พาให้สงสัยเรื่องบุญ บาป นรก สวรรค์ มรรค ผล นิพพาน คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่ เมื่อผู้ใดปฏิบัติมาถึงปัญญาขั้นที่ ๑๔ นี้แล้ว จึงจะพิสูจน์ได้อย่างแน่นอนว่า สวรรค์และนรกนั้นเป็นของมีจริง ถ้ายังปฏิบัติไม่ถึงตรงนี้แล้วจะถกเถียงกันตลอดชาติ อุปมาเหมือนกันกับคนตาบอดมาแต่กำเนิด เมื่อได้ยินเขาพูดกันว่า กระดาษขาว ก็จะถามว่า ขาวเหมือนอะไร เมื่อเขาตอบว่า เหมือนผ้าขาว ก็จะต้องถามอีกว่า ผ้าขาวเหมือนอะไร เมื่อเขาบอกว่า เหมือนนกยาง ก็จะต้องถามอีกว่า นกยางเหมือนอะไร เมื่อเขาบอกว่า เหมือนสำลี ก็จะต้องถามอีกว่า สำลีเหมือนอะไร เมื่อเขาบอกว่า เหมือนนุ่น ก็จะต้องถามอีกว่า นุ่นเหมือนอะไร เมื่อเขาบอกว่า เหมือนฝ้าย ก็จะต้องถามอีกว่า ฝ้ายเหมือนอะไร เป็นต้น จนไม่มีที่สิ้นสุดยุติได้ เพราะเหตุไรจึงเป็นเช่นนั้น เพราะเขาตาบอดมาแต่กำเนิด ข้อนี้ฉันใด ผู้ปฏิบัติยังไม่ถึงญาณที่ ๑๔ ก็ฉันนั้น จะพิสูจน์สวรรค์นรก บุญ บาป ไม่ได้เป็นอันขาด เพราะวิจิกิจฉายังฝังลึกอยู่ในสมอง ยังไม่ได้ถอนออก ลูกศรนี้จะถอนออกได้ต้องอาศัยปัญญาที่ละเอียด คือมัคคญาณ อย่างเดียวเท่านั้น

๑๕. ผลญาณ มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ เป็นโลกุตตระ

๑๖. ปัจจเวคขณญาณ ปัญญาที่ย้อนกลับไปพิจารณากิเลสที่ละแล้ว กิเลสที่เหลืออยู่ และมรรค ผล นิพพาน ที่ตนได้ปฏิบัติผ่านมาแล้วนั้น

หลักฐานในข้อนี้ มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงตรัสถามเอง ทรงตอบเองว่า

เสโข ปจวี วิเจสฺสติ ยมโลกญฺจ อิมํ สเทวกํ เป็นต้น ใจความว่า พระเสขบุคคล ๗ จำพวก คือ ท่านผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐานผ่านญาณ ๑๖ ครั้งที่ ๑ เรียกว่า พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค ๑ พระ-อริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล ๑ ผ่านญาณ ๑๖ ครั้งที่ ๒ เรียกว่า พระอริยะบุคคลผู้ตั้งอยู่ในสกิทาคามิมรรค ๑ พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในสกิทาคามิผล ๑ ผ่านญาณ ๑๖ ครั้งที่ ๓ เรียกว่า พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในอนาคามิมรรค ๑ พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในอนาคามิผล ๑ และท่านผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นพระอรหันต์ กำลังตั้งอยู่ในพระอรหัตต-มรรค ๑ พระเสขบุคคลทั้ง ๗ จำพวกนี้ จึงจะเป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอดแผ่นดินคือรูปนามพร้อมทั้งอบายภูมิ ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษยโลก ๑ เทวโลก ๒๖ ชั้น พระเสขบุคคลทั้ง ๗ นี้แหละ จะเป็นผู้เลือกบทพระธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ดีแล้ว คือ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการตามความเป็นจริง ดังนี้

๔. ถามว่า บุคคลที่เกิดมาแล้ว มีชีวิตรอดจากทารกมาเป็นเด็ก แต่อยู่ได้ไม่ถึงปีก็ตายไป ที่ตายไปเพราะโรค เพราะชรา เพราะฆ่าตัวตาย เพราะถูกบุคคลอื่นฆ่าตาย และตายไปด้วยอุบัติเหตุ และที่อยู่ ณ โรงพยาบาลโรคจิตก็มี บุคคลเหล่านี้ท่านแสดงว่า เป็นผู้บาปหนาใช่ไหม ? ทางธรรมวินัยท่านแสดงไว้อย่างไรบ้าง และตายแล้วจะต้องไปเกิดที่ไหน ?

๔. ตอบว่า พวกนี้เป็นพวกที่บาปหนาจริง ทางธรรมวินัยท่านแสดงไว้ว่า

๑. ผู้ที่ยังเด็กอยู่ตายไปก็ดี เป็นโรคตายก็ดี เพราะโทษปาณาติบาต

๒. ผู้ที่ตายไปเพราะชรานั้น เนื่องจากหมดอายุ หมดบุญที่ทำไว้ มิใช่บาปหมด ถ้าทำบาปไว้ยังจะต้องไปรับบาปอีก

๓. ผู้ที่ตายเพราะฆ่าตัวตาย ก็เพราะโทษปาณาติบาต โทษคิดประทุษร้ายคนอื่น สัตว์อื่น

๔. ผู้ที่ตายไปเพราะถูกฆ่า ก็เพราะโทษปาณาติบาตเช่นกัน

๕. ผู้ที่ตายไปเพราะอุบัติเหตุ ก็เพราะโทษปาณาติบาต

โทษปาณาติบาตซึ่งให้ผลในปวัตติกาลยังมีอยู่อีกมากมาย เช่น เป็นคนทุพพลภาพ รูปไม่สวย กำลังอ่อน เฉื่อยชา ขี้ขลาด มีโรคภัยเบียดเบียน มีสมบัติก็พินาศไปเพราะไฟ โจร น้ำ มีอายุก็สั้น มีบริวารก็ไม่ซื่อสัตย์ ทรยศบ้าง พินาศบ้าง ฉิบหายไปบ้าง เป็นต้น

๖. ผู้ที่อยู่โรงพยาบาลโรคจิตนั้น เขาเรียกว่า โรคบ้า บ้านั้นมีมากมายเหลือเกิน คือบ้า ๙ จำพวกก็มี บ้า ๑๐๘ ก็มี บ้า ๑,๕๐๐ ก็มี คนทุก ๆ คนเว้นพระอรหันต์เสีย มีเลือดบ้าอยู่ด้วยกันทั้งนั้น คือ

๑. ราคุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะราคะ

๒. โทสุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะโทสะ

๓. โมหุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะโมหะ

๔. ทิฏฺฐุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะทิฏฐิ

๕. มานุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะมานะ

๖. ปิตฺตุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะดีซ่าน คือบ้าดีเดือด

๗. ปโยคุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะถูกผีสิง หรือเป็นบ้าเพราะถูกว่านถูกเวทมนต์กลคาถา

๘. สุรามุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะสุรา คือเป็นคนขี้เหล้า ขี้เมา

๙. ทุสฺสุมฺมตฺตก เป็นบ้าเพราะไปประทุษร้ายคนอื่น ซึ่งไม่มีความผิด ย่อมจะได้รับโทษ ๑๐ ประการ มีถูกกล่าวตู่ เป็นบ้าเป็นต้น

เท่าที่แสดงมานี้ก็พอชี้ให้เห็นแล้วว่า สรรพสัตว์เป็นไปต่าง ๆ กัน เพราะอำนาจแห่งการกระทำดี และการกระทำชั่วของตัวนั่นเองเป็นต้นเหตุ เวลาตายไปแล้วก็จะต้องไปตามยถากรรมของตน ผู้ที่ทำกรรมดีก็ไปสู่สุคติ คือไปเป็นมนุษย์และเทวดาเป็นตัวอย่าง ผู้ที่ทำกรรมชั่วก็ไปสู่ทุคติ คือไปอบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่การไปตกนรกบ้าง ไปเกิดเป็นเปรตบ้าง ไปเกิดเป็นอสุรกายบ้าง ไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานบ้าง สุดแล้วแต่กรรมของตน

แม้ในสมัยสมเด็จพระผู้มีพระภาคยังทรงพระชนม์อยู่ ก็ได้มีมาณพคนหนึ่ง ชื่อว่า สุภมาณพ ได้ทูลถามเรื่องกรรมต่อพระพุทธองค์มีอยู่ ดังต่อไปนี้

สุภมาณพทูลถามว่า "เหตุใดในโลกนี้มนุษย์จึงมีอายุไม่เท่ากัน มีอายุสั้นบ้าง ยืนบ้าง พระเจ้าข้า ?"

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "มนุษย์ในโลกนี้ที่มีอายุสั้นนั้น เป็นเพราะชาติก่อนได้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไว้มาก ส่วนที่มีอายุยืนเป็นเพราะได้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต"

สุภมาณพทูลถามว่า "เหตุใดบางคนจึงมีโรค บางคนไม่มี พระเจ้าข้า ?"

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "คนที่มีโรคนั้น เป็นเพราะชาติก่อนได้สร้างความโหดร้ายทารุณต่อสัตว์ไว้มาก ส่วนคนที่ไม่มีโรคนั้น เป็นเพราะได้สร้างความกรุณาปรานีโอบอ้อมอารีต่อสัตว์ทั่วไป"

สุภมาณพทูลถามว่า "เหตุใดบางคนก็มีรูปร่างสวย บางคนก็ไม่สวยเล่า พระเจ้าข้า ?"

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "คนที่มีรูปร่างสวย เป็นเพราะชาติก่อนได้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สัตว์ทั่วไป ส่วนผู้ที่ไม่สวยนั้นเป็นเพราะมากไปด้วยความอาฆาตพยาบาทแก่สัตว์ทั้งหลาย"

สุภมาณพทูลถามว่า "เหตุใดบางคนจึงมีบริวารสมบูรณ์ บางคนก็อาภัพเล่า พระเจ้าข้า ?"

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "ผู้ที่มีบริวารสมบูรณ์เพราะชาติก่อนประกอบแต่มุทิตาจิต ส่วนคนที่อาภัพนั้น เป็นเพราะมากไปด้วยความอิจฉาริษยา"

สุภมาณพทูลถามว่า "เหตุใดบางคนก็จน บางคนก็มั่งมีเล่า พระเจ้าข้า ?"

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "ผู้ที่ยากจน เป็นเพราะชาติก่อนตระหนี่เหนียวแน่นในทรัพย์ ไม่กล้าบริจาคให้ทาน ส่วนผู้ที่มั่งมีนั้น เพราะชาติก่อนนิยมการบำเพ็ญทานอยู่เป็นนิตย์"

สุภมาณพทูลถามว่า "เหตุใดบางคนก็สูงศักดิ์ บางคนก็ต่ำศักดิ์เล่า พระเจ้าข้า ?

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "ผู้ที่สูงศักดิ์ เป็นเพราะชาติก่อนมีความเคารพในผู้ที่ทรงคุณวุฒิและวัยวุฒิ ส่วนผู้ที่ต่ำศักดิ์นั้น เป็นเพราะขาดความเคารพยำเกรงในผู้ใหญ่"

สุภมาณพทูลถามว่า เหตุใดบางคนปัญญาเฉียบแหลม บางคนโง่เขลาเบาปัญญาเล่า พระเจ้าข้า ?

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า "ผู้ที่มีปัญญาเฉียบแหลม เป็นเพราะชาติก่อนได้คบหาสมาคมอยู่กับบัณฑิตเป็นนิตย์ ส่วนผู้ที่โง่เขลาเบาปัญญานั้น เป็นเพราะไม่สนใจไปคบหาสมาคมกับบัณฑิต" ดังนี้

๕. ถามว่า โจรที่ได้สมญาว่า "ใจดำอำมหิตนั้น" นั้น บุพเพสันนิวาสมาจากจำพวกบาปหนาใช่ไหม ทางธรรมวินัยจะมีวิธีสั่งสอนและจับมาชุบให้เป็นคนดีได้หรือไม่ ยกตัวอย่างประกอบด้วย ?"

๕. ตอบว่า มาจากบุญก็มี มาจากบาปหนาก็มี มาจากคนบุญก่อนแต่กลายเป็นมหาโจรไปก็มี

ที่ว่ามาจากบุญนั้น เช่นบางคนเกิดในตระกูลดี พ่อแม่ก็มั่งคั่งสมบูรณ์ แต่ภายหลังกลับเป็นคนชั่ว เป็นคนบาปก็มี ทั้งนี้เพราะการคบกันเป็นเหตุ เช่น พระเจ้าอชาตศัตรูมีบุญมากอยู่ ถ้าออกบวชจะได้เป็นพระอรหันต์ แต่ไปคบกับพระเทวทัตต้องทำบาปหนัก คือ อนันตริยกรรม ได้แก่ฆ่าพระราชบิดาของตัวเอง ต้องไปตกโลหกุมภีนรกเป็นตัวอย่าง และนอกจากนี้ยังมีอีก เช่น พระองคุลิมาลเถระ เดิมท่านเป็นคนดี มีบุญมีกุศลมาก ขนาดเป็นพระอรหันต์ได้นั้นแหละ มีสติปัญญาก็เฉลียวฉลาดเก่งกาจสามารถในการศึกษาเล่าเรียนศิลปศาสตร์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีมาก แต่เพราะไปคบกับคนไม่ดี จึงเป็นเหตุให้เสียคน จนได้นามว่า "มหาโจร" ครั้นภายหลัง ท่านมาคบกับนักปราชญ์ราชบัณฑิต คือ พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนให้ท่านละชั่ว ประพฤติตัวเป็นคนดี คือเจริญวิปัสสนากรรมฐานจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์

ที่ว่ามาจากความเป็นคนใจบาปหยาบช้าในชาติปางก่อนโน้นก็มี เช่น ในชาติก่อนได้ทำความชั่วไว้ ครั้นมาชาตินี้ความชั่วนั้นยังตามมาให้ผลอยู่ ตัวอย่างคนที่เป็นโจร เป็นผู้ร้ายใจดำอำมหิต ปล้นฆ่าชาวบ้านบ่อย ๆ พวกนี้มาจากสัตว์นรก มากไปด้วยโทสะ ไม่มีเมตตาปรานีต่อสรรพสัตว์เลย ตัวอย่างเช่น นายโจรผู้เป็นสามีของนางกุณฑลเกสีเถรีในเมืองราชคฤห์มหานคร เป็นมหาโจรใจดำอำมหิตมามากต่อมากแล้ว แม้ภรรยาของตนเองก็ยังลวงไปฆ่าเพื่อเอาสมบัติเอาเครื่องประดับจากนางตามวิสัยโจร แต่นางฉลาดกว่าเลยผลักลงเหวตายเสียก่อน แล้วนางก็ออกบวชเจริญ-

วิปัสสนากรรมฐานจนได้เป็นพระอรหันต์ ตามประวัติเล่าไว้ว่าในชาติก่อน ๆ โน้นก็เคยเป็นโจรใจดำอำมหิตมาแล้วเช่นกัน

ทางธรรมวินัยมีวิธีสั่งสอนและจับมาชุบให้เป็นคนดีได้โดยไม่ยากนัก แต่ต้องร่วมมือกันทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักร เช่น เมื่อปี ๒๕๐๓ ในบางขวางมีนักโทษอยู่ประมาณ ๔,๐๐๐ คนเศษ พระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง ผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ก็ได้พาพระวิปัสสนาจารย์ไปอบรมสั่งสอนชุบชีวิตนักโทษเหล่านั้นให้กลับกลายเป็นคนดีไปมากต่อมากแล้ว ได้ชุบไปแล้วประมาณ ๓,๐๐๐ คน และยังได้ชุบเรือนจำคลองเปรมอีกประมาณ ๗๐๐ กว่าคน นอกจากนั้นก็ได้ชุบนักโทษในเรือนจำต่างจังหวัดอีกก็มากอยู่

วิธีชุบคนชั่วให้เป็นคนดี เสกคนชั่วให้เป็นคนดีนั้น ถ้าทำถูกหลักแล้วไม่ใช่เป็นของยาก แต่ถ้าทำผิดหลักแล้ว แม้จะทำไปจนตายก็ไม่สามารถจะชุบให้ดีได้ ยิ่งชุบให้กล้าขึ้นไปกว่าเก่าเสียซ้ำไป

วิธีที่จะชุบคนชั่วให้ดี ชุบคนดีให้วิเศษยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั้น มีอยู่ทางเดียวเท่านั้น คือ เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ดังพระบาลีในพระไตรปิฎกรับรองไว้ว่า

"เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา" เป็นต้น ถอดใจความว่า "ดูกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย ทางนี้คือวิปัสสนากรรมฐาน เป็นทางสายเอก เป็นทางเส้นเดียวเท่านั้นไม่ใช่ทาง ๒ แพร่ง ทางสายนี้ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความบริสุทธิ์หมดจด เพื่อก้าวล่วงความโศกเศร้าเสียใจปริเทวนาการต่าง ๆ เพื่อดับทุกข์ดับโทมนัส เพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน" ดังนี้

ถ้าวิธีอื่นจากนี้แล้ว ไม่สามารถจะปฏิวัติจิตใจที่โหดร้ายของมนุษย์ให้กลับกลายเป็นดีได้เป็นแน่นอน พระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมปราชญ์ เป็นศาสดาเอกในโลก เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ได้ทรงค้นพบ ได้ทรงทดลอง ได้ทรงพิสูจน์เห็นประจักษ์ชัดมาแล้ว จึงได้ทรงพร่ำสอนเป็นแบบฉบับไว้ และพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ก็ทรงสอนโดยวิธีเดียวกันนี้

การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ก็คือการเจริญสติปัฏฐาน ๔ การเจริญสติปัฏฐาน ๔ ก็คือการบำเพ็ญภาวนากุศล การบำเพ็ญภาวนากุศลก็คือการปฏิบัติตามทางสายกลาง ได้แก่มรรค ๘ การปฏิบัติตามมรรค ๘ ก็คือการดำเนินตามศีล สมาธิ ปัญญา การดำเนินตามศีล สมาธิ ปัญญา ก็คือความเป็นผู้ไม่ประมาท ความเป็นผู้ไม่ประมาท ก็คือความเป็นผู้มีสติ ดังบาลีว่า **สติยา อวิปฺปวาโส อปฺปมาโท นาม** การไม่อยู่ปราศจากสติ ชื่อว่า ความไม่ประมาท ดังนี้ ผู้ที่ไม่ประมาท ชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติถูกต้องตามพระไตรปิฎก คือถูกทั้งพระสูตร ถูกทั้งพระวินัย ถูกทั้งพระอภิธรรม ดังมีหลักฐานยืนยันไว้ว่า

"สกลมฺปิ หิ เตปิฏกํ พุทฺธวจนํ อาหริตฺวา กถิยมานํ อปฺปมาทเมว โอตรติ"

จริงอยู่ พระพุทธพจน์จบทั้งพระไตรปิฎก ที่พระนักเทศน์นำมาชี้แจงแสดงไขอยู่นั้น ย่อมรวมลงสู่ที่แห่งเดียวเท่านั้น คือความไม่ประมาท ดังนี้

แม้องค์สมเด็จพระชินสีห์ ก็ได้ทรงประมวลพระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ลงมาสู่ที่แห่งเดียว คือความไม่ประมาท ดังพระพุทธโอวาทครั้งสุดท้ายว่า

"อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ"

"ท่านทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม" ดังนี้

๖. ถามว่า พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ควรจะทรงสั่งสอนและบัญญัติไว้แต่ความดี แต่กลับทรงแสดงว่า มีกุศลแล้วก็ต้องมีอกุศล มีความดีแล้วก็ต้องมีความชั่ว ทางธรรมวินัยและทางโลกอธิบายไว้อย่างไร ทำไมจึงไม่บัญญัติแต่สิ่งที่ดี ๆ ไว้ ?

๖. ตอบว่า ความดี ความชั่ว กุศล อกุศล พระพุทธองค์มิได้ทรงบัญญัติขึ้นไว้ มิได้ทรงสร้างขึ้นไว้ เป็นของมีอยู่แล้วพร้อมกับโลก เกิดขึ้น ดุจมืดกับสว่าง ดำกับขาว สูงกับต่ำ หญิงกับชาย เป็นต้น ซึ่งเป็นของมีคู่กันมาก่อนแล้ว แต่เพราะพระพุทธองค์เป็นมหาปราชญ์ฉลาดมาก จึงทรงทราบด้วยพระปรีชาญาณว่า สิ่งนี้เป็นบุญ สิ่งนี้เป็นบาป สิ่งนี้ดี สิ่งนี้ชั่ว สิ่งนี้เป็นบุญ สิ่งนี้เป็นกุศล ทรงทราบชัดทุกประการ เช่นทรงทราบว่า โลภ โกรธ หลง นี้นำไปสู่อบายภูมิทั้ง ๔ ศีล ๕ กุศลกรรมบถ ๑๐ นำไปสู่สุคติมีมนุษย์ เป็นต้น มหากุศลมีผลนำไปสวรรค์ กรรมฐาน ๔๐ นำไปพรหมโลก มรรค ๘ ได้รูปนามเป็นอารมณ์ นำไปสู่พระนิพพาน เป็นตัวอย่าง

พระพุทธองค์ ได้ทรงทราบมาหมดทุกแง่ทุกมุมแล้ว จึงเป็นแต่ผู้บอกทางให้เท่านั้น มิใช่เป็นผู้บัญญัติแต่งตั้งความดี ความชั่วขึ้น เป็นผู้ชี้บอกทางแห่งความสุข ความทุกข์ให้ ดังบาลีว่า

อกฺขาตาโร ตถาคตา

พระตถาคตเจ้าทั้งหลาย เป็นแต่ผู้บอก ส่วนการจะทำดีหรือจะทำชั่วนั้น เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล

๗. ถามว่า คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่ ถ้าเกิดอะไรเป็นผู้ไปเกิด ?

๗. ตอบว่า ปัญหานี้กล่าวตามสมมติสัจจะ คือสภาพที่ชื่อว่าคนนั้นสมมติขึ้นจากการประชุมพร้อมของธรรมกลุ่มหนึ่ง อันมีจิต เจตสิก และรูป ได้แก่ อุเบกขาสันตีรณจิต ๒ ดวง อัญญสมานาเจตสิกประกอบ ๑๐ ดวง (เว้นวิริยะ ปีติ ฉันทะ) หรือมหาวิบากจิต ๘ ดวง เจตสิกประกอบอย่างมาก ๓๓ ดวง คือ อัญญสมานาเจตสิก ๑๓ ดวง โสภณเจตสิก ๒๐ ดวง (เว้นวิรตี ๓ อัปปมัญญา ๒) และกัมมชรูป เมื่อจิตแต่ละดวง พร้อมด้วยเจตสิกประกอบ และกัมมชรูปประชุมพร้อมกัน ก็ชื่อว่า คนเกิด เมื่อจิต เจตสิก และรูปที่ประชุมกันอยู่สลายจากกัน ก็ชื่อว่า คนตาย ฉะนั้น ถ้ากล่าวตามปรมัตถสัจจะแล้ว คนเกิดไม่มี คนตายไม่มี มีแต่สภาวธรรมกลุ่มหนึ่ง อันมีปัจจัยปรุงแต่งให้ประชุมกันเกิดขึ้น ก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ตั้งอยู่ชั่วขณะหนึ่ง เมื่อสิ้นเหตุ ปัจจัยแล้วก็สลายไปเป็นธรรมดา

แต่เมื่อกล่าวตามสมมติสัจจะ คนเกิดก็ย่อมมี คนตายก็ย่อมมี ปัญหาว่า "คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่" นั้น อาจกล่าวได้ว่า ถ้าผู้นั้นยังไม่สิ้นกิเลสตัณหา มีอุปาทานยึดมั่นอยู่ ตายแล้วก็เกิดอีก ดังที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในปฏิจจสมุปบาทว่า

อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา ความไม่รู้สภาวธรรมตามความเป็นจริงเป็นเหตุให้เกิดสังขาร

สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ สังขารคือ ปุญญาภิสังขาร (เจตนาในมหากุศลจิต และรูปกุศลจิต เว้นอภิญญากุศล) อปุญญาภิสังขาร (เจตนาในอกุศลจิต) อาเนญชาภิสังขาร (เจตนาในอรูปกุศลจิต) เป็นเหตุให้เกิดวิญญาณ

ฯลฯ ฯลฯ

ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ความใคร่ในอารมณ์เป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน

อุปาทานปจฺจยา ภโว ภพมีเพราะอุปาทานเป็นปัจจัย อุปาทานนั้นมีอยู่ ๔ คือ ๑. กามุปาทาน ความยึดมั่นในวัตถุกามทั้ง ๖ มีรูปารมณ์เป็นต้น ๒. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่นในความเห็นผิด มีนิยตมิจฉาทิฏฐิเป็นต้น ๓. สีลัพพัตตุปาทาน ความยึดมั่นในการปฏิบัติผิด มีการปฏิบัติผิดเยี่ยงสุนัขและโค เป็นต้น ๔. อัตตวาทุปาทาน ความยึดมั่นในขันธ์ของตนและของคนอื่น ได้แก่สักกายทิฏฐิ เป็นต้น อุปาทาน คือความยึดมั่นดังกล่าวมานี้เป็นเหตุให้เกิดภพ

ภวปจฺจยา ชาติ กัมมภวะเป็นเหตุให้เกิดชาติ คือ โลกิยวิบากจิต เจตสิก รูป

รวมความว่า บุคคลใดยังละกิเลสตัณหาอุปาทานไม่ได้ ตายแล้วย่อมเกิดอีก ถ้าบุคคลใดละกิเลสตัณหาอุปาทานได้แล้ว ตายแล้วก็ไม่ต้องเกิดอีก ดังพระพุทธภาษิตว่า

อวิชฺชาย เตฺวว อเสสวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ

สังขารจะดับไปได้ ก็เพราะอวิชชาดับไปโดยไม่มีเหลือนั่นเอง

ฯลฯ ฯลฯ

ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ ตัณหาดับ อุปาทานก็ดับ

อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ อุปาทานดับ ภพก็ดับ

ซึ่งรวมความว่า บุคคลใดละกิเลสตัณหาอุปาทานได้ ตายแล้วก็ไม่ต้องเกิดอีก

ปัญหาที่ว่า "ผู้ที่ยังต้องเกิดอีกนั้นอะไรเป็นผู้ไปเกิด ?"

ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดขึ้นในภพใด ก็ดับหมดสิ้นในภพนั้น ไม่สามารถจะสืบต่อไปภพหน้าได้อีก สภาพที่จะสืบต่อข้ามภพข้ามชาติได้ ก็มีแต่เฉพาะวิบากของกรรมเท่านั้น ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า

ภวปจฺจยา ชาติ ภวะสภาพที่นำเกิดก็คือ **กัมมภวะ** ได้แก่เจตนาในอกุศลจิต ๑๒ ในโลกิยกุศลจิต ๑๗ นั่นเอง ก่อให้เกิดวิบากขึ้น

จริงอยู่ เจตนาในกุศล อกุศล เหล่านี้เกิดขึ้นในภพใด ก็ดับไปในภพนั้นเช่นเดียวกัน แต่วิบากของเจตนาเหล่านี้แหละที่ก่อให้เกิดภพชาติต่อไป อุปมาเหมือนเสียงที่ส่งจากเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียง กล่าวคือเสียงที่มีผู้พูดอยู่ที่สถานีส่งวิทยุกระจายเสียง ก็ดังอยู่ที่สถานีนั่นเอง หาได้เที่ยวแผ่ไปตามบ้านของผู้รับวิทยุไม่ หากแต่เสียงที่พูดนั้นก่อให้เกิดคลื่นขึ้นและคลื่นนี้ย่อมแผ่ไป บ้านใดมีเครื่องรับวิทยุเปิดรับคลื่นไว้ตรงกันกับคลื่นที่ส่ง เมื่อคลื่นที่ส่งได้กระทบกับเครื่องรับ แล้วก็เกิดเป็นเสียงดังขึ้นอีก เสียงที่เกิดดังขึ้นนี้ แท้จริงไม่ใช่เสียงที่สถานีส่ง เพราะเสียงที่สถานีส่งก็ดังอยู่ที่สถานีนั่นเองดังกล่าวแล้ว แต่จะว่าเสียงที่เกิดขึ้นใหม่นี้ไม่เนื่องมาจากเสียงที่สถานีส่งก็ว่าไม่ได้ ข้อนี้ฉันใด บุคคลที่ตายในภพหนึ่ง รูปนามของบุคคลผู้นั้นก็ดับหมดสิ้นในภพนั้น บุคคลที่เกิดขึ้นใหม่ในภพใหม่ก็มีรูปนามเกิดขึ้นใหม่ แต่จะว่ารูปนามทั้ง ๒ นี้ไม่เกี่ยวเนื่องกันก็ว่าไม่ได้ กรรมทั้งหลายที่รูปนามเก่าสร้างไว้ รูปนามใหม่ก็ต้องรับสนองต่อไป ฉะนั้นถ้าผู้ใดรู้ตัวว่ายังละกิเลสตัณหาอุปาทานไม่ได้ ก็ควรจะรู้แน่ว่า ตนจะต้องเกิดอีก และควรจะห่วงรูปนามที่เกิดใหม่อันจะต้องรับสนองผลของกรรมต่อไป ก็ควรจะประกอบแต่กรรมดี เพื่อความสุขของรูปนามที่จะเกิดขึ้นต่อไป

เป็นอันสรุปได้แล้วว่า คนตายแล้วเกิดอีกแน่นอน ผู้ที่นำไปเกิด เป็นดังนี้ คือ

ปฏิสนธิมีอยู่ ๔ คือ อบายปฏิสนธิ ๑ กามสุคติปฏิสนธิ ๑ รูปาวจรปฏิสนธิ ๑ อรูปาวจรปฏิสนธิ ๑

๑. จิตเป็นอกุศลวิบาก อุเบกขาสันติรณะ ๑ นำไปเกิดในอบายภูมิ ๔

๒. จิตเป็นกุศลวิบาก อุเบกขาสันตีรณะ ๑ นำไปเกิดในกามสุคติภูมิ ๒ คือ ในมนุษย์ แต่เป็นคนพิการต่าง ๆ เช่น บอด หนวก ใบ้ เป็นต้น ๑ เกิดในจาตุมหาราชิกา เป็นวินิปาติกาอสูร ๑

๓. มหาวิบาก ๘ ดวง นำไปเกิดในกามสุคติภูมิ ๗

๔. จิตที่เป็นปฐมฌานวิบาก นำไปเกิดในปฐมฌานภูมิ ๓ คือ พรหมปาริสัชช์ พรหมปุโรหิต มหาพรหม

๕. จิตที่เป็นทุติยฌานวิบากและตติยฌานวิบาก นำไปเกิดในทุติยฌานภูมิ ๓ คือ ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา

๖. จิตเป็นจตุตถฌานวิบาก นำไปเกิดในจตุตถฌานภูมิ ๓ คือ ปริตตาสุภา อัปปมาณาสุภา สุภกิณณา

๗. จิตเป็นปัญจมฌานวิบาก นำไปเกิดในจตุตถฌานภูมิ ๒ คือ เวหัปผละ อสัญญสัตว์

๘. ปฐมอรูปวิบากเป็นต้นนำไปเกิดในอรูปภูมิ

ได้ตอบปัญหาธรรมของนักศึกษามาเป็นจำนวน ๗ ข้อ พร้อมทั้งหลักฐาน ตัวอย่าง เหตุผล ก็นับว่าสมควรแก่เวลาแล้ว

ขอยุติไว้เพียงเท่านี้.

คติธรรม

ของ

พระอุดมวิชาญาณเถร (โชดก ป. ๙)

---

๑. เสียสละ	๒. สามัคคี	๓. มีสัจจะ
๔. มีวินัย	๕. ใจเยือกเย็น	๖. เป็นบัณฑิต
๗. จิตสู้ตาย	๘. คลายทิฏฐิ	๙. ดำริชอบ
	๑๐. กอปรกุศล	
	ผลอนันต์	

พิมพ์ที่ ร.พ. บริษัท คณะช่าง จำกัด ถนนอุนากรรณ์ พระนคร
นายอนันต์ แสงเถกิง ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๕๐๘